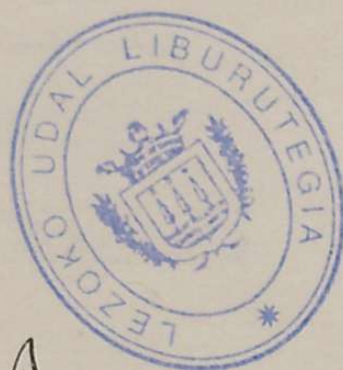

LEZO 9

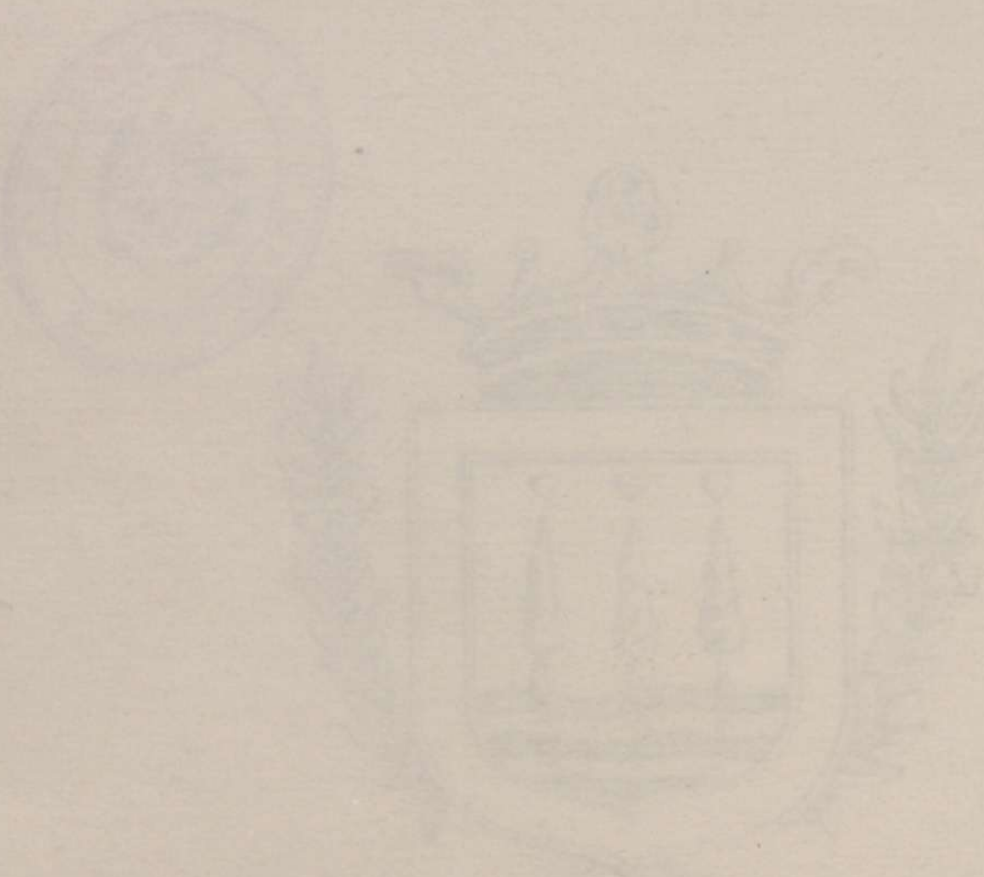
1820-9

1892.eko Abuztua

«Lezo» 9

1.992.eko Abuztua

Lege Gordailua: SS / 274-92

Azalaren egilea: Mikel Susperregi

Babesleak: %75 Lezoko Unibertsitateko Udala

%25 Lezoar batek

Fotokonposaketa eta Inprimaketa: Antza

AURKIBIDEA

—HITZAURREA	9
-------------------	---

HISTORIA

1.- Lezoko Sagardogintzaren akabera. LANDER ZURUTUZA	11
2.- 1911: Amorrúa Lezon. Zenbait kasuren berri emanez. ERNESTO GUARDIOLA.....	15

GIZARTEA

1.- Un ejemplo a considerar: Altamira desterró traficantes. RAFA BANDRES	19
2.- Maripi Toledo: lezoar bat Errusian. J.L. AGIRRETXE.....	23
3.- Expo-lío 92: Una lezoarra herida de bala. XAXIKO	28
4.- Eskolen gaia: Lan bukaezina. GARBIÑE OLAIZOLA	32
5.- La prevención de las drogodependencias en la familia. LEZOKO ASKAGINTZA	39

KULTURA

1.- Lezo izenari buruzko teoriak. JOSEBA AURKENERENA BARANDIARAN.....	41
2.- Oroitzene A.E.K. Euskaltegiak urte bat bete du. OROITZENE SORGINA	45

EKOLOGIA

- 1.- Autobidea-Bariantea Lezon?
JON ALVAREZ47
- 2.- Ekologi tailerra: baztertxo.
LEZOKO EKOLOGIA TALDEA52

SAIOAK

- 1.- Mendekozte hitzean daukagun «Z» hori dela eta.
JOSEBA AURKENERENA57
- 2.- Inoiz ez!
J.L. AGIRRETXE58

LITERATURA

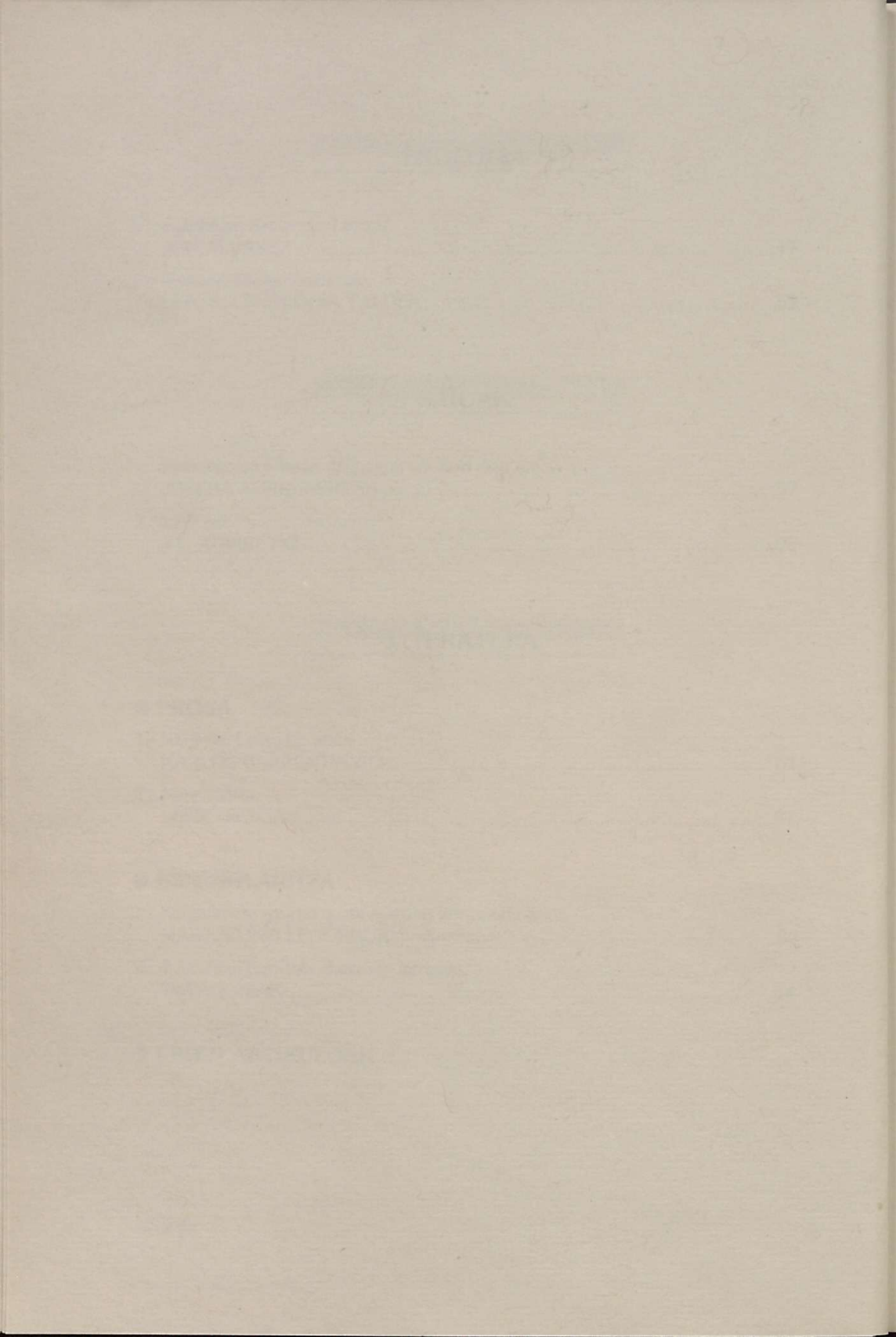
● PROSA

- 1.- Xarit eta Laino (2. atala)
KARLOS BARRENTSORO61
- 2.- Nere bizitza.
LEIRE OYAGA81

● BERTSOLARITZA

- 1.- Zergatik ote gaurko gazte askoren konpondu eziña
MARTZELINO LEGORBURU. «Argiñene»82
- 2.- Juan Joxe Sarasola «Lexotik» jarriyak.
«ABIADORIAK»84

● ERITZI ARTIKULOAK

HITZAURREA

B

ederatzigarren alea, behar bada bederatzi zenbaki magikoa izango da, edo agian madarikatua nolanahi dela ere argi dago bederatzigarren ale honek adina oztopo eta traba ez dutela aurreko ale guztiak batera hartuta ere jasan.

Aldizkaria bera osatzeak ez du arazorik izan hainbat Lezoarrek beren lanak bidali bait dituzte, eta ez txantxetako lanak gainera argi ikusiko duzuenez.

Udal administrazioetik, ordea, herri honetan lezoar guztientzat egiten den kultur argitarapen bakarrak ostiko eta trabak baino ez ditu izan eta udalak azken orduan jakinerazi zigun diru laguntzaren murrizketaren aurrean Lezoar eskuzabal baten dirua jaso izan ez bagenu aldizkari hau ez legoke kalean.

Kosta ala kosta aldizkaria aurrera atera dugu eta zaudete ziur hurrengo alea ateratzeko ere ahal dugun guztia egingo dugula. Bien bitartean gustora irakur dezazula eta mila esker aldizkaria aurrera ateratzen lagundu duzuen guztioi, diruz lagundu gaituen Lezoar zintzo horri bereziki.

E

l noveno número, tal vez el número nueve sea un número mágico, maldito tal vez, de cualquier manera está claro que ni aún los ocho números anteriores a la vez han sufrido tantos problemas como los que ha sufrido este.

La confección de la revista no ha sufrido problemas ya que muchos lezoarras han contribuido con sus trabajos, trabajos ciertamente buenos como podeis comprobarlo.

Pero desde la administración local la única publicación cultural de Lezo no ha sufrido más que despropósitos y si ante la reducción de la ayuda municipal comunicada a última hora no hubiéramos obtenido la desinteresada ayuda económica de un lezotarra difícilmente se hubiera podido publicar este noveno número.

El noveno número de la «LEZO» ya está en la calle y estad seguros de que haremos lo posible para que el décimo también vea la luz. Mientras tanto que lo disfrutéis y gracias a todos aquellos que han colaborado en la revista, en especial a ese lezotarra que nos ha ayudado económicamente.

LEZOKO SAGARDOGINTZAREN AKABERA

Lantxo hau 1992.eko urtarilaren 30ean Lezoko Bordatxo baserrian izandako berriketaldiaren ardatza da. Bertako nagusia den Gregorio Arruti Legorburuk emandako adierazpene-kin, XX. mendeko sagardogintzaren kronika labur hau osatu dugu.

Gregorio Arruti Bordatxo baserrian jaio zen 1927. urtean, eta bertan bizi izan da gaurdaino, 64 urte zituen berriketaldiaren egunean. Francisco Arruti Arana († 1952) izan zen bere aita, eta hura hil baino lehentxeago hartu zuen Bordatxo sagardotegiaren ardura. Txerrimuño sagardotegiaren ardura ere, itxi aurreko urteetan, berea izan zen.

I. LEZOKO SAGARRA

«Lezoko sagarra famatuena zen». Inguruetakoa baino gehiago pagatzen zen, «kiloko ia pezeta bat gehiago». Hemengo sagarrak «pisu eta likido

Gregorio Arruti, Bordatxo eta Txerrimuño sagardoaren egilea.

gehiago eta kolore eta granillo hobegoa zuen». Gregorio Arruti-
ren ustez, honen arrazoia ez legoke
itsasoaren hurbil-
tasunean edo Le-
zoko lur gehienak
egutera izatean,
lurraren kalita-
tean baizik, Le-
zoko lurrak buz-
tintsuak izatean,
alegia.

Eskuinean Bordatxo baserria. Zelai hauek jendez gainezka egoten ziren eguraldi oneko jai egunetan.

Bestalde, Lezon sagar kantitate eta barietate handia zegoen; besteren artean ondorengo moetak erabili ohi ziren sagardogintzan: Aldako sagarra, Andoaina, Balentzetaia, Gabierrota, Gez purua, Kanpandoja, Mandrangula, Marziala, Mozolua, Patzuloa, Peasa gazia, Peasa geza eta Txalaka. «Pysbetik Gaintxurizketaraino dena sagastia zen».

Donostia eta Astigarragatik etortzen ziren Lezora sagarra eroatera, eta baita Hernani, Erreterria eta Oiartzundik ere. Sagarraren tratua Gure Bordan ixten zen urtero, Santakrutz ondoren, irailaren 20 aldera.

II. LEZOKO TOLAREAK

(Sagardoa non egiten zen)

II.1: Baserrialdean

Ondorengo baserriek tolare jatorrak zituzten:

— Amuntene.	— Matejone.
— Bordatxo.	— Olazar.
— Errekalde.	— Txatxamendi.
— Lopene.	— Urrullo.

Bestalde, tolare txikiak nonnahi ziren.

II.2: Kalean

Kalean ere baziren tolare jatorrak:

— **Adrian Salaberriarena** (Kale Nagusiko Andreseneko-Tolarieta etxean).

— **Bonifacio Salaberriarena** (Donibane Kaleko Felipenea etxeko sotoan, Lezoko Udalaren Ekonomi Sailak duen aretoaren azpian, alegia).

— **Joxe Salaberriarena** (Kale Nagusiko 4. eta 6. zenbakien artean dagoen sotoan, Maripoxaenea etxeak dituen bi ateen artetik Gurutze Santuaren Plazatik gertuen dagoenean, alegia).

III. LEZOKO SAGARDOTEGIAK

(Sagardoa non saltzen zen)

III.1: Baserrialdean

— **Bordatxo.** Arrakasta handikoa, «aparta». Zortzi kupel zeuden, eta sagardoa bertan egiten zuten. Aste Santu ingurutik abuzturarte egoten zen irekia. Eta egun on batean 1.000 litro inguru saltzen ziren.

Txerrimuño

Gerra ondoren, 1946. urtean ireki zuten. Erdarazko esaera batek honela zion: «el que sube a Bordacho, baja borracho». Azken aldera, litroa 10 edo 12 pezeta ordaintzen zen, eta basoa pezeta bat. Betirako itxi zenean, 1960. urtean, Lezoko azken sagardotegia zen.

Errekalde. Sagardoa bertan egiten zuten.

III.2: Kalean

— **Adrian Salaberriarena** (Kale Nagusiko Zabarre etxeak aurrez aurre zuen txosna, orain dela urte batzu arte ardo almazena izandakoa, alegia). Lehen aipatu bezala, Adrianek Kale Nagusiko Andreseneko-Tolarietan egiten zuen sagardoa.

Gerra ondoren, 1940. eta 1944. urteen artean, Bordatxokoak aritu ziren Adrianen sagardotegian. Baina zizarra bakarra saltzen zuten, hau da, sagardo egin berria, besterik ez.

— **Bonifacio Salaberriarena** (Gurutze Santuaren Plazako Galardi etxeak atzealdean duen sotoa, Donibane Kalera ematen duen atea, alegia). Lehen aipatu bezala,

Bonifaciok Donibane Kaleko Filipenean egiten zuen sagardoa.

— **Gure Borda** (Gurutze Santuaren Plazako Indianoenea etxea, Aizpea Ostatua dagoen tokia, alegia). Sagardorik ez zuten egiten; gehiena Errekaldetik ekartzen zuten, eta zerbait Erreteriatik.

Gerra ondoren, 1950. eta 1954. urteen artean, irekita egon zen.

— **Itxue etxeko sotoa** (Kale Nagusiko 2. zenbakia, Sahatsa Taberna dagoen tokia, alegia). Errekaldekoena zen, eta bertan ez zen sagardorik egiten; Errekaldetik ekartzen zuten.

— **Joxe Salaberriarena** (Kale Nagusiko Maripoxaenea). Lehen aipatu bezala, Joxek bertan egiten zuen sagardoa.

— **Txerrimuño**. Zortzi kupel zeuden, bakoitza 3.000 litrokoa, eta bertan ez zen sagardorik egiten. Hasera batean Urrulloko Blas eta Luis Zabaletak izan zuten errentan, eta gero Bordatxokoek.

Gerra ondoren, 1946.ean ireki zuten. Sagardoa Bordatxo bertatik ekartzen zuten. Hamar egun ematen zituzten kupel guztiak osatzen, egun bakoitzeko lau biaje egiten zituztelarik. Sagardoa idiekin garraiatzen zuten, gurdiaren gainean eramane ohi zen «kardia»n, hau da, 600 litroko barrika luzean. Txerrimuño 1954.ean itxi zen.

Gerra garaian (1936-1939), Lezoko sagardotegi guztiak itxita egon ziren.

IV. SAGARDOGINTZAREN AKABERA

Gerra garaiko hutsunearen ondoren, sagardotegi batzu ez ziren gehiago ireki. Bestalde, sagastiak gutxitzen zihoazen, eta denbora labur batez lanean jarraitu zuten sagardotegiek ere ateak itxi zituzten.

Gregorio Arrutiren ustez, sagastiak industriaren eraginagatik galdu dira. Berak dioenez, sagarrondoak hiru edo lau urtetan poliki hazten dira, baina gero ihartu egiten dira. Arbola zaharrak dira oraindik ere fruitu pixka bat ematen dutenak.

Gaur egun, Lezon ez da inon sagardorik egiten. Hau da, 1991. urtean baserri bakar batean ere ez da sagardorik egin. Azken aldiz, Bordatxo eta Amuntenek egin zuten 1990. urtean. Ordurarte, Bordatxokoek Olamarta, Matejone, Bordatxo-Txoko eta Peliar baserrientzat egin ohi zuten sagardoa.

Gaur, sagardogintzaren inguruko jakintza museo txiki batean gordetzeko aukera paregabea dugu. Ea Udalak honen aldeko erabakirik hartzen duen, azken tresna eta tolareak gure baserrietatik desagertu baino lehen.

LANDER ZURUTUZA

1911: AMORRUA LEZON

KASU BATZUREN BERRI EMANEZ

Aurreko lantxoan gangeria edo kolera eta antzeko gaisotasunek bere garaian Lezon izan zuten eraginaz jardun ginen. Orain aipatuko dizkizuedan kontuak ez dira ordukoak bezain zaharrak denboraren aldetik baina arazoaren muinean dagoen gaitza egun nahiko urrunekoa da. Ezin esan dezakegu amorrua gure artean zabaldurik dagoen gaitza denik baina guztiok izaten dugu urtero gaitz honen aurkako txakur txertaketaren berri. Honez gain begitan hartua dugun pertsonaz sentitzen duguna adierazteko AMORRUA sentitzen dugula esan ohi dugu.

Esan bezala, egun amorrua edo «hidrofobia» animalia edo sentimentu kontua baino ez bada ere ez da urte asko gizakientzat gaisotasun arriskutsua zela, gaur egungo medikuntzaren aurrerapenek arazo hau gaingitu duten arren. Gaitz honek jotako zakur baten hortzakadaz kutsatzen da gaisotasuna eta bere garaian sendatzen ez bada gaisoaren heriotza eragiten du. Garai hartako agiri batek honela agertzen ditu gaitzaren zantzuak:

Síntomas del perro atacado de rabia, según dictamen del Subdelegado de Veterinaria de este Distrito.

Cuando un perro se encuentra atacado de hidrofobia, está triste, abatido, desea estar echado, se esconde por los rincones y huye de la luz; no ladra, pero gruñe con frecuencia, la voz es ronca y apenas se percibe, rehusa los alimentos y la bebida ó los toma en corta cantidad.

A los dos ó tres días los síntomas aumentan, el animal escucha con atención el más pequeño ruido, huye de la casa, su marcha es lenta y sin dirección, yendo de un lado á otro, los ojos están encendidos, brillantes, fijos y fieros, la cola metida entre las piernas, la boca abierta y llena de baba espumosa y la lengua pendiente.

En este período de enfermedad se presentan convulsiones y ataca á todos los que encuentra á su paso, mordiendo sin parar.

San Sebastián 17 de Febrero de 1899.

El Gobernador-Presidente de la Junta provincial de Sanidad,

Godofredo de Bessón

Gaitz hau nahiko mitiko bihurtu izan dugu denboraren poderioz eta beste gaisotasunetatik desberdin balitz bezala agertu izan zaigu. Orain urte bete kaleratutako ikerketa batek dioenez banpiroak eta «Drakula» amorruak jotako gizakiak baino ez ziren, besterik ez.

Dena den, oraingoan idaztera bultzatu nauenak ez du zer ikusirik banpiroekin, gogora ekarri nahi nituzke mende honen hasieran Lezon izan genituen zenbait amorru kasu eta hauek eragin zuten zalaparta. Nik neuk, orduan oraindik gazteegi, hamaika aldiz entzun izan nituen kontu hauek, egun, ordea, memoria ahultzen hasitako garaian,

ezer ziurrik ezin dudanez esan Udal Artxibategira jo dut horren berririk gorde den jakin asmoz, bai eta topatu ere bilaketa luze baten ostean. Agiri hauek esku artean mende honen hasierako urteetan Lezon izan genituen zenbait amorru kasuren berri emateko moduan nago:

Artxibategian gai honen inguruan gordetzen den lehen agiriak honela dio:

«Teniendo noticias de que un perro hidrofobo del caserío Palacio-Zarra de este término municipal, riñió y luchó en el día de ayer en con los animales de su clase en los caseríos Recalde y Gainza y mordió a un burro en la denominada Urune de esa jurisdicción donde con un tiro dieron muerte al can. He creído de mi deber dar a Ud. conocimiento de lo ocurrido para que en su vista fuera adoptar las precauciones que estimó, Ud. conveniente».

El alcalde de Lezo.

Datarik gabe ageri den gutun honen ondoren Lezoko udaletxean egindako salaketa baten agiria dator. Bertan salatzen denez 1911ko apirilaren 26an geroago tiroz hil zuten zakur batek Joaquin Veintemillas (12 urte), Prudencio Larrea (9 urte), Luis Inchaurrea (6 urte) eta Manuel Rouge (4 urte) hortzakatu zituen. Kasu honek herrian zalaparta haundia sortu zuen zakur gehiago ere egon bait zitezkeen kutsaturik, dena dela, udal artxibategian ez dugu honen berririk. Antza denez hortzakatuak izan ziren haur hauek eta berauen sendiak guztiz landerrak izaki, ezin zieten honelako gaitz batek eskatzen duen mediku tratamenduaren gastuei aurre egin. Gauzak honela udaletxeak eta Foru Aldundiak biek erdi bana ordaintzea erabaki zuten. Ez uste izan, ordea, hori besterik gabe egin zutenik, ez horixe. Herriko bi gizonak lekuko gisa zin egin behar izan zuten kaltetuek nahiz hauen senideek ez zutela inongo aberastasunik. Aitortzera deituak Ignacio Maria Olasagasti eta Jose Luis Garmendia izan ziren.

Honela dio Jose Luis Garmendiaren aitorenak:

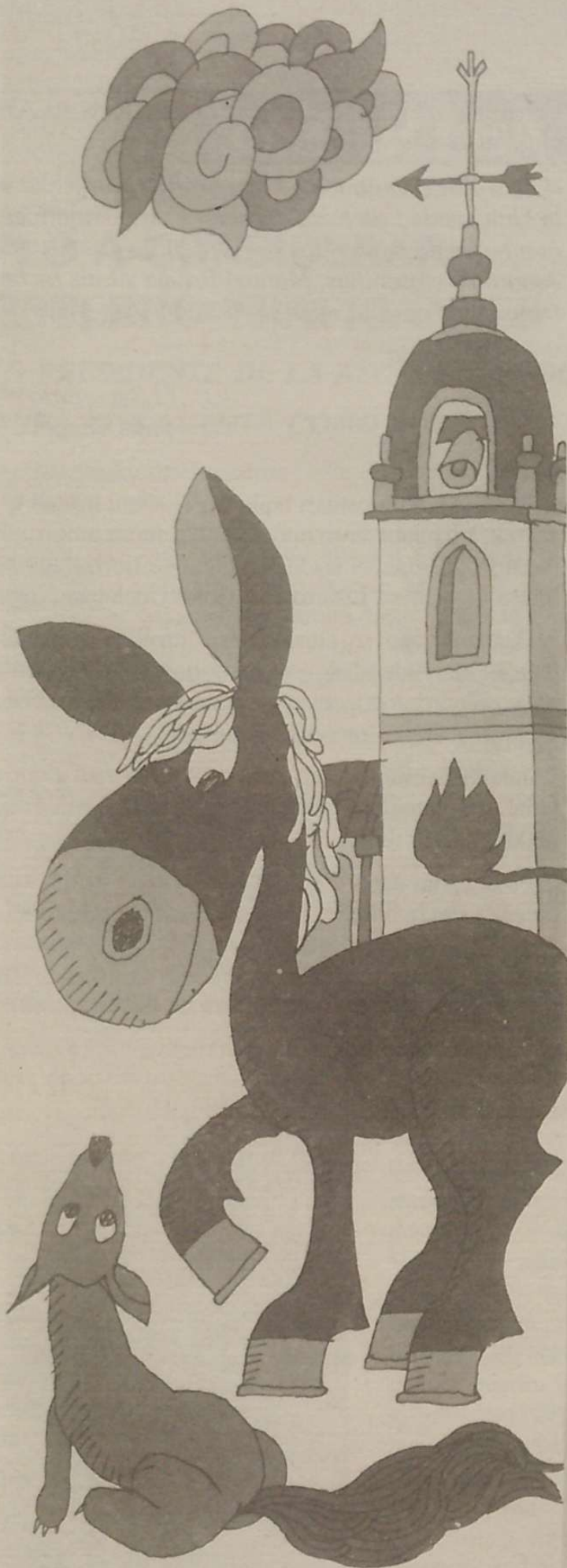
En la Universidad de Lezo á cuatro de Mayo de mil novecientos once, ante el Sr. Alcalde asistido del infrascrito Secretario, comparece el testigo don José Luis Garmendia, casado, mayor de edad y de esta vecindad, quien, después de prestar el debido juramento, prometió decir verdad en cuanto supiese y fuese preguntado. Y siéndolo por el Sr. Alcalde, contestó:

Que no le comprende las generales de la ley que le han sido explicadas.

Que no conoce á Deogracias Veintemillas, Miguel Larrea, José Juan Inchaurrandieta y Julián Rouge ni á sus respectivas familias, ninguna clase de bienes de fortuna, los cuales carecen por tanto de los recursos necesarios para sufragar los gastos que ha de ocasionar el tratamiento anti-rábico.

Hau ohizko bidea zen honelako kasuetan baina bistakoa da gaitzaren aipamenak berak eragiten zuen ikara eta zalaparta, emandako pausoen sendotasuna honen lekuko dira.

Herriko haur hauen zauriak sendatu eta egin beharreko azterketak egi-

tea 300 pezta kostatu zen, esan bezala Udala eta Aldundiak erdi bana ordaindu zuten. Ordain agiriak honela dio:

«Laboratorio Químico y Micrográfico Municipal =San Sebastián= La Alcaldia de la Universidad de Lezo =Debe= Por el tratamiento preventivo contra la rãbia á que han sido sometidos por orden de esa Alcaldia, los niños Prudencio Larrea, Joaquín Veintenillas, Manuel Rouge y Luis Inchaurrendieta =Pesetas 300= Son trescientas pesetas =San Sebastián 9 de Mayo 1911= Dr. S. Casadevante=»

Es copia

El Secretario

Fidel Otegui

Hortzaka egin ostean txakurra akabatu izanak ez dirudi, orde, arazoa konpondu zuenik, lau hilabeteren buruan antza denez amorruek jotako beste zakur batek Vicenta Recarte y Yarzabal lezoar emakumea hortzakatu bait zuen honen senarra zen Jose Maria Legorburu Lizarazuk Lezoko Udaletxean egin zuen salaketan ageri denez.

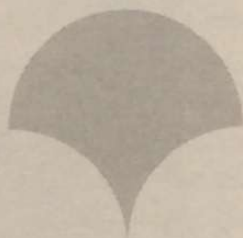
Bigarren kasu hau aurrekoaren antzekoa da. Zakurra hil eta tratamenduaren gastuak Udalak eta Aldundiak erdi bana ordaindu zituzten gaisoaren sendiak ezin bait zuen halakorik ordaindu, oraingo honetan aurrekoan bezala Jose Maria Legorburu eta Jose Luis Garmendia izan ziren lekukoak.

Jakina da esandakoak ez direla gaitz honen inguruan sortutako kasu bakarrak baina Udal Artxibategian dokumentaturik dauden bakarrak direnez hementxe utzi beharrean gaude gure jarduna.

Hau guztia esan ondoren badirudi txikikeriez mintzo garel —gaisotutako txakur batzuk gora behera—. Hala ere egun dokumentuetan hotz-hotz ageri zaizkigun berri hauek bere garaian bazterrak ederki nahasi zituzten, argi ikusi genuen XIX. mendeko izurriteei buruzko lantxo hartan. Gaitzek gure herriaren jolabidean eragin izan dute urteen poderioz, ezin esan, bada, hutsaren hurrena direnik.

Kasu honetan esandakoak zerbait ikusteko balio izan behar digu osasungintza publikoa astintzen duten haizeak inoiz baino gogorrago ari diren sasoi hontan, osasuna eskubide bat dela eta ez negozio bat alegia.

ERNESTO GUARDIOLA
Lezon 1992ko Uztailaren 26an

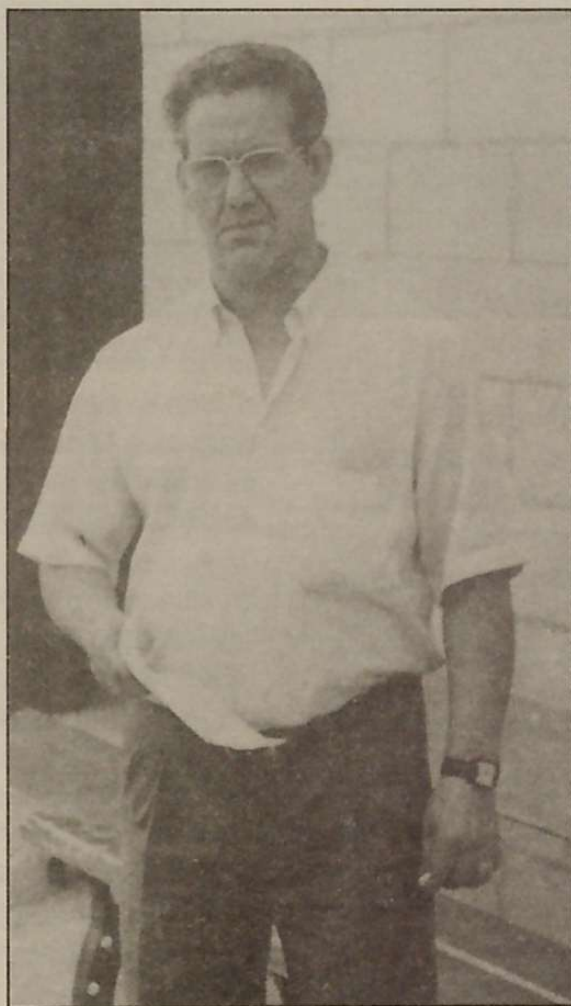
UN EJEMPLO A CONSIDERAR: ALTAMIRA DESTERRÓ TRAFICANTES

**ANTONIO SAN NAZARIO PRESIDENTE DE LA ASOCIACION DE
VECINOS DE ALTAMIRA NOS CUENTA COMO SUCEDIO**

Los traficantes de droga en la zona de Altamira y en el desaparecido esqueleto y su actual desaparición es un tema siempre latente y que hemos pretendido explicar de una forma informal pero cierta, lo que la unión de unos vecinos profundamente molestos por lo que ocurría en su barrio decidieron cabar con ello, sólo ellos saben lo que les costó y lo que tuvieron que aguantar, pero nadie mejor que nos lo explique que su actual presidente de la Asociación de Vecinos, Antonio San Nazario.

Antonio San Nazario, natural de Cáceres, de la localidad de Ladrillar, vino a Rentería en 1977, se casó años más tarde en Rentería con Marina del Río Ma-

yo, natural de Noya (La Coruña), matrimonio actualmente habitando en el Barrio de Altamira desde 1983, es decir de los primeros que habitaron este Barrio lezotarra construido por el Gobierno Vasco a instancias del entonces Ayuntamiento de Lezo que presidía Patri Urquizu.

Esta barriada fué construida en 1981, y entregada a los propietarios en 1983... Desde entonces nuestro interlocutor estuvo integrado en la problemática de esta barriada dentro del movimiento popular de la Asociación de Vecinos, trabajando junto con otros vecinos por el bien de este nuevo barrio lezotarra que había nacido apartado del centro, pero en la cresta de Altamira entre Rentería y Lezo,

una situación geográfica envidiable y bien orientada ante el puerto o bahía de Pasaia.

Hablando con Antonio hemos conseguido realizar la siguiente historia de esta barriada en su lucha contra los traficantes de droga, que la vamos a resumir, pues sería interminable detallarla más, de la siguiente forma:

Desde 1985, Antonio, ocupa la presidencia de dicha Asociación de Vecinos.

Muchas cosas han sucedido en este nuevo barrio lezotarra desde su permitida habitabilidad por el Gobierno Vasco, aunque estas situaciones se recrudecieron a partir del año 85, precisamente con Antonio de presidente.

Estas situaciones que cada vez preocupaban más a sus vecinos y especialmente a la Asociación, venían derivados de traficantes de droga que habitaban en el barrio.

Los primeros pasos que se dieron contra ellos, conocido el tráfico y quienes lo efectuaban, fueron realizar Asambleas de denuncia y protesta en el Barrio, llegaron a formar piquetes de vigilancia de día y de noche para controlar este tráfico: de día las mujeres y los chavales más «kozkorrak» y de noche los hombres, que al día siguiente tenían que ir a trabajar, consiguiendo como resultado por este movimiento, el que algunos vecinos tuvieran que colocar puertas nuevas en sus portales de aluminio, debido a que las puertas puestas por el Gobierno Vasco no revestían seguridad y podían ser abiertas sin mucho esfuerzo.

Los traficantes, ante esta medida de los vecinos, amenazaban a los del barrio, diciéndoles que harían copias de las llaves de las nuevas puertas para que sus consumidores pudieran acudir a sus

domicilios para hacerse con la droga. Pero ante la unión, fuerza y entusiasmo de los vecinos, los traficantes se vieron superados y amenazado su campo de actuación, por lo que comenzaron a amenazar a los vecinos por teléfono, y a los niños por mediación de sus hijos con intimidaciones en la zona del frontón, mostrándoles navajas e insultándoles y no dejándoles jugar.

Los vecinos desesperados ante estas actuaciones optaron por poner a la entrada de Altamira un letrero que decía «ESTAMOS DE LIMPIEZA DE CAMELLOS», y algunas pintadas que todavía pueden leerse, en la calzada, especialmente cuando llueve, lo que da una clara realidad de lo que tuvo que ser aquella movilización de todo Altamira.

Como no cesaban de traficar ni de amenazar, los vecinos hicieron pública, a través de la Asociación de un comunicado que se puso en todos los portales que decía textualmente: «A LOS TRAFICANTES DE ALTAMIRA SE LES ADVIERTE QUE A PARTIR DE HOY DIA 12-6-88, LOS VECINOS NO VAN A CONSENTIR NINGUNA AMENAZA DE ELLOS Y SI LAS HAY OS VAIS A TENER QUE ATENER A LAS CONSECUENCIAS».

Una de las traficantes, ante esta nota, reacciona indignada apaleando a una jovencita de Altamira, a Encarna Redondo. Un vecino que lo presencia desde su casa, baja a impedirlo, momento en que aparece la Guardia Civil y les llevan detenidos a la traficante, la «ZORONGO» y al vecino a la Comandancia del Puerto de Pasaia. En dicha Comandancia la «ZORONGO» se produce ella misma arañazos en el cuello, para demostrar que había sido ella la agredida y no al contrario, pero los mismos Guardias Civiles reconocieron que esos arañazos no los tenía cuando la detuvieron.

Acto seguido, casi todo el barrio, ante la detención del vecino, organiza una manifestación y decidieron que fuera el Presidente de la Asociación a la Comandancia a interesarse por el vecino que seguía detenido, y, cuando éste, el presidente, fué hacia el puerto acompañado por un Teniente de la Guardia Civil que estaba en dicho barrio con otros agentes controlando la mani-

que respondieron con insultos e incluso amenazando con arma de fuego, siendo esta confiscada por la Guardia Municipal, que requirió la presencia del Alcalde, intentando éste por todos los medios apaciguar la tensión existente durante el curso de una Asamblea efectuada en el frontón de Altamira a las cuatro de la madrugada. Los vecinos comunican al Alcalde que se retiran a sus domicilios,

festación, ambos se encontraron con el vecino detenido que ya venía desde la zona del puerto hacia el barrio, mientras los vecinos gritaban: «MIENTRAS NO VENGA AMABLE, TODO EL MUNDO A LA CALLE».

Pasan unos días, y al parecer olvidándose de la anterior nota, en la madrugada del martes, día 21, sobre las 2,30, era Junio del 88, volvieron a efectuar amenazas telefónicas de muerte, comprobándose que provenían de la vivienda de una de las denunciadas donde estaba acompañada por otra mujer. Los vecinos optaron por pedirles masivamente que abandonaran el barrio, a lo

ante esta actitud la Guardia Municipal, Ertzantza y el Alcalde abandonan el barrio.

Una hora más tarde, a las cinco de la mañana, los vecinos «invitan a las dos presuntas traficantes, amablemente, a abandonar el Barrio» cosa que realizan media hora más tarde acompañándolas hasta las afueras, habiendo testigos del hecho (5 vehículos de la Guardia Civil y algunos miembros de la Asociación por la Paz, quienes habían estado en anteriores ocasiones con las acusadas).

Ese mismo día 21, y martes, el resto de los presuntos traficantes optan por abandonar sus viviendas. A pesar de la

promesa de no volver, a las cinco de la tarde se personaron três de ellas, acompañadas por gente desconocida, volviéndose a registrar momentos de tensión. Se volvieron a marchar y los vecinos decidieron aislar el barrio de semejantes visitas.

Los medios de comunicación, radio y televisión, tanto autonómicos como estatales, se hicieron inmediatamente eco de las declaraciones de dos de las presuntas traficantes, las cuales tergiversaron los hechos REALES antes explicados, sin que estos medios de comunicación comprobaran el MOTIVO REAL de las movilizaciones efectuadas por el colectivo de vecinos del Barrio (96 de 102 viviendas), es decir, denunciar el tráfico de heroína.

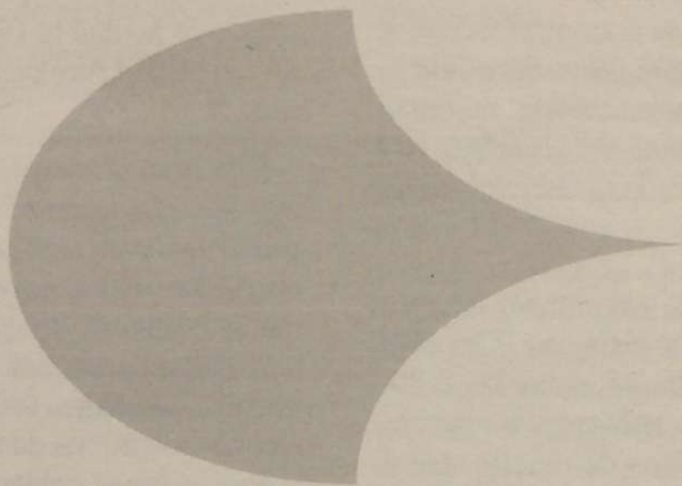
Ante aquellas sorprendentes declaraciones, historias de comandos y más artimañas, la Asociación quiso dejar y lo ha dejado, bien claro, que la LUCHA REALIZADA, HA SIDO UNICA Y EXCLUSIVAMENTE CONTRA EL TRAFICO DE HEROINA EXISTENTE Y BORRAR LA MALA IMAGEN

CREADA EN TORNO A ESTE BARRIO DE ALTAMIRA.

Y quede tambien bien claro que esta Asociación de Vecinos NO CEJARA EN SU LUCHA POR ERRADICAR TOTALMENTE ESTA LACRA DE ESPECULADORES Y PARASITOS, INVITANDO A LAS AUTORIDADES Y AL RESTO DE ASOCIACIONES A SEGUIR LA LUCHA EMPRENDIDA POR EL PUEBLO DE LEZO Y ESPECIALMENTE POR LA ASOCIACION DE VECINOS DE ALTAMIRA.

Tras lo narrado por Antonio San Nazario, sólomente nos queda decir, para finalizar este comentario, que actualmente, a pesar de todo lo expresado anteriormente, existen varias denuncias de los traficantes expulsados contra vecinos de éste Barrio de Altamira, incluso contra medios de información y contra el propio Ayuntamiento de Lezo... ¡¡¡SIN COMENTARIOS...!!!

RAFA BANDRES
JULIO 1992

MARIPI TOLEDO: LEZOAR BAT ERRUSIAN

Lehenengo gauza... Kaixo. Ongi etorria berriz ere Lezo aldera...

Kaixo bai. Eskerrik asko...

Nola aurkitu duzu herria, ezer aldatu al da ala utzita bezala dago?

Ez dakit zer esan, aste bat bakarrik daramat etxean eta ezin dut gauza haundirik esan. Urte batean aldaketa haundiak gerta daitezke baina oraindik ez dut ezer nabarmenik aurkitu.

Zenbat denbora egin duzu kanpoan?

Hamaika hilabete, Iraila aldean joan nintzen eta orain aste bat etorri naiz.

Zein tokitan izan zara?

San Petersburgon, Errusian. Beste hiritara joateko asmoak banituen hasiera batean baina azkenean Moskun besterik ez naiz izan, beste errepubliketara eta beste estatuetara joateko kanpota-

rrek zailtasun haundiak izaten dituzte, visak lortu behar dira eta...

Zer sentitu duzu urtebete kanpoan egin ondoren herrira itzuli zarenean?

Ba, beti bezala, poz haundia. Familia berriz aurkitu, lagunak ikusi, poteoa, afaltzera joan... ederki, poz haundia. Nik uste dut kanpoan bizitu ondoren eta etxera bueltatzean, beti gauzak konparatzen hasten zarela; hemen nola den, han nola zen, eta orduan bai, konturatzen zara aldeak oso haundiak direla, aldaketa haundia nabaritzen duzu, oso ezberdina da.

Iruditzen zait hain denbora laburrean, bidaiak irauten duen denboran alegia, honelako aldaketa bat bortitza izango zela zuretzat, ez hala?

Bai egia da, eta gehien bat eguraldiari

dagokionez gainera. San Petersburgotik atera nintzen goizeko hamarretan hamar gradoko hozberoa zegoelarik eta Miarritzera iritsi nintzenean hogeitamabost egiten zituen, orduan ba... bero izugarria. Bestela ba... bai, jendearen portaera, Parisen egun erdi bat egin nuen aireportuan... Lehenengo bi egunak bai gogorak izan ziren, aldaketa haundia bait zen, txoke haundia.

Zertan nabaritzen zenuen bizi-moduen aldaketa?

Ba gauza guztietan, han aireportuan arazoak izan zenitzakeen eta hemen dena berehala, kotxez berehala etxean eta abar. Aldaketak hasi hizkuntzatik eta jazkera... jendeak gauzak lasaitasun

haundiz hartzen ditu ez hemen bezala, kriston gibelak dituzte.

Zerk bultzatu zintuen hara joateko erabakia hartzera? Ez bait da txantxetako gauza...

Ez baina nahita nahi ez hartu beharreko erabakia zen behingoz errusiera ongi, libreki hitzegiteko eta hori lortzeko hara joan beharra zegoen. Hizkuntza bat ikastekotan, hizkuntza hori mintzatzen den tokira joan behar duzu, erabakia hartu eta bi aldiz pentsatu gabe egin beharreko gauza izan zen, bestela hemen bait nengoke oraindik lehengo errusiera eskas harekin.

Ausarta izan behar da honelako erabaki bat hartzeko, ez?

Nik uste dut ezetz, izan ere zuk hizkuntza bat ikasi

nahi baduzu, ingelesa edo alemaniera... helburu hori baduzu, badakizu hara joan behar duzula. Ni halere, aurreko uztailan egona nintzen han hilabetez, gero berriz hona bueltatu nintzen, irailan atzera joateko asmotan, ikusi bait nuen etxean bezala ez bazen ere, bizi zitekeela han, inor ez zela goseak hiltzen. Beraiek bizi baziren ni ere bizi nintekeela.

Etekinik atera al diozu egonaldia, pena merezi izan al du?

Noski, pena merezi du eta nik uste dut alderdi guztietatik. Jendea desberdina da, hemendik urrun nola bizi diren ikusten duzu, gurearekin alderatu ahal izateko modua hori da...

Eta akademikoki begiratzuz, hau da, ikasketen eremutik begiratzuz?

Ba bai. Oso polita izan da, ni San Petersburgoko unibertsitatean egon nintzen eta honek bazuen sail bat kanpotarrek errusiera ikasteko. Bertan, mundu guztiko ikasleak biltzen ginen, batzuk taldean joanak alemaniarak, japoniarak eta hegokorearrak bezala eta beste mordo bat bakarka joana, maila ezberdinak zeudelarik. Denok elkarrekin ikasten genuen eta elkarrekin komunikatzeko errusiera erabiltzen genuen, nahiz taldekako horiek heuren artean beren hizkuntza erabili.

Etekinekin jarraituz, zer moduz menderatzen duzu orain errusiera, zuk jarritako helburua gainditu al duzu edo...?

Hau nik esatea ez dago ongi baina ez nuen espero hain ongi gainditzea, jarritako helburua erraz gainditu dut. Unibertsitatean hitzegiteaz gain etxean ere egun osoan zehar errusieraz hitzegiten nuen lagunekin eta jendearekin. Izan da urtebete orduoro, momentuoro errusieraz mintzatzen. Hamabostean behin hitzegiten nuen gurasoekin telefonoz eta orduan egiten nuen euskaraz eta gazteleraz.

Bertako baten maila hartu duzula esan al daiteke?

Ez, ez da erraza konparatzen. Kaleko hizkuntza, prentsa, telebista eta abarretako hizkuntzan ongi trebatua nagoela esango nuke, horretan bertako baten maila badaukat baina gelditzen zaidan hutsunea lexiko tekniko da, halaber literaturan gehixeago sakontzea ere komeni zait klasikoak ulertu ahal izateko, errusiera hori ez bait da bere betean gaurkoa.

Zer ikasketa mota egin duzu? Hizkuntzari begira, linguistikari begira...?

Hizkuntza eta literaturari begira. Gramatika, itzulpengintza, fonetika, literatura praktikoa, teorikoa, estilistika, lexikografia... gai asko genituen baina linguistika aldetik ezin zen oso fuerte jo jendea ez bait zen filologia ikasten ari. Nik egin dudak kurtsoa gero errusiar unibertsitateetan sartzeko bideak irekitzen dituen da, maila egokia eskuratzen laguntzen duena da.

Gaiak aprobatu edo gainditu al dituzu?

Bai, guztiak eta azpijokorik gabe.

Non bizitu izan zara, pisuren batean edo...?

San Petersburgoko sendi batekin egon naiz, hango lagun baten gurasoekin, San Petersburgoko kanpokaldean, hego ekialdean, unibertsitatetik ordu terdira, zazpi mila hiria bait da.

Nola hartu zintuzten? Nolakoa da jendea?

Etxean oso ederki, lagun asko genituen eta oso ondo, laguntza eskeintzen zidaten eta abar. Kanean berriz denetarik, baziren kanpotarra nintzela esaten zutenak, Georgia edo Armeniatik etorrria nintzela, ile beltza eta abar. Georgian eta Armeniarrak oso gaizki ikusiak daude Errusian espekulazioaren munduan murgildurik bait daude oraingo egoera medio. Kanean, hasieran, oso jarrera agresiboa erakusten zizuten kolektan eta baina atzerritarra zinela esaten zenienean jarrera aldatzen zuten. Jendea berez oso hotza da eta denbora behar du konfidantza apur bat hartzeko.

Lehendik ere errusiera zertxobait edo dexente menderatzen zenuela badakit, izan al duzu problemarik hango bizimoduan eta ohituretan murgiltzerakoan?

Hasiera batean bai, dendetan eta ez bait dago ezer idatzirik, funtzionamen-

dua jakin egin behar duzu. Sarreran karrotxoak edo saskiak izaten dira eta saski hainbat jende sar daiteke dendara. Gero ilada ezberdinak dituzu; haragia, esnea, arraia eta itxaron behar izaten da, askotan, denbora luzean egon ondoren zure aurrekoak azken pizarrak eramaten dituelarik. Iladen gogortasuna neguan areagotzen da nabarmen. Lehen ere ba omen ziren iladak baina ez omen ziren orain bezalakoak. Etxean jende heldua ginenez, askotan, kalean egon beharrean paso egiten genuen, neguan orduak ematen bait zituen jendeak iladetan. Urritik otsailera gogorra izan zen. Dena den, dirua edukiz gero hiru aldiz gehiago ordainduz merkatuan denetarik eros dezakezu.

Bestalde ez dugu ahortzi behar noiz izan zaren Errusian; aldaketa haundiak gertatu diren unean hain zuzen ere. Urte gogorra izan dela entzun izan dugu. Hala izan al da?

Bueno ba, urte gogorra izan da baina ez jendeak uste zuen bezain gogorra. Iritsi nintzenez, gosea pasatuko nuela esan zidaten baina neguak aurrera egin ahala moldatu gara, ez dago hemengo aukerarik baina haragi piska bat, oilaskoa eta kontserbekin aurrera egin dugu. Gainera gobernuak guda garairako kontserba erreserbak salgai jarri zituen eta inor ez da goseak hil, ez nik dakidalarik. Heldu den urtea latzagoa izango denaren beldur dira, orain erreserbarik ez bait dago. Espainian gerraostean zegoen egoeraren pareko egoera dela diote hemendik harat joan direnek.

Jendeak nola hartu ditu kapitalismoa eta bere bizi-baldintzak?

Bueno, nik ulertu dudanez, Yeltsin-ek merkatu librea aldarrikatu zuen baina hango jendeak ez daki zer den hori eta espekulatzea dela ulertu dute, adibidez; supermerkatuan gauzak erosi eta gero kalean lau edo bost aldiz garestiago sal-

du. Hala ere bada gauzak ongi egin nahi dituen jendea ere. Gobernuak ateratako pribatizazio legea geldirik dago nahiz eta enpresa misto batzuk sortu diren. San Petersburgoko tabako fabrika kasu, amerikarrek hartu dute. Azpimarratzekoa da jendearen noraeza puntu honetan.

Komunismoaren aurkako jarrera esaten duten bezain ahobatekoa al da?

Zaila da erantzuten. Jende xeheak, kaleko aiton-amonek eta etxeakoandreak komunismoarekin hobeto bizi zirela diote, ez zitzaizela ezer falta... Maila altuagoetara joaz, aurkako jarrera nabaria da, orain janaririk ez dago baina askatasuna dago, manifestazio, greba eta prentsa askatasuna. Komunismoa esan daiteke lege kanpoko delatzen eta errepresio delatzen, baina komunistak kalean daude.

Mendebaldeak liluratzen al ditu oraindik?

Ba, bai, ametsetakoa irudi bat dute mendebaldeaz eta denek, gazteek batez ere hona etorri nahi dute, hemen denak aberatsak direla uste dute. Baina espero baino jende gutxiago ateratzen da nahiz orain errazagoa izan.

Eta oraingo ekonomia berezi horrek funtzionatzen al du, ba al du irtenbiderik...?

Han denek esaten dute ez duela ezerk funtzionatzen... kaosa dela... orain modu batera eta hurrengo egunean bestera funtzionatzen dute gauzak.

Izaten al zenuen hemengo berririk?

Oso gutxi, apenas. Gurasoekin hitzeginez eta lagunaren gutun bidez... baina oso gutxi.

Euskal Herriaren berririk ba al dute?

Bizkaiko golkoan dagoela badakite baina gauza handirik ez.

Luze egin al zaizu?

Ez, oso motza iruditu zait epea, oso gustora egon naiz. Etxera etortzeko gogoa beti daukazu baina jende oso majoa ezagutu dut, lagun onak egin ditut eta ez dakit noiz ikusiko ditudan berriz...

Hemendik aurrerako zein asmo dituzu?

Ez dakit, oraindik ez dut ezer pentsatu...

Bueno, besterik ez... Eskerrik asko eta ondo segi...

Zuei...

JOXE LUIX AGIRRETXE

EXPO-LIO 92, LEZOTARRA HERIDA DE BALA

Era allá por Semana Santa cuando saltó la noticia que corrió de boca en boca como si de un reguero de pólvora se tratara, «tiros y heridos por la policía, sí, sí, y una chica de Lezo entre los heridos, una tal Bea no-sequé» decían unos, otros, conocidos y amigos, se movían nerviosos temiendo lo peor; nadie sabía nada a ciencia cierta pero lo que sí era cierto era que Bea había sido alcanzada por los disparos de la policía en su intento de reprimir una manifestación en el casco antiguo de Sevilla.

Las reacciones no se hicieron esperar y los lezotarras salieron a la calle para expresar su protesta.

Pasaron aquellos días de angustia en los que los medios de comunicación pintaban implícitamente una Bea y unos manifestantes como parientes cercanos de Atila. Ahora tenemos a Bea en casa en espera de juicio pero con el recuerdo de una experiencia como para dedicarle unos bertsos.

Reproducimos aquí la entrevista mantenida con ella cuando aún estaba fresco el recuerdo de su odisea por Sevilla.

Cuéntanos en pocas palabras, lo que te pasó en Sevilla.

Esa pregunta es un poco complicada porque ¿Qué te digo, que me pegaron un tiro? Pues cuando me dirigía a un bar a tomar unos potes venía mucha gente corriendo, sentí un golpe en la pierna y me di cuenta de que me habían pegado un tiro, pensaba que era una pelota de goma o algo por el estilo pero tenía dos agujeros en la pierna y mogollón de sangre. De ahí me dirigí a un hospital.

Explicanos más concretamente qué era lo que estaba sucediendo en ese momento.

Bueno, pues habíamos estado en un concierto de rock por la solidaridad de los pueblos y al acabar el concierto se formó una manifestación con la gente que estaba allí y, bueno, yo no estuve en esa manifestación ni nada de eso pero ocurrió que cuando una amiga y yo íbamos a tomar algo a un bar en el centro de Sevilla vimos cómo pasaba

la manifestación. En ese momento empezó todo el mundo a correr, se oyeron tiros, pensábamos que eran pelotas de goma. Vi a una chica que salía de la iglesia con su madre con la camisa toda llena de sangre y yo no coordinaba bien el porqué. Cuando me pegaron el tiro empecé a darme cuenta de que lo que había en ese momento era fuego real. Yo oí como unos doce o trece tiros. Nos hirieron a tres personas.

¿Qué es lo que te empujó a ir a Sevilla?

Bueno, pues, había una serie de actos contra el 92 y contra la exposición universal de Sevilla. Yo pienso que no estamos en disposición de regocijarnos por lo que se hizo hace 500 años, no podemos celebrarlo con tanta pompa ya que lo que se hizo fue un genocidio, aplastar a otras razas por el morro cosa que hoy en día se sigue haciendo con los pueblos sudamericanos, los seguimos machacando. El hombre blanco es depredador.

¿Qué gente os reunisteis en esos actos?

Esos actos los organizaban varios grupos, uno de ellos era DESENMASCAREMOS EL 92 que tenían varias cosas organizadas pero el alcalde de Sevilla les prohibió todo menos un homenaje a Fray Bartolomé de Las Casas, luego estaba la gente de Bandera Negra que habían organizado un camping a las afueras de Sevilla y también les entró la policía y se llevaron a todos y todas detenidos. Yo estaba concretamente con unos amigos de Sevilla. No estaba en ninguno de los dos sitios. También había un desembarco organizado pero lo prohibieron.

¿Creo que se juntó gente de todo el mundo, no?

Sí, había mucha gente, de todas partes de Sudamérica, del Estado, Turquía, Italia, Euskal Herria, Francia, Alemania, había muchos alemanes y de cerca de los 100 detenidos que hubo más de 40 eran alemanes. Había mucha gente.

¿Cuál fue el comportamiento de la policía?

La movida debió de ser cuando la mani llevaba media hora por las calles de Sevilla y les empezó a seguir un coche patrulla, entonces la gente para que no les siguieran cruzó unos contenedores en la calle y de ahí salieron cuatro policías sin ningún tipo de proyección y la gente empezó a defenderse total, que sacaron las pistolas y empezaron a disparar a todo quisqui. Yo de hecho no vi a la policía, a mí me dispararon desde unos 400 mts o así y vamos, tiraron al montón, al bulto, no tiraron ahí, que me

digas que me está agrediendo una persona y tengo que sacar la pistola. Tuvimos mucha suerte, a la chica esta le dieron en un hombro, a mí me dieron en una pierna y bueno, a Ulises de Iruña le entró por el culo y le salió por el estómago, ese sí que ha estado muy grave, los médicos al principio no se atrevían a operarle y al final un médico se decidió y salió todo bien.

¿Cómo fue la estancia en el hospital?

Cuando me hirieron estaba toda Sevilla tomada por la policía, pues imagínate 400 personas que no conocen Sevilla para nada, sabiendo que había tiros, corriendo despavoridas por las calles, la gente no sabía donde meterse, mucho histerismo. Yo me dirigí al hospital más cercano, nada más bajar del taxi me di cuenta de que el hospital estaba rodeado de policías esperando a los heridos. Al entrar al hospital me vino un policía, me miró la pierna y me acompañó donde el médico. El médico me estuvo mirando la pierna delante del policía, me hicieron unas preguntas y seguidamente me operaron. Al ir a operarme todavía tenía vigilancia.

En el hospital los médicos se portaron bien pero el hospital dejaba mucho que desear, la primera noche estuve durmiendo en un pasillo porque no había habitaciones libres, éramos toda una fila de camillas en un pasillo. Yo tenía dos policías de vigilancia. A las dos de la mañana me despertaron, me leyeron mis derechos, me dijeron que estaba detenida pero no sabían de qué se me acusaba, llamaron por teléfono para enterarse y al final me dijeron que por «desórdenes públicos». Me decían que si yo estaba herida por algo sería. La estancia fue horrible, mucho calor, todo el rato con policías, se descargaban mogollón en mí, como tampoco sabía qué había pasado en la calle me metían mucho miedo, que si había un policía muerto, que si a otro le habían cortado la pierna, que si se me iba a «caer el pelo»,...

La siguiente noche cuando ya no tenía fiebre ni nada y estaba mejor me esposaron a la cama. Al día siguiente vinieron mis familiares y tuvieron bastantes problemas para verme, al principio no les dejaban entrar a verme. De hecho toda la gente que en Sevilla fue a interesarse por mí fue detenida y estuvo dos días en un calabozo, sólo por ir y preguntar cómo estaba. Vino a verme un chico de «Derechos Humanos» de Sevilla, yo no le conocía ni él me conocía pero como sabía que seguramente no tendría abogado venía con el nombre de un abogado, entonces, por lo visto, los dos policías se habían ido a fumar un cigarro y el chico se había metido en mi cuarto y cuando volvieron y lo pillaron lo sacaron a rastras por todo el hospital, venga a darle patadas por los pasillos. Todo el hospital flipado, se lo llevaron detenido. Lo acusaron de «agresión». Me llamó antes de ayer a casa y me dijo que le habían bajado de «agresión» a «resistencia a la autoridad» y le pedían un mes y un día y cien mil pelas de multa. Luego, el mismo día que me hirieron estuvieron dos chicos y dos chicas de Iruña y se los llevaron detenidos. Salieron morados de comisaría, de los 80 que pasaron por comisaría todos salieron con lesiones.

¿Coinciden lo que tú viviste con lo que informaron los medios de comunicación?

Para nada. Yo leía los periódicos en el hospital y alucinaba porque lo que hizo la policía fue dar una versión oficial de los hechos, que era gente con cadenas, que había sido un acorralamiento, que estaba todo preparado, que eramos skines, toda clase de barbaridades. Eso salió en la primera página de todos los periódicos de Sevilla. El Diario Vasco hizo lo mismo, parece mentira que haya este tipo de prensa. ¿Cómo se puede engañar así a la gente? La gente se ha quedado con la versión oficial.

¿Volverías a Sevilla?

Sí, claro, a mí Sevilla me ha gustado un montón, la gente es muy maja, de hecho tengo que volver, se va a hacer una reconstrucción de los hechos para el juicio.

Este sería un resumen de la larga entrevista mantenida con Bea poco después de su vuelta de su accidentado viaje.

XAXIKO

EGIN 1992-4-21

En Lezo, localidad de origen de la joven Bea Martínez, herida de bala en la carga policial del domingo, se realizó ayer tarde una asamblea que se repetirá hoy a las ocho de la noche en la Herriko Plaza. Mientras, en Azpeitia tuvo lugar una asamblea en el gaztetxe en solidaridad con el joven detenido, Asier Valverde.

DIARIO VASCO 1992-4-21

Una lezoarra herida de bala

Dos vehículos policiales, integrados por cinco agentes, se personaron en el lugar de los hechos, momento en el que los incidentes se recrudecieron. Los agentes fueron rodeados por los manifestantes y agredidos con barras de hierros, palas y porras, según el relato oficial de los hechos.

Ante la situación, los policías efectuaron diversos disparos intimidatorios, uno de los cuales alcanzó en la pierna a una manifestante, Beatriz Martínez Fernández, de 19 años, natural de Lezo y residente en San Sebastián; otro proyectil hirió en el glúteo a Ulises Denia, de 18 años y residente en Pamplona; y un tercero alcanzó de rebote a una joven ajena a los incidentes que salía de una iglesia cercana. Beatriz Martínez, cuyo estado es «satisfactorio», presentaba herida por arma de fuego con entrada por cara anterior del tercio medio del muslo izquierdo. Por radiografía se comprobó el proyectil se hallaba alojado en la pierna por lo que pasó a observación.

Estas personas permanecen ingresadas en el Hospital Universitario de La Macarena y su estado evoluciona favorablemente según el parte médico facilitado ayer al mediodía.

Los enfrentamientos y las posteriores cargas policiales se saldaron con numerosos heridos, en su mayoría entre los miembros de las Fuerzas de Seguridad.

ESKOLEN GAIA, LAN BUKAEZINA

Eskolen gaiak gure herrirako duen garrantzia ikusirik, EGIN egunkarian idatziriko gai honi buruzko artikulua guztien bilduma argitaratzea erabaki dut, herritar bakoitzak honi buruzko ondorioak har ditzan. Beraz, 1990ko otsailak 18tik hasi eta 1992ko Martxoaren 12 bitarteko argitaraturiko artikuluek zuzentzen dizkizuet.

—1990ko Otsailak 18

Eskolaren gaia eztabaidatuko du gaurko plenoak

PNV, EA, PSOE eta EE oposizioko alderdiek batzarraldi berezia egitea eskatu dute, eskolaguneari dagokion Sistema Orokorrean aldakuntza puntualaren onarpen probisional egiteko. Puntu honen lehen onarpena 1990ko uztailaren 19an izan zen. Aipaturiko plenoa, urriaren 2an ospatu zen, hala ere, puntua ez zen onartu oposizioko alderdiak plenora ez zirelako azaldu eta ondorioz gehiago absolutoa ez zelako lortu. Ondorioz, aurreko Alkatetzak eskolen egoeraren berri eman zion Kontseilu Eskolarrari eta honek alderdi guztiei bilerara deitu zien urriaren 8an burutzeko. Oposizioko alderdiek ez ziren bilerara sartu HB bertan zegoelako.

—1990ko Urriak 20

Eskolaguneari onarpen probisional eman zen plenoan

Korporazioak ahobatez onartu zuen probisionalki eskolaldeari dagokion sistema orokorrean planeamenduko arau subsidiarioen aldakuntza puntuala urriak 18an izandako batzarraldi berezian. Honen arabera, eskola zaharrari 972 m. karratu eransten zaizkio berdegune zati bat kenduz.

—1990ko Azaroak 17

Udalak eskolaren gaia Diputazioarekin hitzegin zuen

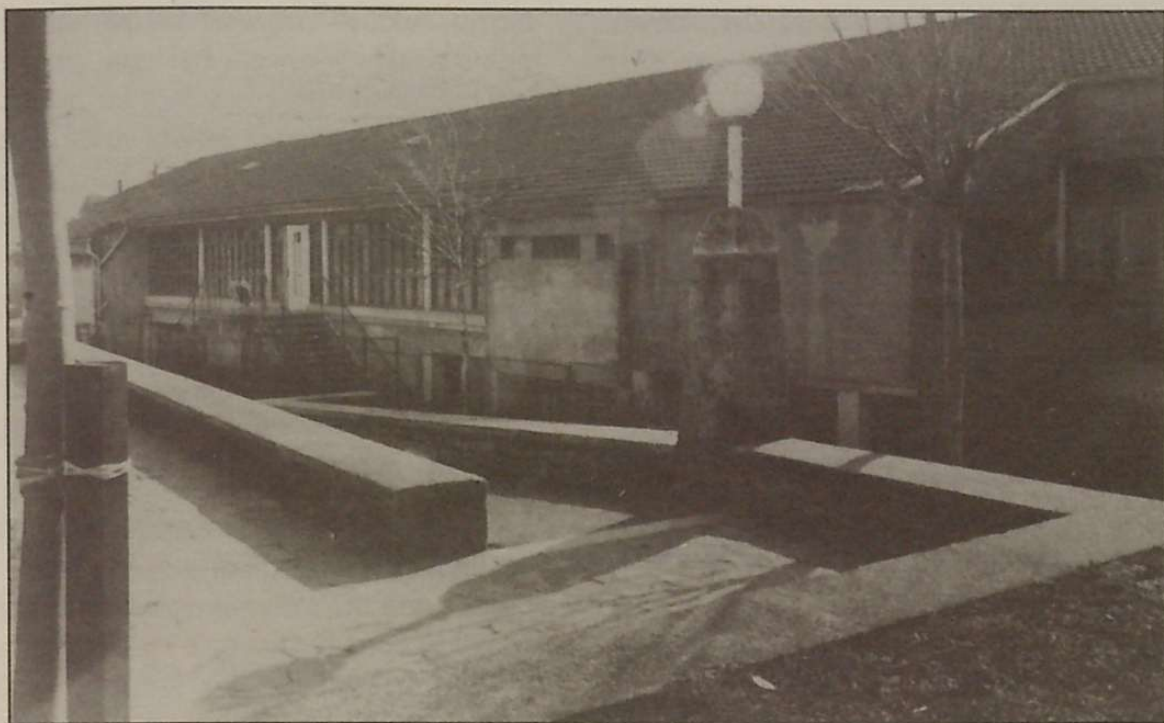
Mikel Arrizabalaga Lezoko alkatea, Gobernu Batzordeko zenbait kide eta Sastrutegi, eskola proiektuaren egilea, Borja Jauregi Gipuzkoako Diputazioko Hirigintza zuzendariarekin elkarriketa-tu ziren azaroaren 13an. Bertan, Gobernu Batzordeak eskolak zabaltzeko arau subsidiarioetan eginiko zenbait aldaketan berri eman zuen. Era berean, eskolen beharra eta presa ezagutarazi zuen.

—1991ko Otsailak 23

Guraso Elkarteak eta irakasleak haserre agertu ziren eskolaren proiektuaren atzerapenagatik

Guraso Elkarteak eta irakasleak haserre azaldu ziren «eskolaren proiektuak jasaten ari duen blokeoa dela eta», prentsaurreko batean. Guraso Elkarteko kide batek azaldu zuenez sei urte daramate erakunde ofizialekin negoziatzen edifikazioak eraikitzeko.

Lehenik, gaur egungo edifikazioa berritzea proposatu zioten, hala ere, berri bat egitea erabaki zuten. Hezkuntza Delegazioak proiektu bat onartu zuen baina Lezoko Udalaren barruko arazoengaitik

alde batean utzi zen. Arazo hau alderdi politiko eta gurasoen artean eginiko bilera baten ondorioz soluzionatu zen. Orain berriz, Gasteizko Hirigintza Sailak gobernu aldaketa dela eta, proiektua aurrera ezin dela atera adierazi zuen.

—1991ko Martxoak 2

Udaleko oposizioko alderdiak ez ziren plenora azaldu

PNV, EA, PSOE eta EEko zinegotziak ez ziren otsailak 28an eginiko plenora azaldu. Bertan, alderdi hauek aurkezturiko mozio bat onartu zuen HB-k, hau da, eskolaguneari dagokion aldakuntza puntualaren anexoa. Mozioan alderdiek, «Guillermo de Lazon kaletik pasako litzatekeen eta eskolagunera eta sistema orokorrera eramango lukeen sarrera bat jartzea» eskatzen da alde batetik, eta bestetik «aldaketaren barruan eskolaguneari beteko duen berdegunea egokituko lukeen zati bat agertzea».

—1991ko Martxoak 17

Gasteizko Gobernuak eskolaguneari zabalkuntza onartu du

Gasteizko Gobernuak Hirigintza Sailak eskolaguneari zabalkuntza eta aldakuntza onartu zuen. Onarpena Lezoko alkatea den Mikel Arrizabalaga, Satrustegi eskolaren proiektuaren egilea eta eskoletako arduradunek Gasteizen izandako bilera baten ondoren eman zen. Udalak aurrera eramandako proiektua eskola eta kirol eraikuntzak egiteko helburua du.

—1991ko Maiatzak 16

Eskolaguneari dagokion testu birmoldatuaren onarpena eztabaidatuko da plenoan

Gaur izango den pleno berezian Lezoko eskolagunari dagokion aldakuntza puntualari buruzko testu birmoldatuaren onarpena eztabaidatuko da. Testu horretan azaltzen denez, 1943 m. karrautuko berdeguneari, 1.440 m. karrautuko berdegunea eranstean zaizkio, denetara 3.383 m. karrautuko gelditzen direlarik eskola inguruko berdegune bezala.

—1992ko Otsailak 22

Kontseilu Eskolarra eskola

berriak eraikiko ez direnaren beldur da

Kontseilu Eskolarra, eskola berriak eraikiko ez direnaren beldur da, proiektu honen inguruan PNV, EA, PSOE eta EE alderdiek osatzen duten Gobernu Taldeak eragindako atzerapenak direla eta. Prentsaurrekoan, eskola berrien proiektua alderdi guztiak onartu zutela aurreko legealdian jakinarazi zen «ondoren Gobernu Taldearen aldaketarekin «zenbait oztopo» jartzen hasi ziren».

Egoera honekin Hezkuntz Delegazioarekin harremanetan jarri zirela zioen «eta proiektua Udalaren lizentzi obren esku dagoela esan ziguten. Une berean, Hezkuntz Delegazioa, Udala eta Kontseilu Eskolarraren arteko bilera egitea eskatu genuen. Urtarrilak 14ean ospaturiko bileran gure partaidetza galera zuten».

Ondorengo pausua Hezkuntz Delegazioa eta Udalarekin harremanetan jartzeari izan zen bakoitzak bere aldetik «Hezkuntz Delegazioak ez du ezer esatekorik. Udalak zer adierazten digu: ez dutela proiektua gustokoa». Elkarriketa bide guztiak agortu nahiean Udaleko alderdi politiko guztiei bilera batera deitzen die, HB bakarrik azaltzen delarik.

—1992ko Otsailak 28

Eskoletako arduradunak plenora azaldu ziren beraien jarrera jakin dezaten

Eskoletako ikasle, irakasle eta gurasoak Udal plenora azaldu ziren korporazioak eskola berrien proiektuari buruzko bere jarrera jakin dezan. Bertan mozio bat aurkeztu zuten zera eskatuz «proiektu hori zein egoeratan dagoen zehatz-mehatz eta sakonki adieraztea eta hirutikako batzorde bat eratzea: guraso, irakasle eta Udalaren artean, eraikuntza berriaren proiektuaz egiten diren kudeaketan jarraipena egin dezagun». Go-

bernu Taldeak proiektu berria egiteko nahia azaldu zuen eta bestetik, guraso eta irakasleak, onartuta dagoen proiektua aurrera eramatea eskatu zuten. Ondorioz, martxoaren 10ean bilera bat egiteko gelditu ziren inplikaturiko talde guztiak.

—1992ko Martxoak 14

Gobernu Batzordeko alderki politikoek eskolaren proiektu berri bat aurkeztu zuten

EA, PSE-PSOE, PNV eta EE alderdiek osaturiko Gobernu Taldeak eskoletako guraso eta irakasleen aurrean eskola proiektu berri bat aurrera eramatea eta egutegi bat aurkezteko konpromezua hartu duela ezagutzera eman zuten prentsa ohar baten bidez.

Bertan, Gobernu Taldeak dionez «Sistema General 1 delakoaren urbanizazio proiektuaren aurrerapena aurkeztu genuen bileran». Proiektu berri honek «abantai garrantzitsuak ditu. Eskolaurrea eta OHOk edifizioez gain bestelako zerbitzuak izango dira». Era berean beraien ustetan «Hezkuntz Delegazioa eta Diputazioarekin gestioak egiten hasi gara, eta beraiek tramiteak lehen bait lehen egingo dituztenaren nahia azaldu ziguten».

Gurasoentzat lau urtetako atzerapena suposatzen du.

Guraso Elkarteko arduradunek eskolen proiektu berriaren aurkako jarrera azaldu zuten, Gobernu Taldeak aurkeztutako proiektuaren tramitazioak lau urtetako atzerapena suposatzen duelako.

Irakasleak kezkatuak.

Irakasleak proiektu berrien aurrean beraien kezka azaldu zuten «Udalak ez bait digu epe konkretua eman». Beraientzat eskolak egitea beharrezkoa da.

HB: «Ezinezkoa da eskolak hain

epe motzean egitea».

Herri Batasunarentzat ezinezkoa da Gobernu Taldeak aurkezturiko proiektu berria hain epe motzean gauzatzea «Gobernu Taldearen promesaren oinarria proiektu berria gauzatzeko Delegazioa eta Diputazioaren hitza besterik ez da». HB-ren ustez «Delegazioaren proiektua atzera botatzea eta paralizatzea da beraien asmoa».

—1992ko Martxoak 17

Guraso eta irakasle gehienak gaur egungo proiektuaren alde agertu ziren

Guraso eta irakasle gehienak oraingo proiektuaren alde agertu ziren beraien artean egindako bilera ondoren. Era berean, Gobernu Taldeak aurkezturiko proiektu berria gaitzetsi zuten, izan ere, «gauzatzeko tramite burokratikoak behar dituen bozeto bat da, eta honek atzerapenak suposatzen ditu». Alderdi politiko guztiei bilera batera deitzea erabaki zen gaiaren garrantzia kontutan har ditzaten eta jarrera aldatzeko asmoz. Guraso eta irakasleen eskaera atzera botako balute, mobilizazioak egiteko prest agertu ziren.

—1992ko Martxoak 19

HB-k eskolen proiektua aurreko legealdian gauzatatua dela adierazi du

Lezoko Herri Batasunak eskola berrien proiektua 1987-91 legealdian gauzatatua dela adierazi du, honen inguruan aurreko legealditik hona eman diren pauso guztiak jakitera ematen duen bitartean.

Horrela, 1987. urtean HBk alkatetza lortu zuenean, Alkatetzatik partehartzearen bideak zabaltzeko ziren inplikaturiko agente guztiei. 1990.eko uztaillean lehenik, eta 1991.eko ekainean behin

betirako, Gasteizko Gobernuari eskolagune izango zen lurzorua lagapena egitea aprobaten da ahobatez alderdi politiko guztien onespenez. «Hauteskunde garaia igaro berria da, eta auzia Alkatetza hartzen duen Gobernu Talde berriaren eskuetan geratzen da. Bitarte honetan Hezkuntza Delegaziotik proiektu bukatua Udaletxera bidaltzen dute» dio HB-k.

1991.eko ekainean, EA-PNV-PSOE-EE alderdiek alkatetza hartzen dute, eta 9 hilabetez prozesuak geldialdia ezagutzen du.

Martxoaren 10ean ospatutako bilera horretan garbi azaldu ziren zeintzuk ziren eskola berriak egiteko pausoak: obra lizentzia ematearen inguruko baldintzak betetzea, eta urbanizazio plana aprobatezea. Gauzak honela, Herri Batasunak, «Gobernu Taldeak jendearen asmo onak engainatzeko erabiltzen dituen argumento faltsoak eta urtetan erakutsitako jokaera maltzurra» salatzen du.

Salagarria da alderdi honentzat «urte hauetan eskolak egitearen aldeko inongo borondate politikorik erakutsi ez dutenek, orainarte urtetan zehar egindako lana, atzera bota nahi izatea, hiru urte eduki dituztenean proiektuaren inguruan lan egiteko».

Azkenik, «HB-k garbi utzi nahi du Hezkuntza Ordezkaritzak egin duen proiektua defendatzen dugula, berau, herriko sektore desberdinen partaidetzarekin bultzatu izan delako, eta martxoaren 10ean ospaturiko bileran Iñake urrestarazu alkatesak aitortu zuenarekin bat gaudelako: «... irteera azkarrena Hezkuntza Delegazioaren proiektua da».

—1992ko Apirilak 2

Gurasoen Asanblada eta irakasleek mobilizazioei ekingo diete

Eskoletako Gurasoen Asanblada eta irakasleen ordezkariak mobilizazioei ekitea erabaki dutela adierazi zuten prentsaurrekoan, eskolaren proiektuaren paralizazioa dela eta. Era berean Gobernu Taldearekin izandako kontaktuen berri eman zuten «proiektu bat egiteko eskubidea dutela jakinarazi ziguten eta alderdi guztien arteko erabakia haustea ez zela serioa esan ziguten».

—1992ko Apirilak 5

Herriak «eskola berriak orain» eraikitzea eskatu zuen manifestazioan

Hirurehun bat pertsonak parte hartu zuten eskola berriak eraikitzeke eginiko manifestazioan. Gurasoen Asanblada eta irakasleek antolaturiko manifestazioan, «Eskola berriak orain» zioten bi pankarta zeramatzaten. Mobilizazio honetaz gain, eskolak berehala eraikitzen hasteko eskaera bat aurkeztuko dute Udalan datorren hilaren 9ko bileran eta honekin batera herritarren firmak jasoko dituzten agiriak eramango dituzte.

—1992ko Apirilak 15

Eskoletako Kontseilu Eskolarrak Gobernu Taldeak erabili eta engainatu diola adierazi du

Kontseilu Eskolarreko kideek bere haserrea agertu du Udaleko Gobernu Taldeak eskolen gaia eramandako eragatik. Beraien ustez «gu erabili eta engainatu gaitu». Aurreko legealdian, eskolaren talde honek dei egin zien kontzientzu batera iristeko asmoz, «eta horrela uste izan genuen proiektua onartu zenuteanean, aldi berean bertan behera joan diren itxaropen guztiak sortuz». «Zergatik onartu zenuten proiektua, orain ezezaguna duzutela esaten duzuenean?» diote Kontseilu Eskolarreko kideek,

«behar bada atzetik udal hauteskundeak zetozelako».

Orain Udaletxea beraien esku dagoeanean, «ahobatez eta eskolaren talde honetik mesprezu osoarekin proiektua paralizatzen duzue «zuen» proiektua ateratzeko» gaineratzen dute.

—1992ko Apirilak 30

Eskolen kokapenaren aldaketa eman zen plenoan

Eskolen kokapenaren aldaketa eman zen pleno berezian. Honen arabera onartutako proiektuan 9.000 m karratu inguru okupatzen bazituen aldaketa honekin eskolagunea 3.000 m karratura pasatzen da.

Irakasle batek gai honetan elkarrizketa eta bilera eza azpimarratu zuen. Guraso batek berriz Gobernu Taldearen jarrera intransigentetzat hartu zuen herriari bizkarra ematen ari zirela gaineratuz.

HB orain arte kontsentsuatutako proiektuaren alde azaldu zen guraso eta irakasleekin batera «eta zuen inposaketa ez dugulako onartzen eta hori salatu nahi dugulako joku zikin honetan parterik ez hartzea erabaki dugu» gaineratu zuten.

—1992ko Maiatzak 4

Irakaslegoak dagoen proiektu bakarrari berehala ekitea exijitzen dio Udalari

Irakaslegoak eskolaren eraikuntza berriaren aurrean, dagoen proiektu bakarrari berehala ekitea exijitzen diote Udalari, «alderdikeriak alde batera utziz eta hezkuntza eta gizarte arrazoietan sartuz».

Beraien esanetan «lehenik eta behin garbi utzi nahi dugu eraikuntza berria egiteko une honetan proiektu bakarra dagoela».

Irakaslegoari ez zaio batere serioa eta arduraduna iruditzen proiektuaren tramiteak iraun duen denboran oztoporik ez jartzea.

Udalak ez badio lan lizentzia ematen dagoen proiektu bakarrari, Lezoko ikaslegoak derrigorrezko bigarren hezkuntzako ikasketak herrian bertan egiteko aukerak gero eta urrunago egongo lirartekeela diote eskoletako irakasleak.

—1992ko maiatzak 10

Hezikintzako kideak Kontseilu Eskolarretik irten ziren Pello Garbizu azaldu zelako

Hezikintza Guraso Elkarteko kideak Kontseilu Eskolarretik irten ziren, Pello Garbizu Udaleko ordezkaria bertara azaldu zelako. Bertan, gurasoak beraiei engainatu eta erabili diotela esan zioten Garbizuri eta ez bazen irtetzen bileratik, beraiek kanporatuko zirela adierazi zuten.

Honen aurrean, dekretoz eskubidea zuenez bileran egoteko, ez zela irtengo esan zuen Garbizuk. Hau dela eta gurasoak gelatik irten ziren eta ondorioz

Kontseilu Eskolarra ez zen ospatu, gurasoek jakinerazi zutenez.

—1992ko ekainak 6

Guraso Elkarteko eta HB-ko zinegotziak eskolari buruzko alegazioak aurkeztu zituzten

Eskoletako Guraso Elkarteko eta HB-ko zinegotziak 1. Sistema Orokorreko eskolagunearen aldaketa puntualari dagokion alegazioak aurkeztu zituzten Udaletxean. Bertan, 1991ko ekainaren 4ean onartutako proiektua mantentzea eskatzen dute. Guraso Elkartearen ustetan eskolagune erdira murriztu da eta «parke eta kirolgune publikoez inguratuturik agertzen da». Beraien alegaziotan zenbait aldaketa proposatzen dituzte, hala nola, eskolagunearen barruan baikoitzak aisialdirako guneak bananduak egotea eta herriko autobusak bertara iristea. Gainera ikasleak polikiroldegiko eraikuntzak erabiltzea behartuko litzaiteke Udalaren proiektuarekin eta auditorioari dagokionez, erabilpen publikoa izan beharko luke, eskolagunean sarturik bait dago.

Herri Batasunarentzat aldiz, eskolaguneko arau subsidiarioen aldaketa kriterio politiko baten aldaketagatik izan da. Beraientzat aldaketak sendotasun legala eta moral eza du «aldaketak Diputazioaren hitza duela diotelako. Eta gainera ez dago inongo estudiorik».

HB-k dioenez Gobernu Taldeak gai honi buruz emandako politika ez da herriaren partehartzearen aldekoa izan eta auditorioari buruz positiboa iruditu zaio ideia, hala ere, «ez dugu uste eskolaguneari sartu beharko litzatekeenik». Eskolaguneari dagokionez, «zaila iruditzen zaigu aurrez proiektaturiko 9.990 m. karratuko eskolagunea, orain 3.565 m. karratukoa izatea».

—1992ko ekainak 11 **Ekoloji Taldeak Zubitxo** **erreka eta hazitokiaren inguru** **ko alegazioak aurkeztu zituen**

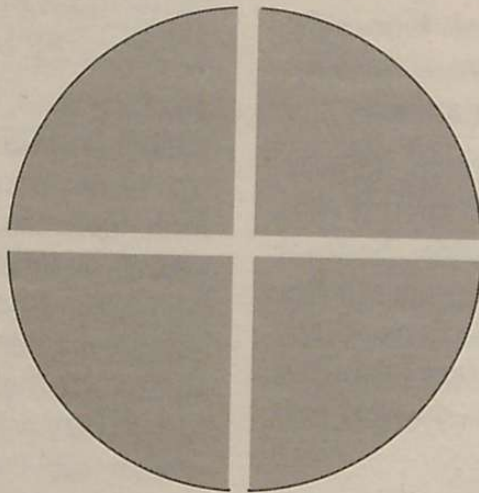
Ekoloji Taldeak bi alegazio aurkeztu zituen Udalan eskola proiektorearen inguruan Zubitxo erreka eta hazitokiari buruzkoak. Alegazioan erreka hau herrian

dugun zigortuena dela diote eta beharrezkotzat ematen dute herrigunetik pasatzen den erreka hau txukun eta bizirik mantentzea, «eskola berriaren proiektok zati haundi batean estali eta bestean kanalizatu egiten da erreka bazterrak txikituz».

Bigarren alegazioari dagokionez proiektu honetan Guillermo de Lazon kalea Txerrimuño ondoko kalearekin lotu nahi dute herriko hazitokiaren erdi erditik pasaz. Proiektok horrela burutu ezkerreko hazitoki hiruki txiki batean gertatuko litzateke beraien esanetan.

Ekoloji Taldearentzat hazitokiak bi helburu nagusi betetzen ditu. Bata ekolojiko eta bestea heziketarena. Lehenengoari buruz «bertan taldekoek boluntarioki zuhaitzak erein eta haunditzean herrian eta Jaizkibelen jartzen dituzte». Heziketaren helburuari dagokionez, bai heldu bai gazteek heziketa bat behar dutela naturarekiko.

GARBIÑE OLAIZOLA,
EGIN

LA PREVENCIÓN DE LAS DROGODEPENDENCIAS EN LA FAMILIA

UNA PROPUESTA DESDE ASKAGINTZA DE LEZO

¿DE QUE HABLAMOS?

Del Fenómeno de las Drogodependencias, de unas causas sociales, económicas, políticas, personales... que generan usos no adecuados y dependencias por diferentes consumos de distintas drogas.

La Sociedad Vasca a la que pertenecemos ha dispuesto, dispone y dispondrá de drogas. ASKAGINTZA no es un organismo antidroga, sino antidrogodependencias, ya que nos posicionamos por la LIBERTAD personal y colectiva. Nos preocupan consumos no adecuados, contrarios a la Salud y que puedan anular la capacidad de decisión, con niveles de drogodependencias. Nos preocupan esos consumos como falsos intentos de no enfrentarse a la realidad, como forma de alienación, como moda... Denunciamos cuando las drogas son instrumentalizadas por poderes económicos y políticos para conseguir grandes beneficios económicos (redes de narcotráfico, blanqueo de dinero,...) y políticos (control social de la población). Como ASKAGINTZA hemos criticado la línea penalizadora dominante contra los consumidores (como la ley de Seguridad Ciudadana), mientras los traficantes y sus beneficiarios económicos siguen actuando con amplias cotas de impunidad y connivencia cuando ofertan ciertas drogas, cuando blanquean dinero procedente del Tráfico de Drogas.

Por eso creemos que el trabajo contra las causas de las Drogodependencias contempla dos planos fundamentales de

actuación: la PREVENCIÓN y la DENUNCIA, complementarios con las labores de Asistencia, Tratamiento, Rehabilitación y Reintegración de personas drogodependientes.

¿QUE QUEREMOS?

PREVENIR esos consumos no adecuados, con consecuencias negativas para la Salud, con niveles de drogodependencias contrarios a la Libertad. Casi nada... Ya, sabemos que eso exigen transformaciones profundas en las relaciones estructuras y personas dominantes en nuestra sociedad, con intereses económicos, políticos,... con valores individualistas, insolidarios, competitivos,... pero esto no nos lleva a una conclusión fatalista, ni delegacionista. Al contrario, nos lleva a la consideración de que todo lo anterior nunca va a ser posible si tú, él, ella, nosotras, todas y todos no vamos asumiendo la parte de corresponsabilidad que nos toca, por pequeña que pueda ser, para ir trabajando por pequeñas transformaciones, cambios,... en nosotras y nosotros mismos, en nuestras familias, cuadrillas, asociaciones, lugares de trabajo, calle... Pueblo.

Porque el problema de las drogas no es sólo que se nos oferten, legal o ilegalmente (sobre este tema otro día escribiremos en profundidad), sino que se piden.

Partimos de la consideración de que no todas las drogas son iguales, como no lo son sus consumos. De que no trata de justificar nuestros consumos de las drogas que asumimos o se asumen social-

mente, para criticar, sin más, los otros consumos de los «demás». Tampoco de que evitemos los riesgos inherentes a la condición de querer ser personas libres, con medidas proteccionistas, que nos hagan sentirnos «más seguros» cuando en realidad lo que intentan es tenernos «más seguros». Tampoco de que nos quedemos pasivos ante ofertas de drogas, ante redes de Traficantes de Drogas, a los que siempre hemos dicho que no queremos verlos por Lezo.

Para ASKAGINTZA el objetivo es que las personas que conformamos Lezo aprendamos a convivir libres, en una sociedad en la que hay y habrá drogas, siendo nosotras y nosotros quienes tomemos siempre las decisiones de consumirlas o no, sin caer en grados de dependencias.

¿COMO HACERLO?

Como colectivo popular tenemos un Programa anual de actuaciones, que cuenta con la colaboración de las entidades y de muchos vecinos de Lezo.

Para este próximo curso nos gustaría organizar, conjuntamente con profesores, madres, padres,... unos Encuentros sobre Educación para la Salud y Prevención de las Drogodependencias en la Familia.

Para ASKAGINTZA una Infancia sana y feliz es la mejor Prevención de las Drogodependencias, una etapa fundamental para trabajar este tema, para poner las bases para que en la adolescencia, esa etapa de transición que tan mal se vive por parte del mundo adulto, sea positiva, de rebeldía, de crecimiento,... pero sin que las drogas sean un elemento de diferenciación e identificación frente a los adultos.

Por ello nuestra intención es organizar unos Encuentros para Madres y Padres de Familia, con los temas siguientes: «Las drogas en Lezo», «El niño y el

adolescente: desarrollo evolutivo», «La Sexualidad infantil y adolescente», «La Familia y la Escuela: la necesidad de actuar juntos», «El Tiempo Libre en la infancia y en la adolescencia» y «La Prevención de las Drogodependencias: papel de la Familia». Seis sesiones, de dos horas cada una, los días y en el horario que mejor venga a las personas interesadas, que estarán dinamizadas por personas especialistas, como medio para disponer de unos conocimientos básicos para poder entender mejor lo que pasa en nuestras casas con las/los hijas/os e intentar «prevenir» para no tener que «curar».

¿QUE OPINAS?

ASKAGINTZA de Lezo está ilusionado con la idea de los Encuentros entre Madres y Padres, pero sabemos que si no cuenta con la participación de vosotras y vosotros la misma no tiene sentido.

Se pasará un díptico informativo para recoger, en forma de matriculación, las personas que queréis participar en esta actividad, formándose los grupos necesarios en los horarios y días que mejor os vengan. Las sesiones serán dinámicas, no aburridas y para seguirlas no es necesario que se tenga ningún tipo de estudios, para que podamos entender todo todas y todos.

Aprovechamos la ocasión para hacer un llamamiento a todas las personas de Lezo que estando sensibilizadas con el tema de las Drogodependencias, tanto por la Prevención, como contra el Tráfico de Drogas, queráis participar en ASKAGINTZA, a hacerlo. Las puertas siempre están abiertas y os necesitamos.

ASKAGINTZA

«—LEZO— IZENARI BURUZKO TEORIAK»

Jaizkibel magaleko herri honek duen izenarekin betidanik ohituta gaudenez, gehienok ez dugu inoiz bere esanahiaz pentsatu, baina esan beharra dago egon badaudela bere osakera eta jatorriaz gogoeta egin dutenak. Lezori buruzko bibliografia berrikustea, besterik ez dugu, —LEZO— izenari buruz dauden teoria ezberdinetaz erreparatzeko. Ikus ditzagun bada:

1.- LOPE ISASTIREN TEORIA

XVI. mendeko lezoar historiagile famatu honek idatzi zuen «Compendio historial de Guipuzcoa» izeneko liburu mardulean honela dio:

«La Universidad de Lezo (mi patria) es muy antigua y nombrada, de ochenta y cinco vecinos. Está en un sitio apacible, algo alto, de buenas vistas, cerca del brazo de mar que sube del bocal del Pasage a un lado de la sierra de Jaizquivel. Hizo memoria de ella el Señor Rey D. Alonso el nono en el privilegio que dió a la villa de Fuenterrabía el año 1.203 diciendo, que le daba por vecino a Guillermo de Lazón y sus compañeros: y por tradición se sabe, que este Guillermo fué dueño

y señor de la casa solariega de Lezo-andia, de que tomó nombre el pueblo».

Ikusi ahal dugunez, Lope Isastik pentsatzen zuenez, Lezo herriaren izena bere balizko sortzailea izan zen Guillermo de Lazonen deituratik dator. Litekeena, zergatik ez? baina nire uste apalez oso gauza bitxia, gure Euskal Herri hontan leku izen guztiek beren adierazpen toponimikoa bait daukate. Dena den posibilitate bat dela onartu beharra dago.

2.- JOXE LUIS APERRIBAIREN TEORIA

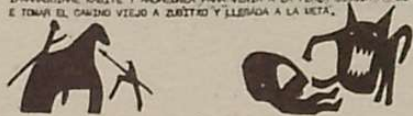
Bigarren balizko esanahia, urte luzetan herriko apaiza izandako Joxe Luis Aperribairen eskutik datorkigu. Berak esaten zuenez badago Oiarso-Bidasoa bailara bi-

Aldizkari honen 16.-17. orrialdeetan plazaratu zen LEZOI-LEZO bikotasunaren teoria

LEZO

2

SEÑOR QUE ELLOS DE UN ACUERDO Y VOLUNTAD SE HABIAN CONVENIDO E SE UNIAON EN QUE EL DICHU MAESTRE DOMINGO DE JUAN SANZ SORDI HAYA DE HACER Y ESPICAR LO QUE RESTA DE HACER LA DICHU IGLESIA DE SEÑOR SAN JOAN DE LEZO DENTRO DE SEIS AÑOS CUMPLIDOS PRIMEROS SIGUIENTES DEL DIA DEL OTORGAMIENTO DESTA DICHU ESCRITURA EN AGUANTE POR CANTIA DE M IL Y SEISCIENTOS DUCADOS... Y ASI LO OTORGO ANTE EL PRESENTE ESCRITA NO Y TESTIDOS EN ESTA CASA DE VIDANTE-ANDREUNA QUE ES PROPIA MIA Y SITA EN ESTE DICHU LUGAR DE LEZO A VEINTE DIAS DEL MES DE DICIEMBRE DEL AÑO DE MIL SEISCIENTOS Y CUARENTA SIENDO TESTIDOS JACINTO DE AGUIRRE NICOLAS DE SANZENA Y JUANES DE AURELA VECINOS DESTA DICHU LUGAR ... EN OCHO DEL MES DE JUNIO DEL AÑO DE 1561 VINO LA NUEVA DE LA VUE RTE DE JUANES DE VIDANTE QUE MURIO EN YOLANDA PRESO... PRIMEROVAMENTE SE NOMINO Y ALISTO EL SEÑOR RESIDOR FRANCISCO DE ARRILLAGA POR HABER NAVIGADO POR TAL MARINERO EN DIFERENTES NAJELES QUE HAN SALIDO EN SE RVIDO DE SU NAVIGADO AL CORPO Y TAMBIEN EN DISTINTOS QUE HAN SALIDO DE DIEZ Y SEIS AÑOS A ESTA PARTE A LA RESIDENCIA DE CALLENAS Y OTROS PARTES... DE DIEZ HORAS A LAS ONCE DE LA NOCHE DEL EXPRESADO DIA 7 D E ESTE MES LLEGARON A ESTA UNIVERSIDAD DE LEZO VARIOS HOMERES ARMADO S DE INFANTERIA Y CAVALLERIA DE ESTOS LLAMADOS BRISANTES DE LO QUE I MEDIATAMENTE DI PARTE AL COMANDANTE MILITAR DE LA PLAZA DE LA VILLA DEL PASAGE DON UN RESIDOR Y EL ALBUCEL QUE EN LUGAR VINO DON SU TROP A PERO EN EL INTERMEDIO QUE ENA DE POCO TIEMPO OCUURIO HABERME PRISTO D DICHU BENTE HANAJA LOS CABALLOS QUE PANTA EN EL PUERTO A LO QUE ME RESISTI MAS SIN EMBAVIO CON LA FUERZA ME USARON A IR CON ELLOS A RECONOCER LAS CASAS EN DONDE HABIA CAVALLERIAS Y RECONOCIDAS NO SE H ALLO NINGUNA POR CONSUENTE TAMPOCO LLEVAVON EN ESTE TIEMPO PISIER ON LOS MISMOS CUARENTA RACIONES SU PAN VINO Y CARNE Y SEIS CAMISAS Y ADESVARANDOLE QUE NO HABIA NI PAN NI CARNE NI CAMISAS SORDI BI VINO E N LA TABERNA AGUIRREON A ELLA Y TAMBIEN EL VINO NECESARIO Y HAYE L E BRAS DE PAN PARA CUBR CONSUENTE PISIERON UNA CHALLERIA O UN PANSAN O PERO NO SE LES LIO NI CAVALLERIA NI HOMER ALGUNO Y EN ESTA FORMA CAVARON UNA CAVALLERIA DE ELLOS MISMOS Y LLEVAVON EL PAN Y EL VINO HENAJARON A CUYO TIEMPO TIVAVON UN TINO Y SE FUERON LOS REFERIDOS B RISANTES SIN JUDA POR HABER SONTIDO QUE VENIA EL DESTACAMENTO DE DICH HA VILLA DEL PASAGE... GRAN CAVARONA PEDESTRE DON EL SEÑORIENTE RESIDOR IDO SALIEN PRENTE A LA SOCIEDAD DESE BOKIA Y PASAVON POR EL CALLEJON QUE HAY ENTRE LAS CASAS DE D J R SALABERRIA Y SEÑORA VIEJA DE INTAKU HANAJETA SORDI POR EL DEPOSITO DE AGUAS A PARTIKUENIA PASAVON POR IPARRAGUIRRE KASITE Y ANDREUNA PARA VENIR A LA PLAZA DESUJA A ALZAT E TOMAR EL CANTINO VIEJO A ZURITIO Y LLEGADA A LA META,

koitz osoan oso hitz zabaldua penditza edo ezponda ttikia adierazi nahi duena: «lezo» delakoa. Bere ustez, —lezo— eta —lezo— loturik egon daitezke, edo hobeto esanda —Lezo— lezoitik etorriko litzazguke, urteen poderioz azken —i— hori galdu badu ere.

Hauxe da Lope Isastiren liburuaren azala. Bertan Lezo herriaren izena bere fundatzailea izan zen Gilermo Lazon-ekoaren abizenetik datorrela defendatzen du.

Aperribairen irtenbideaz baliatuz 1989ko maiatzean, neronek artikulua bat idatzi nuen herriko aldizkaria den «LEZO»-n, bere bigarren zenbakian, «—Lezo— izenari buruzko zenbait datu eta burutazio» izenaz bataiatu nuen. Bertan Aperribairen teoriak mintzatu nintzen luze, baita arrazonamendu geografikoak emanaz ere. Azken finean, Lezo itsaso aurreko lezoia bait da eta hortik letorkioke bere izenaren arrazoa. Gaintikan kontuan hartzen nuen bailara osoan —lezo— hitzaren parekoa erabiltzen dela erdaraz: —Lezon— edo —Lazon—. Eta pentsatu nuen herriari holako izena emango ziotela, euskaraz «LEZO (I)» eta erdaraz «LAZON» edo «LEZON». Guillermo de Lazon-en abizena, beraz, berari babesean emandako tokiaren izenetik etorriko litzateke, eta ez alderantziz, Lope Isastik bere liburuan defendatu zuen gisa. Dena den azter dezagun orduan aipaturiko artikuluan idatzi nuen:

«Behin gai honi buruz hitzegiten ari ginela, On Joxe Luis Aperribai, herriko apaizak, aipatu zidan honen gainean zuen iritzia. Beraren ustez, Lezo hitza ez omen dator Gilermo Lazonen abizenetik, bailaran ezponda, penditza,... adierazteko erabiltzen den LEZOIA hitz zaharretik baizik. Eta nik, nire buruko labea ondo irekin ondoren, On Joxe Luisi ez zaiola arrazoirik falta sinisterra ailegatu naiz.

Lezo hori bait da, Jaizkibeleetik badia edo portu alderantz jeisten den lezoia haundia, eta ondotxo dakigu danok zer nolako irizpide toponimikoak zerabilzkiten gure arbasoek leku izenak sortzeko orduan. Eta irizpide hauei jarraituz lezoia zena LEZO(I) bihurtu zen».

3.- LUIS MARI MUJIKAREN TEORIA

Hirugarren teoria Luis Mari Mujika hizkuntzalari eta idazle ospetsuaren lumatik datorkigu, 1991. urtean kaleratu zuen Gipuzkoako herrien toponimiari buruzko bilduma aberatsean, zehazkiago Donostialde eta Errenterialdeari eskeinitako liburukian.

Bertan badu Lezori buruzko kapitulu zabal eta mamitsua. Atal honetan eta beste teoriari aipamenen artean, beste honako hau kaleratzen digu: —leze— (barranco) + —oin—= LEZO. Teoria honi jarraituz, Lezo itsasora ematen duen lezean, bere oinetan, eraikitako herria izanen litzateke. Ikus dezagun zer dioen Mujikak:

«—Lezo— herri, sagasti eta lursaila.

Behar bada, arriskutsua hemen —lerzo—

(suciedad), lezoi AN-lez-oy. (trinchera)

eta AN-Arak. (vallado) esanahiak gogoraztea.

Lezoin-en etimologia, ausaz, leze (sima)

eta —oin (pie) izan daiteke. Probableago

ordea, Guillermo Lazon (Guillelmun de Lazon)

fundatzailearen deitura iturritzat hartzea,

jatorri oro gaurkoz ezezaguna delarik».

4.- NIKOLAS ALBIZUREN TEORIA

Laugarren teoria hau lezoar semea den Nikolas Albizu historia lizentziatuaren aldetik plazaratu zaigu. «Lezo 6»an artikulua mamitsu bat idatzi zuen Lezoko sorreraren garai ilunei buruz, eta bertan honako eritzia bota zuen:

«A partir de ahora, voy a introducirme en el desarrollo de la hipótesis. Una vez más, hay que tener en cuenta una serie de elementos, para entender la gestación del núcleo primordial de Lezo:

- 1.- Guillermo de Lazón, el personaje más influyente en el nacimiento de Lezo, parece estar relacionado de forma considerable con el sistema de Lezones.
- 2.- El sistema de lazones o lezones, consiste en un método de desecación que confecciona muros a base de terrenos de tierra con hierba superpuesta que se compactan al contacto con el agua. Además se les deja una compuerta para regular la entrada y salida del mar. De esta forma se lograban tierras para el cultivo a un nivel inferior del mar».

Teoria honen arabera, herriaren izena lan sistema horretatik etorriko litzateke. Eta bere artikulua irakurtzean ikus dezakegun bezala, ez zaio arrazoinamendurik falta.

5.- IMANOL MUJIKAREN TEORIA

Oraingoz nire eskuetara iritsi den azken teoria hau da. «Arbasoen Izkuntza Zaleak» izena duen elkarteko partaidea den Imanol Mujikarena. «Euskaldunon Egunkaria»-n, ekaineko lehenengo astean plazaratu zen elkarte bereko partaide ere den Amal Arzelusen eskutitz baten bitartez. Ikus dezagun:

«Gure errien izenakin burugabekeri asko egin dira.

Besteak beste, auetako bat «Pasai Antxo» da. Bere

benetako izena «Pasai Antxio» da, baiña erderatu

zutenean «Pasajes Ancho» jarri zuten; orain «euzkeratzerakoan» (?)

«Pasai Antxo» jarri dute eta lasai lasai gelditu dira.

Ondoren doakizue gure batzarkide dan (Arbasoen Izkuntza Zaleak Elkartekoa alegia) Mugikatar Imanolek egindako ikerketa. Pasaiko itsas-kolkoaren zati au leku oietako be-aldea da, beerena. Molinao ibayaren ur gezak ur gaziarekin biltzen dira be ortan. Itsas beeranur gaziak antxieta (marisma) uzten zuen agerian. Antxiña, ibaia ta itsas-kolkoa alkartzen ziran lekuan «antxio» izeneko txabola bat omen zan. Euskal izen onen eraketa onelaxe da.

Antxi..... marisma.

Antxieta.... sitio de marismas.

Antxio... lo que está en las marismas.

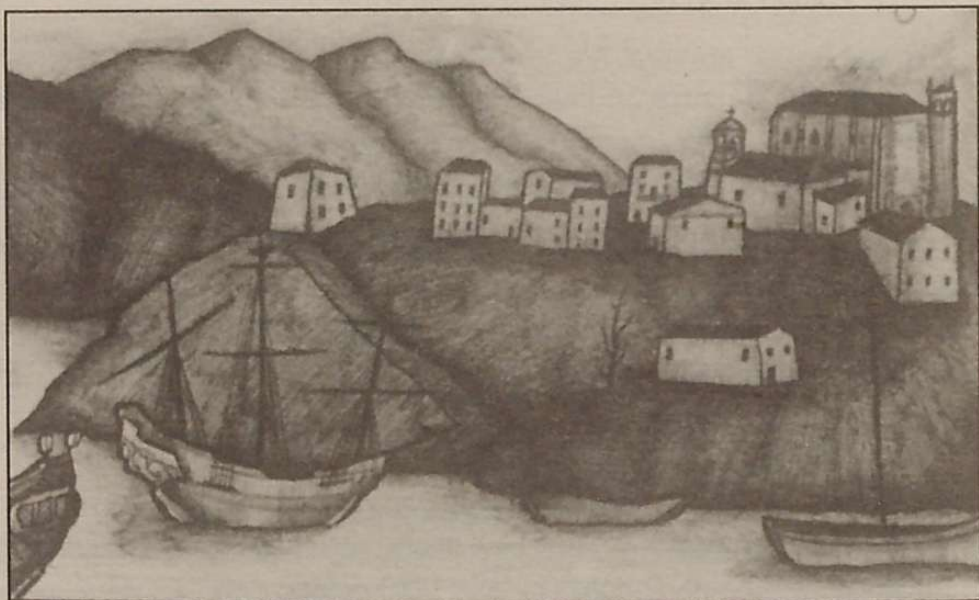
Orregatik jarri zioten txabolari «Antxio» izena, antxion dagona esan nai dulako. Antxiñako euzkeraren joskeran Antxi izenetik Antxio (antxian dagona) sortzen da. Oria ta Orio izenez ere berdin gertatzen da. (Orio Orian dagona) Leza, Lezo (lezan —barranco— dagona) Inda, Indo (indan —en el sendero— dagona)».

Ikusi dugun bezala bost teoriak nahiko sinesgarriak dira, eta bakoitzak bere pisuzko argudioak dauzka. Dena den, nik baztertuko nuke lehenengoa, Lope Isastirena, ezin bait dut sinistu Gillermo Lazon-en abizenetik etor dakiokela herriari gaur daraman izena. Horrela izatekotan lehenengo kasua izango litzateke Euskal Herri osoan, Eta ez dut uste holakoa izan daitekeenik. Beraz, nik baztertuko nuke betirako posibilitate hau.

Beste lauei dagokienez, esan beharra daukat badaukatela beraien artean loturazko sare ikustezin bat, nik oraingoz interpretatzen ez dakidana. Lau bide ezberdin bai, baina leku berera eramaten dutenak. Nik loturaren bat aurreikusten dut, baina ez dakit esaten non dagoen, ez dut aurkitzen beraien artean egon daiteken zubia. Horregatik, gauzak honela dauden bezala utziko nituzke nik, agian egun hurbil batean jakin ahal izango dugu zein den —Lezo— hitzaren esanahi zehatza. Bitartean itxoin, besterik ezin dugu egin.

JOSEBA AURKENERENA BARANDIARAN

Lezo zaharra
Lander
Zurutuzaren
marrazkiaren
arabera

OROITZENE AEK EUSKALTEGIA

Lezoko herrian berreuskalduntze lanetan duela urte asko hasi ginen. Hamasei urte baino gehiago pasa dira gau eskola moduko batetik hasi eta gaur egun daukagun euskaltegia lortu arte. Urte hauetan mota guztietako zailtasunak gainditu behar izan ditugu: lokal txikiak eta ezegokiak, diru laguntzarik ez, e.a. Baina Lezoko herriari esker alfabetatzeko eta euskalduntzeko bide egokiak jarri ahal izan dira, eta horrela iritsi gara gaur egun gauden egoerara, hau da, egokia den lokal berria, AEK eta udaletxearen arteko hitzarmena,...

Bestalde urtetan zehar ikaslego kopurua goruntz joan da, 91-92 ikasturtean ia 100 lezotar euskalduntzen eta alfabetatzen ihardun dutelarik (alfabetatze taldeak, gurasoen transmisio taldeak).

Hau horrela izanik, Oroitzene AEK euskaltegian giro paregabea egon da bai klaseetako lan dinamikari dagokionean (behe urratsetatik goi urratsetara sortu ziren taldeen arteko harremanak) eta bai euskaltegiko kideek euskal kultura eta gizartearekiko izan duten loturari dagokionean. Hildo honetatik ikasturtean zehar hainbat eta hainbat ekintza burutu ditugu:

— Gai desberdinen inguruan egin ditugu hitzaldiak: autobideari buruz: telebistan filmeen, dokumentalen eta abarren euskarazko bikoizketari buruz; bertso eskolari buruz; Lezoko eta Euskal Herriko sorginkerari buruz; e.a.

— Euskal Herriko herriak eta ohiturak ezagutzea, honetarako irtenaldiak egin ditugularik; Zizurkil, Zugarramurdi, Zuberua, e.a.

— Urtean zehar gure herrian ohizkoak diren ekintzetan parte hartzen du-

IZAN EUSKALDUN !!

gu: Sto. Tomasak, gabonak, ihaute-riak,...

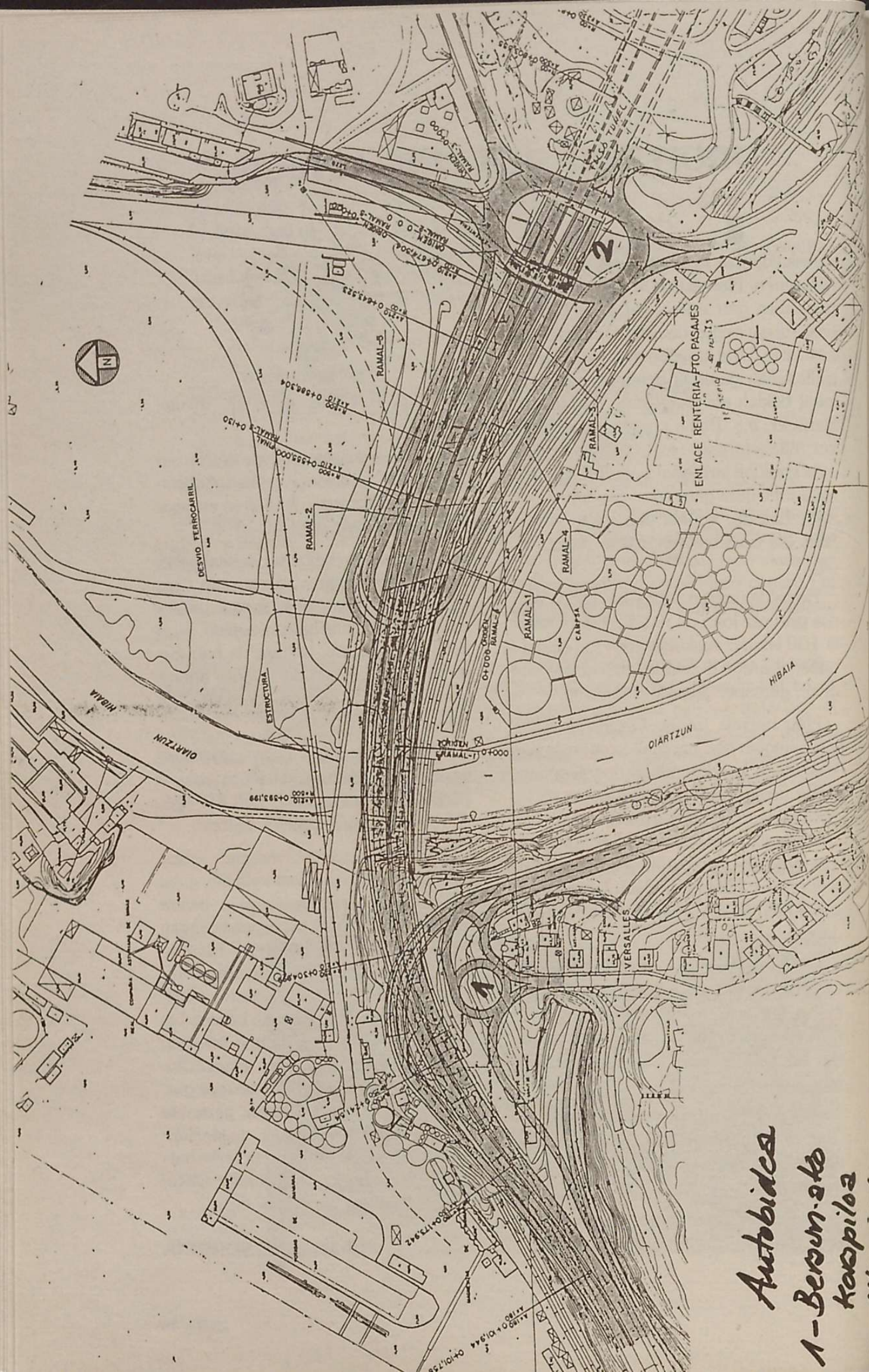
— AEK-k euskararen alde antolatzen dituen AEK egunean, Korrikan, AEKantuzen, AEKanpadan, AEK jiran eta abarretan parte hartzen dugu.

Guzti honen helburua euskaltegian euskara ikasten ari den neurrian bere familian, koadrilan, ingurunean euskara erabiltzea da. Hitz batean esanda, gure helburua euskaraz bizitzea da hau lortzeko AEK-k egiten duen lanaz aparte herriaren parte hartzea eta inplikazioa behar beharrezkoa da.

92-93 ikasturtean Lezo euskalduntzearen alde jokatu nahi baduzu, aukera ederra duzu horretarako OROITZENE AEK euskaltegian euskara ikasteko.

Urte bat betetzeak indarrak eman dizkigu aurrera jarraitzeko eta hau gutxi balitz aurten urtebetetzearekin batera Lezon AEK EGUNA 92 ospatuko dugu. AEKk urtero Euskal Herriko herriren batean antolatzen du eta bertara euskaltzale guztiak, zahar eta gazte, gonbidaturik daude. Hau dela eta herrian batzorde bat sortu dugu honek eskatzen dituen lan guztiak aurrera eramateko. Batzorde honetan herriko sektore guztietako jendea ari da lanean, gazte eta heldu, koadrilak, elkarteak, auzo elkar- teak,... Zu zeu bertan egon zintezke hala nahi bazenu, honetarako gurekin harremanetan jartzea besterik ez duzu.

OROITZENE SORGINA

Autobuses
1-Berum-2to
Kaspiloz

AUTOBIDEA-BARIANTEA LEZON?

Nork ez du noizpait, etxerako bidean Kaputxinos aldean edota Oreretan, auskalo zenbat denboratako egonaldi luze bezain aspergarria jasan? Egunero horrela harrapaturik ibili den gidariari, garbi asko, madarikazioz gain, konponketa posibleak bururatu zaizkiola. Agintariak berak ere, trafiko arazo honen aurrean, zenbait akordio hartzeko gauza izan dira. Horrela, 1992ko urtarrilaren 13an ospaturiko Aholkulari Batzordean, ondoko akordioa sinatu zuen Lezoko Udaletxeak:

- A-8 autopista libre uztea.
- Autopistan zeharkako bide ardatzak sortzea.
- Trafiko arazoei buruzko estudio orokorrak burutzea.

Gipuzkoako Foru aldundiak, ordea, beste asmorik zuen bailara honetarako eta horrela jakin arazi zien gure agintariei.

Artikulu honetan diputazioak esku artean darabilen proiektua izan daitekeena aurkezten dizuegu eta honez gain nola edo hala parte diren aldeen eritzia emango dizuegu aditzera.

Arazo honen aurrean Lezoko Udal Batzarrean dauden alderdiei, Altamirako Auzo Elkarteari eta Lezoko Ekologi Taldeari lau galdera zuzendu genizkien.

EGITASMOA

Autobide honen helburua, Oreretako trafiko arazoa desagertzea litzateke. Kaputxinos-ko tunelaren parean jaioko litzateke, bertan, Beraun, Galtzaraborda eta ingurutarako korapilo bat izango lukeela. Tunelaren paretik beraz, zutabe erraldoiez osaturiko zubi batetan jarraituko luke Campsa eta trenbide gainetik batipat, Altamiran, egun kamioi aparkaleku den gune horretara.

Zabaldegi honetan, lokera itzela egongo litzateke, bost «ramale»ez osaturik inguruko lekuak zerbitzatzeko. Lokera hau portu aldean zutabe gainean egongo litzateke, Altamiraren altura bera eduki dezan.

Altamiran, bi tuneletan sartu aurretik (norabide bakoitzeko bana), sasi tunelak erai-kiko lirateke. Hau da, nahita estalitako zatia izango litzateke. Ondoren, %5eko aldapa behera hartuz, 300 m-tako tunela iragango luke, Altamira gurutzatu arte alegia.

Biaduktoak, desmonteak eta beste korapilo batek emango lioke amaiera autobideari Lintzirinen.

Bigarren fase batetan, autobide honi Gaintxurizketa alderantz saihezbidea erantsiko litzaioke, Torrejil baserriaren ingurura irtengo litzatekeena.

IKUSPEGIAK

Hona ondoren, trafiko arazoaren aurrean, herriko partidu politikoei eta zenbait erakunderi zuzendutako galderak:

- 1.- Autopista, N1 bihurtu beharko litzatekeela iruditzen al zaizu?
- 2.- Bailarako ordu puntetan dagoen trafiko arazoaren aurrean, zer proposatzen duzue?
- 3.- Diputazioaren egitasmoak, trafiko arazoa konpontzen al du Donostiatik muga aldera?
- 4.- Zergaitik da zentzuduna ala absurdoa, Lezoko autobide-bariantearen eraikuntza?

Galdetegi honen aurrean hauek izan ziren jasotako erantzunak:

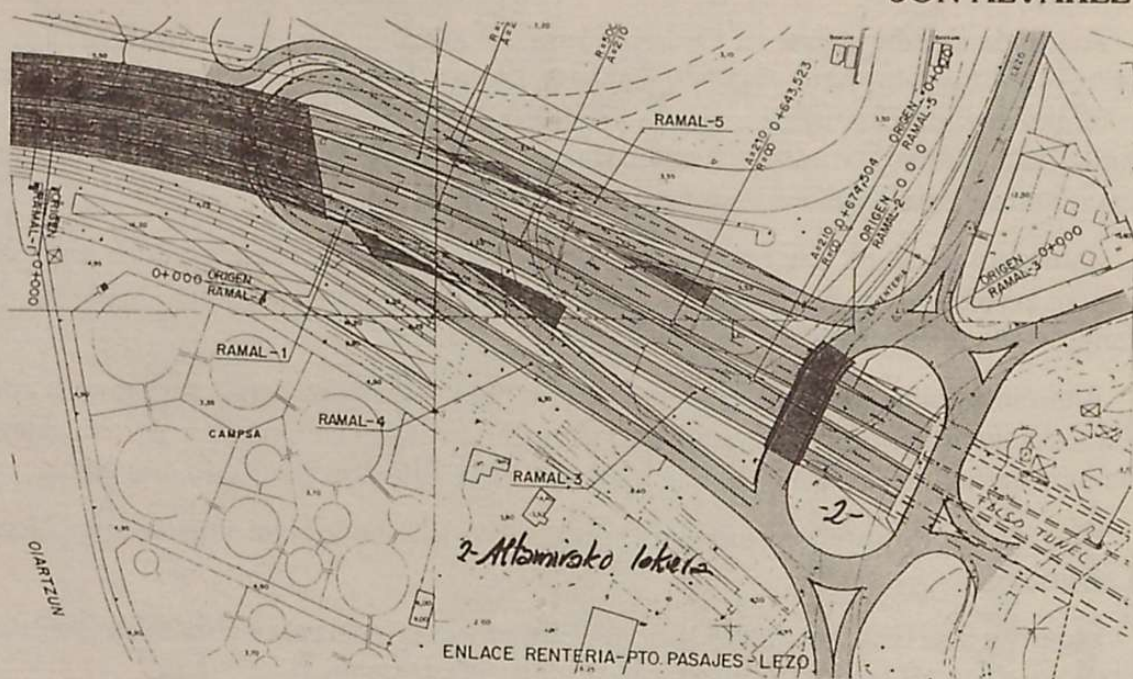
- EA: Ez zuen erantzun.
- EE: Ez zuen erantzun.
- EAJ: Ez zuen erantzun.
- PSOE: Ez zuen erantzun.
- HB: Ondorengo orrian datorrena

Honoko hau erantzun zuen Lezoko Ekologi Taldeak: Ondorengo orrietan.

Altamirako Auzo Elkartek gaizki ulertu bat dela medio ez ditu ale honetarako erantzunak eman baina hurrengo alerako egingo dutela ziurtatu dute.

Artikulu honetan arazoaren alderdi desberdinak biltzen saiatu gara nahiz eta berez agintea dutenek erantzunik ez eman. Arazo hau aski larria da eta lezotarron eskubidea da honen berri izatea, beraz espero dezagun aurrerantzean informazioa eskurago izango dugula.

JON ALVAREZ

LEZOKO HERRI BATASUNA

1.- Iruditzen zaizue autopistak N-1 bihurtu beharko lukeela?

Bai, inongo zalantzarik gabe. Azken hamabi urte hauetan garbi ikusi izan den bezala, bailara honetako Udal guztiek oso garbi eduki dute hori horrela dela.

2.- Bailarako ordu puntetan dagoen trafiko arazoaren aurrean, zer proposatzen duzue lezoarren onerako?

Garbi dago «ordu puntak» deituriko horietan arazoak daudela. Horiek konpontzeko badaude ekolojiari errespeto handiagoarekin, eta behar bada ekonomi koste txikiagoarekin, gara ditezkeen irtenbideak:

- Peajerik gabeko autopista.
- Autopista eta herrien arteko beharrezko lokarak egitea.
- Lezo eta Pasai Donibanekoentzat PROASeko irtenbidea aztertu beharko litza-teke.
- Lezoko Industriegune eta errepide nagusien (A-8 eta N-1) arteko lokera.

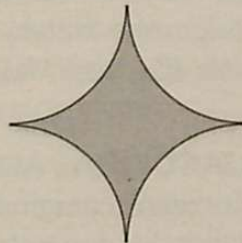
3.- Diputazioaren egitasmoak trafiko arazoa konpontzen al du Donostiatik muga aldera?

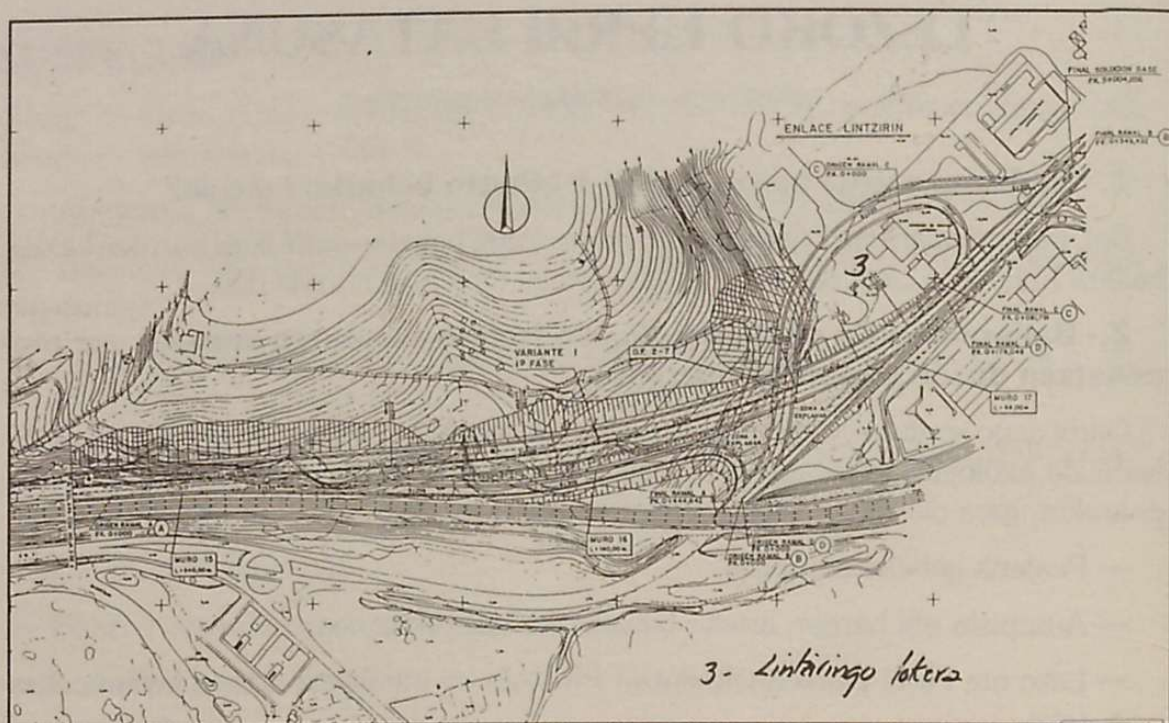
Argi dago ezetz. Trafiko arazoa Donostiatik Irun bitartean badago ere, Foru Aldundiak Oreretakoa arazoa bakarrik kontutan hartu du eta horri irtenbidea eman nahian arazoa lekuz aldatzea besterik ez lortzeko arriskua dago.

4.- Zergatik da zentzuduna ala absurdoa Lezoko autobiarene eraikuntza?

Gure ustetan arrazoi asko daude eraikuntza hau nahiko zentzugabea egiten dutenak:

- Foru Aldundiak 86. urteko errepideen plangintza hartuz, hilabete gutxitan erabaki bat hartzera behartu nahi izan gaituzte.
- Herri bakoitzak eduki ditzakeen planteamenduak ez dira kontutan hartu.
- Autopista hori egonik beste bide paralelo berri bat egiteak zentzu handigirik ez du.
- Bailarako trafiko arazoa bere osotasunean kontutan hartu ez duenez, ezin du konpondu.
- Gaur egungo proiektu desberdinek eragin ditzaketen kalte ekolojikoengatik.

Lezoko autobien eraikuntza, beste autobia guztiak bezala, absurdoa deritzogu. Autobia egungo desarrolismo edo garapen eredu kapitalistak bultzatutako plangintza suntsitzaileak dira, kostu sozial eta ekolojiko ikaragarriekin garraio mota azkarrak eta enjeriaren zarrastalkeria bultzatzeko.

Diputazioak martxan duen proiektuak kalte ugari eragingo digu Lezoarrei baldin eta bertan behera utz dezaten mugitzen ez ba gara. Ikusi ditzagun hauetako batzuk:

— **TXIKIZIOA:** Autobien eraikuntzak zuhaitz mozketak, baserri lurak txikitzea, mendiak ebakitzea, errekek eztaltzea, eskonbrera berriak eta harrobiak egitea suposatzen du.

— **TRAFIKOAREN HAZKUNDEA LEZO ALDETIK:** Autobia egin ezkerro, egunero 49.303 ibilgailu pasako lirake Kaputxinostetik Altamirara; Lezo aldera 24.157 eta Lezo Gaintxurizketa artean 15.084.

Autobia egin gabe Oreretatik Lezora 19.823 ibilgailu eta Lezotik Gaintxurizketara 12.268. (Hau dena Diputazioak 1995erako egindako ikerketaren arabera eta autopista ireki gabe).

— **KUTSADURA, ZARATA ETA ARRISKUA:** Trafikoaren hazkundera dela eta kutsadura eta zaratak gorakada nabarmen bat eragingo luteke inguruko bizilagunen bizi-baldintzak txartuz; istripu arriskuak ere handiagotuko lirake eta garraio arriskutsuak geure muturraren aurretik igaroko lirake. Kontutan izan lehen ere nahiko degradatutako zonaldean bizi garela (Campska, kaia, termika, papelera, urbanismo basatia,...).

— **KOTXEA, ASFALTOA, GASOLINA:** Autobia gizarte kontsumistaren zutabea den kotxea bultzatzen du. Kotxearen eraginagatik gure herri eta hiriak hondatzen doaz; kotxeak espazio asko jaten du, dependentzia sortu, stress-a, eta istripuak areagotu.

Petrolioaren dependentziak, berriz, Hirugarren munduko herriak zapaltzea eta ingurugiroa kaltetzea suposatzen du.

Diputazioaren egitasmoak ez du batere konpontzen Donostiatik muga aldera dagoen trafiko aldera dagoen trafiko arazoa eta gainera Lezori tokatzen zaio zamarik astunena (trafikoaren gorakada). Autobia edo obra berriekin ez dugu uste trafiko arazoak konponduko direnik, zeren eta mentalitate desarrolista horrek kontsumoa, despilfarroa, indibidualismoa gehiago bultzatzen bait du. Ulertu beharko genuke honela jarraitu ezkerro ez dugula irtenbiderik, irtenbideak gizarte mentalitatea aldaketa baten ondorioz bilatu ditzakegu.

Diputazioak berak dioenez «epe motzeko» irtenbidea litzateke urte gutxi barru trafiko arazo handiagoak sortuko dituelarik, eta gero, noski, bigarren zinturoia eraiki beharko luteke, autopista bera ere saturatu egingo zen, e.a... Sistemaren desarrolismo basatiak itzulezinezko hondamendira garama.

Trafiko arazoei aurre egiteko lehenik hiritarren kontzientziazten kanpaina bat egingo beharko zen kotxeen erabilera murriztu ahal izateko baina gauza jakina da, instituzioak ez daudela lan hau egiteko prest.

Bizikletaren erabilpena errebeindikatzen dugu: demostratua dago osasungarria ezezik, 5-10 kilometroetarako distantzietan ez dagoela bizikleta bezalakorik; gainera ez du kutsatzen eta oso toki gutxi behar du. Baina bizikleta erabili ahal izateko bere inguruan beharrezkoak diren baldintza batzuri bultzada bat eman behar zaio. Hasteko heziketa bat behar da, bide bereziak, tailerrak, aparkalekuak, alokairu merkeak, oinezko eta bizikletarentzat dauden barrerak deuzestu; kaia ireki bertatik ibili ahal izateko.

Bestalde garraio publikoaren erabilera bultzatu, horretarako zerbitzu onak, kutsadura gutxitu, eta noski **DOHAINIK** izan behar lukete. Honela, pixkana, kotxearen erabilera murriztu, beteta ez badijoa galerazita egongo litzatekelarik.

Dena den, irtenbideak bilatzekotan inguruari errespetoz eta despilfarroa baztertuz egin beharko lirateke. Hauek ideia batzuk besterik ez dira. Norbaitek garestitizat joko ditu agian? Ez ahal da garestiago ateratzen autobiak eta beren ondorioak?

Autopista N-1 bihurtzeak peajea kentzea suposatuko luke. Benetan lotsagarria da peajearen mantentzea, baino trafiko arazoak, kutsadura etabarrek desbideratu baizik ez luke egingo. Inguruko herrietan asko nabarrituko zen trafikoaren desbideraketa hau eta nolabaiteko abantaila bat izango litzateke nahiz eta beste alderdi batean gehiago konzentratu. Horrexegatik eta mentalitate eta hazkunde honekin jarraituz autopista bera ere eskasa geratuko litzateke eta ondorioz beste autobia baten eraikuntza, eta honela ez dakigu noiz arte. Bestalde kontutan izan behar da autopista berak inpaktoa sortzen duela (nahiz eta egina egon) eta nahiz eta istripu gutxiago gertatu hildakoen kopurua hirukoiztu egiten dela autopistetan.

Besterik gabe, hurrengorarte.
LEZOKO EKOLOJI TALDEA

EKOLOJI TAILERRA. BAZTERTXO

1991^{ko}

urrian eman genion hasiera EKOLOJI TAILERRARI. Joannes Etxeberri ikas-tetxean arratsaldetan tailer desberdinak daude antolaturik, (antzerkia, irratia, eskulanak, etab.), eta ekolojiari tartetxo bat egitea oso ideia egokia iruditu zitzaigun. Gure asmoa ez zen inolaz ere klase teoriko bat ematea eta lau pareta artean mugitzea. Gaur egun haurren hezkuntza eta gauzak ikastea erabat kontrolpean dago, orain hau, gero bestea, 3. mailan hau, 5.ean bestea, eta horrela gure irakaslerik onena, hau da kalean bizi dena, liburueta pasa eta liburuetatik burura sartzen dugu, denbora piska bat pasa eta dena edo ia dena ahaztuta badugu ere.

Honela bada, gure helburua, piska bat hori dena puskatzea izan da, gauzak denon artean erabakiz, lanak haurren akerara utziz, ikasle-irakasle binomio hori ahalik eta gehien puskatu nahian. Egia da, irakasle baino gehiago laguntzaile bezala jokatu dugula, egin behar ziren lanak, nola egin, piska bat orientatu eta beraiei utziz.

Beste helburu oso garrantzitsu bat ere bete nahi izan dugu. Askotan esan eta errepikatu dugun gauza da. Bai heldu eta bai gazteek naturarenganako lotura hori, sentsibiltate hori baztertuta daukagu, gero eta antinaturalagoak garelarik. Natura eta bereziki zuhaitz eta landareen mundua hurbilagoetik ezagutzeak, errespetarazi eta maitarazi egiten dizu.

Aurrekoari jarraituz, ba, guraso elkarrekin harremanetan jarri eta presupuesto bat aurkeztu genuen, gure asmoa eta beharrak zeintzuk ziren, laguntza aldetik batezere, ezagutaraziz. Ekoloji tailerra haurrentzat urriatik ekaina arte

izango zen, ikastaroak hiruhilabetekoak izango zirelarik; lehenengo haur taldea urriatik abendura, bigarrena gabonak pasa eta apirila arte eta hirugarrena eta azkena ekaina arte.

Honela bada, urrian eta negua gainean genuelarik lehen taldearekin hasi ginen. Talde hau O.H.O.ko 6. eta 7. mailetakoz zortzi neska mutil eta hiru (batzuetan lau) laguntzailez osaturik zegoen. Asteartero arratsalde bi orduz biltzen ginen, nahiz eta batzutan bi ordu horiek pasa eta gustora geundelako lanean jarraitu.

Lehen pausoa, gure asmoa zein zen haurrei azaldu eta ingurutik irteera bat egitea izan zen, zuzenean naturarekin harremanetan jarritz. Altamira ingurutik buelta bat eman genuen zuhaitzen ize-nak eta era berean beren ezaugarriak (hostoak, enborra, fruituak, etab.) kontutan harturik hauek identifikatzen jakin zezaten. Herriko hazitokia ikusi genuen eta Lezon dauden zuhaitzak orohar.

Udazkena amaitzeaz zegoenean, landareak ugaritzeko eman behar diren lehen pausoi ekin genion, hau da, hazi bilketa eta zenbait zuhaitzen adar bilketa, hauek bait dira ugaritzeko bi moduak. Landare batzuk hazitik sortzen dira (lizar, astigar...), besteak berriz adarren bidez (sahats, platanondo...). Bildutako haziak kaxa batzuetan jarri genituen, adarrak berriz urez betetako bidoietan. Kimaketa garbi bat egiten ikasi genuen, zuhaitz nagusiei ahalik eta kalterik txiki-ena eginaz.

Hurrengo pauso garrantzitsua BAZTERTXO hazitokia izango zenaren prestakuntzarekin hastea izan zen. Lekua ez zen oso egokia eta egokipen minimoak lan haundia eman digu, hala

nola, sasi mozketa, belar kenketa, harri bilketa, lur beltza ekartzea, hazitokiari forma piska bat ematea...

Zailtasun haundienak hementxe topatu ditugu. Udalari aurkeztutako pre-supuestoa atzera botatzen dute eta gutxienezko lan tresnak, lur beltza eta ureztatzeko aukera eskasak, lana gogortu eta luzatu digu. Tresnak guk igo behar egunero, lur beltza, garai batean Lezoko kaia eta gaur egun etxeak egiten ari diren lekuko baratzetatik lortu genuen. Ureztaketa berriz, «regadera» batekin egiten dugu, eskolako komunetara ino txandaka hamaika joan etorri eginez. Abenduan «Consejo Eskolarrak» hamabost mila pesetako diru laguntza bat ematen digu.

Altamira gainan haizeak gogor jotzen du eta hazitoki ingurua «aligustrez» (gure artean karraskillo izenez ezaguna) eta sahatsak landatu genituen gainontzeko landare berriei babes eman nahian.

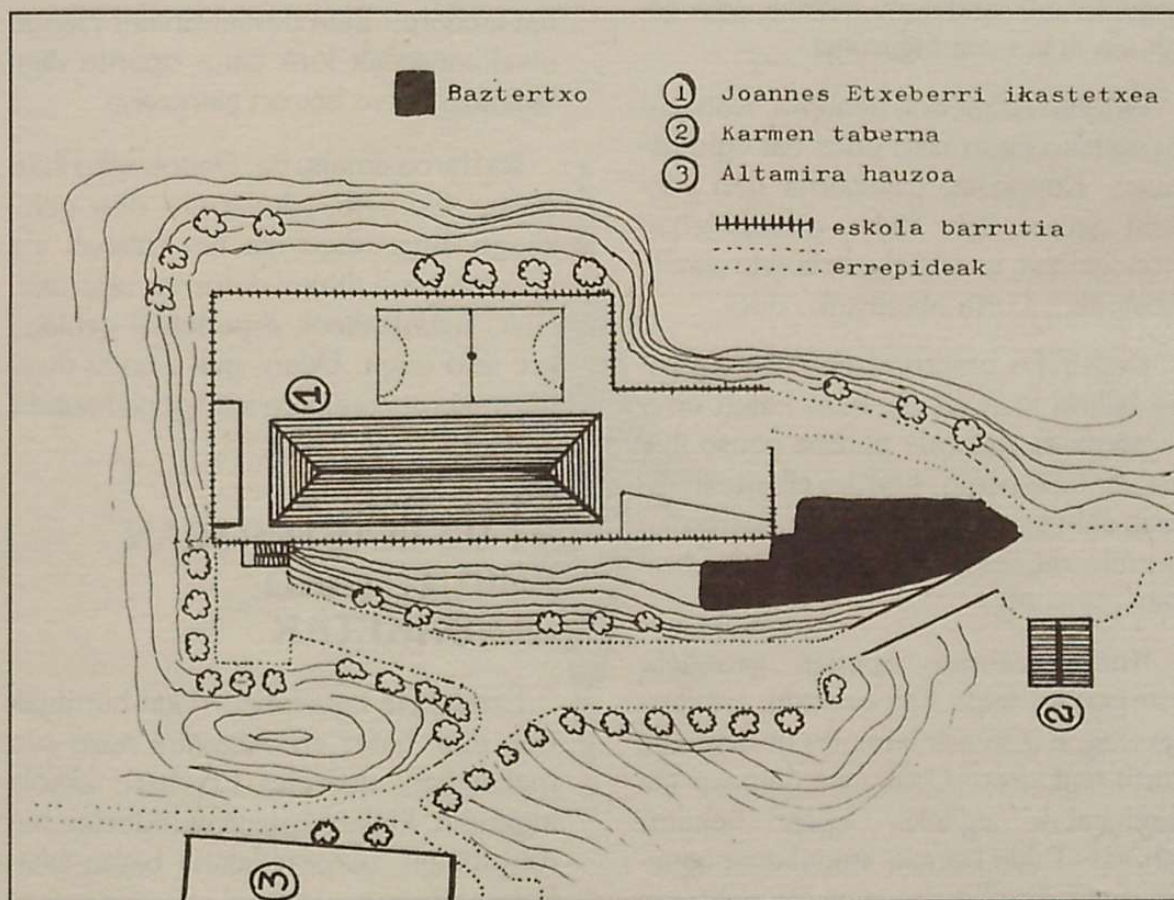
Benetan gogorra izan zen egun batean argindarra handik pasa behar eta eginga dako lana izorratuta ikusi genuen eguna.

BAZTERTXO eskola sarreran dago eta nahiko utzita zegoenez, sarrera piska bat txukuntzea pentsatu genuen, bertan dauden lizarrak kimatuz, sasiak moztuz, zaborra bilduz...

Zuloak egitea ere lan izerditsua izan zan. Zenbait zuhaitz aldatzeko zulo ederrak egin genituen, pazientziz lur ona alde batean utziz, harriak kenduz, etab.

Uretan edukitako platanondo eta sahats adarrak eskola inguruan landatu genituen. Palanka batez zuloa egin eta bertan sartu.

Herriko hazitokitik bederatzi astigar igo genituen eta aurretik prestatutako zuloetan sartu, lur goxoena sustrai inguruan, lur kaxkarrena ondoren boteaz. Lurra eusteko inguruko harriekin borobil antzeko bat egin genuen, landatu

ondoren inguruan belar legorra jarri, eguzkiak lurra ez zezan hainbeste zigortu eta ur pertzaka bana.

Udalaren aldetik debeku bat iritsi zitzaigun. Eskolako saretik kanpora ezin zen landaketarik egin. Ez hurrek eta ez guk ez genuen debekua ulertzen, eskolako sare barnean kasik ez dago lekurik.

Gabonak berehala eta lehen taldeak amaiera ematen dio ekoloji tailerrari. Urte berria, talde berria. Aurreko taldeak egindako lanak ikusi eta erreleboa hartu genuen.

Hazitokian leku gehiago behar eta beste eremu bat prestatzeari ekin genion, atxurtu, lurra txukundu, lur beltza gehitu, etab. Landaketak martxan doaz. Rokodromoan sei zulo berri, lore exotikoak tiestoetan, eskolako sarreran, Epertxokon, eskola inguruan. Landare batzuen adartxoak lurretan sartu genituen ugaritzeko asmoz eta baita aurreko taldekoek bildutako haziak ere. Hazitoki inguran ere landaketa berriak egin genituen ia ia osoa inguratuz.

Otsaila. Azkar doa denbora. Konposta egiteko egurrezko ontzi bat egin genuen. Konposta, ustelgarria den edozein gauzaz egin liteke, etxeko janari hondakinak, moztutako belar eta sasiak, hostoak... Lurra aberastuko dute.

DARIETA baserri atzean dagoen baso txikira joan ginen, baso baten errekupeketa naturala pausoz pauso ikusiz. Antxillastegin, herriko elkartearen artean egindako landaketak eta Epertxoko aurrera darraien berpoblaketa ere bisitatu genituen.

Konturatzerako, apirilaren geunden. Hirugarren talde hau oraindik arrakastatsuagoa izan zen hamairu neska mutil sartu bait ziren. Udaberria gainean eta landaketak egiteko epea bukatuz zihoan. Talde honek, landaketak egiteko izugarritzko gogo zuen eta nahiz eta

piska bat garaiz kanpo, hiru astigar landatu genituen kontuz kontuz, kimatuz, mimatuz.

Udaberriarekin landareen mundua esnatzen hasi zen. Edozein tokitan belarra, zuhaitzen kimu berriak... Baztertxo eta landatutako zuhaitzak txukun mantentzen lan ugari eduki genuen. Hazitokian belar txarrak kendu, landare gazteen inguruan belar legorra jarri. Belarra eta sasia moztu ihitaia, matxetea eta neurri batean sega erabiltzen ikasi genuen. Ureztaketak ere garrantzi handiagoa hartu zuen gure eginbeharretan.

Eguraldi txarra topatzen genuenean berriz, kanpoan ezin lanik egin eta gaia-ekin zerikusia daukaten diapositibak bota genituen.

Maiatza aldera eta ikastaroa amaitzear zegoenean Bidebitartera joan ginen oinez. Oiartzungo baserri honetan landare gazte ugari ikusi genituen. Zenbat landare!! Zein desberdinak!! Hango etxekoandreak lore bana oparitu digu bakoitzak bere etxean zaintzeko.

Ikastaroa amaitu da. Denok asko ikasi dugu. «Consejo eskolarrak» diru gehixeago eman digu eta lan tresnak eta gorotza erosi ditugu datorren urterako. Guk, laguntzaileok esperientzi gehiago ere jaso dugu. Udan, guk zaindu dugu hazitokia eta orain irailean gogo handiz berriro ekingo diogu.

91-92 IKASTURTEAN BURUTUTAKO LANDAKETAK

Landaketa hauek hurrekin burutuak izan dira, batez ere Altamira auzo edo mendixkan, Joannes Etxeberri eskola inguruan. Halere batzuk Jaizkibelen burutu ditugu, berpoblaketa baten saio-keraren barruan.

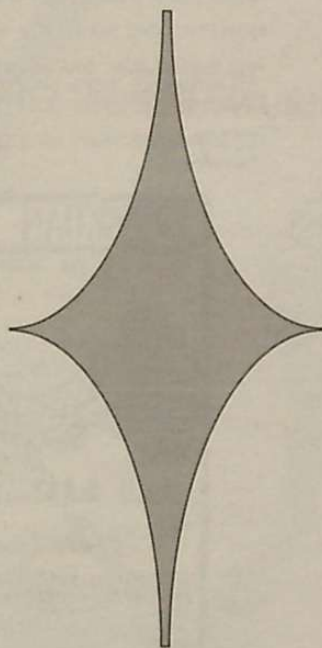
Bi eratara egin ditugu:

- Batzuk adarretik (txotxetik).
- Beste batzuk sustraiekin (zulo batetan jarriz).

Besterik gabe, hauexek dira:

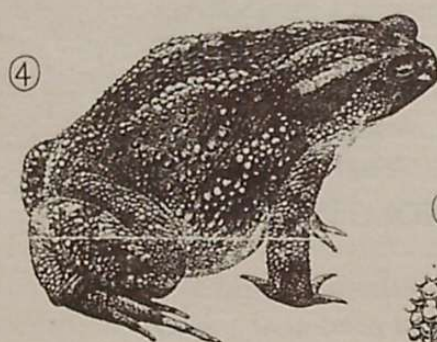
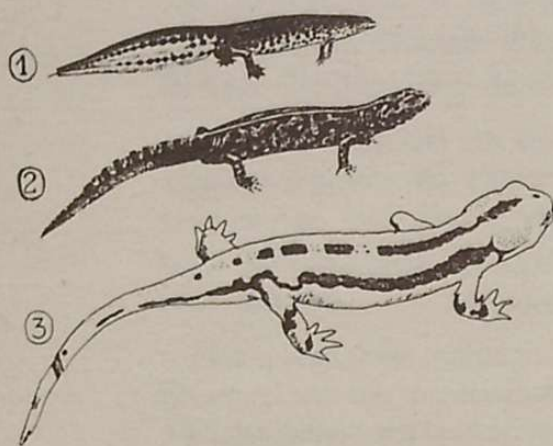
- 35 Platanondo eskola inguruan.
- 12 Astigar Negundo eskola inguruan.
- 4 Espiria eskolako sarrera ondoan.
- 8 Sahats Negarti eskola inguruan.
- 2 Altea «Baztertxo» hazitokian.
- 3 Bolagorri «Baztertxon».
- 10 Hortensia «Baztertxon» (saiakera txotxetik).
- 10 Laurel Cerezo delakoa «Baztertxon» (saiakera txotxetik).
- 20 Espiria Baztertxon (saiakera, txotxetik).
- 10 Arbustu loredun Baztertxon (saiakera, txotxetik).
- Hainbat aligustre Baztertxon babesa emateko landare gazteei (txotxetik, saiakera).
- Hainbat hazi bildu ondoren lurretan sartu, hurrengo urtean landatu ahal izateko (astigarra, lizarra,...).
- 4 Gorosti eta Arte bat Epertxokon (Jaizkibelen).

LEZOKO EKOLOJI TALDEA

ZAIN DITZAGUN

URLEHORREKOAK

5 GAL ZORIAN

I ZENA	NEURRIAK	EGUNEZ GAUEZ	BIZITOKIA
1 UHANDRE PALMATUA	7-9 zm.	E. eta G.	LUR eta URETAN
2 UHANDRE MARMOLAIREA	13-14 zm.	E. eta G.	LUR eta URETAN
3 ARRUBIOA [horia eta beltza]	15-28zm.	G.	LURREAN
4 APO ARRUNTA	8-20 zm.	G.	LUR eta URETAN
5 TXANTXIKU ARRUNTA	4-5 zm.	G.	LURREAN
6 APO LASTERKARIA	7-10 zm.	G.	LURREAN
7 UR IGELA	7-10 zm.	E. eta G.	UR edo INGURUAN
8 ZUHATZ IGELA	3'5-5zm.	G.	ZUHATZ eta LANDA-REETAN IGOTA
9 BASO IGEI GORRIA	6-10 zm.	E. eta G.	LUR eta URETAN

EZAUGARRI OROKORRAK

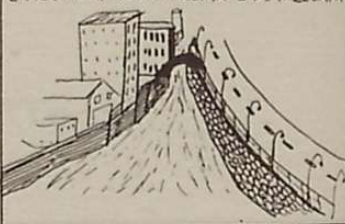
- AZALA BUSTIA DAUKATE, BETI ERE URA edo HEZETASUNARI LOTUTA DAUDE.
- AZALETIK NAHIZ BIRIKETATIK HARTZEN DUTE ARNASA.
- OSO ONURAGARRIAK DIRA NEKAZARITZARAKO, XOMORRO, BARE, BARRAZKILU, ZIZARE, ARMIARMA ETA KOTXINILLAK JATEN DITUZTE.
- ARRAULTZEN BIDEZ UMATZEN DUTE, ITXURAZ ALDATZEN DOAZ (METAMORFOSIA) HELDUAK IZAN ARTE.
- EZ DIRA ARRISKUTSUAK NAHIZ ETA AZALETIK TOXIKOA DEN SUSTANTZI BAT IXURI DEFENSA MODUAN.

ARRISKUAN DAUDE

PADURIA ETA LEKU HEREN LEHOKETAGATIK

ERREKA ETA IBAI ERTZETAN ERAKUTZEGATIK

KUTSADURAREN ERAGINAGATIK (ISURKINAK, PESTIZIDAK...)

GIZONAREN ONDORIO ZUZENEZ

MENDEKOZTE HITZEAN DAUKAGUN

«Z» HORI DELA ETA...

Batek baino gehiagok dio «S» jarri beharra dagoela erderatik hartutako mailegua dela argudiatuz. Baina ene ustez ez da horrela beti izan behar. Eta adibiderik onena, gure hizkuntzak ematen digu beste holako hitzetan, halanola: Zakua, Pazko Eguna,... azken hitz honek, erlijiosoa izanik ere, oso parekotasun haundia hartzen du, gu hemen aipatzen ari garenarekin.

Beste batzuek diotenez, oso kontuan eduki behar dugu «zetaren» ahozkerara arras galdua dagoela gure herrian, bere tokian lezoarrek «S» edo «X» ahozkatzen bait dugu. Adibidez: giXona, Suek SeaSte,... eta honelakoak. Horregatik proposatzen dute, betidanik, eta egitarau zaharrenetatik agertzen zaigun «Z» xeble hori kentzea. Beraien ustez, garaiko apaizen aranismoa bait litzateke. Baina argudio hau defendatzen dutenei oroitu behar zaie Lezon ez dagoela Lezo zetaz ahozkatzen duen lezoarrik, danok LeXo esaten bait dute. Bi bertsolari eduki ditugu herrian, eta biak LeXo izen goitiz izan dira ezagunak. Eta argudio honi jarraituz, mendekoZte jaiei Z hori kentzeaz gain, herriaren izenari kendu beharko genioke ere. Utz ditzagun bada bai Mendekoztetako eta bai Lezoren barruan ditugun «z» horiek pakean, eta ondo igaro ditzagun gure festak. Osasuna denori!

JOSEBA AURKENERENA BARANDIARAN

INOIZ EZ!

(Gogoetak, burutazioak... Ez dakit)

OHARRA: Ezer baino lehenago oso komenigarritzat edo ia beharrezkotzat jotzen dut gogoeta hauek eragin dituen iturrietara jotzea. EGAÑA, Iñaki; «Azkena noiz?» **LEZO 1**, 1988, 67-70 orr.

Lezo kultur aldizkariaren lehen alean irakurri nuen Iñaki Egañak sinaturiko istorio batek narama hau idaztera. Lehen irakurketan, aldizkariaren ikusmiratze orokorra zelako edo, ez nion aparteko jaramonik egin baina ale hori atera zenetik hamar hilabete joan diren honetan, berriro etorri zait eskuartera eta begiratu bat eman diot.

Iñaki Egañak idatzitako «Azkena noiz?» berriz irakurri dut, baita arras interesgarria iruditu ere, aldi berean Iñakik bertan agertzen dituen kezka eta ezinegona ulertzekoak direla ikusi dut, nerau ere kezka bidean jarri bait nau.

Hasiera batean, XIX. mendeko gizon baten idazki xume bat zirudiena egiantzeko bihurtu zitzaion Iñakiri (Bere aitona Juanek idatzia).

Oso sinesgarriak dira bertan kontatzen diren gertakari zenbait, ez da fabula tradizionala bezalako zerbait, pentsatzera eta kezkatzera bultzatzen zaituen kontakizun bitxi bat da. Aipatzen diren bileretakoak omen diren lau aulki aurkitu omen zituen aitonaren baserrian; honek, eta aitona Juanek istorio edo historia hau egiazkoa zela esanez agertzen zion ziurtasunak edonor kezkarazten du. Idazkiaren bukaeran zera eskatzen du Iñakik ia erreguz; inork zazpigarren bilera baten berririk edo gertakariaren ondoko inongo berririk balu, berri azaltzeko.

Lehenik eta behin argitu nahi nuke, nik ez daukadala inongo berririk baina bai zenbait burutazio eta gogoeta askori baliogeak irudituko zaizkionak, zer egingo diogu bada...

Zazpigarren bilera madarikatu hori dagoeneko ospatua bada bi gauza pentsa genitzake:

Istoria fabula hutsetik ez dela pasatzen eta aitona Juanek berak jarri zituela aulki horiek ganbara horretan sinesgarritasuna ematearren. Bestalde esan ere egiten zaigu bilerako pertsonaiak historiak defuntutzat dituela, baina ez dugu ahortzi behar aipatzen den 1885eko data horretan Santakrutz apaiza bizi-bizirik zegoela, 1842-1926 artean bizi izan bait zen.

Bigarren ustezko egoera berriz, Euskal Herria bere benetako azkenetan dela eta ez dagoela ezer egiterik litzateke.

Ni, azken bilera hori ospatu gabea denaren ustetik abiatuko naiz. Ez dakigu lehenengo bilera noiz gertatu zen, (Euskal Herriaren gainbeheraren hasiera zatekeen) ez eta beste gainontzeko bileren datarik ere. Dakiguna da, azken bilera jakinetik 104 urte joan direla, aurreko bileren arteko urteen aldea bagenek, nolabaiteko laguntza izan zitekeen bilera madarikatu hori ospatu denez jakiteko.

Baina zer arraiot! azken bilera horrek derrigorrez gertatu behar al du? Ezin al dugu atzeratu edo zer demontre! galarazi, ekidin?

Gure lanaren eta kontzientzia hartzearen ondorioz mehatxu hori gainetik kendu behar dugu behin betirako. Miren eta Pellotek ziotena egia bihurtzen ari

denaren edo bihurtuko denaren esperantza eduki behar dugu; Euskal Herria altza egingo zenarena alegia. Ez al da nolabaitere gaur egungo egoera edo guda zibiletik honuntz euskaldunok dugun jokabidea? Gure desagertzearen aurka eta herri errekupeazioan ez al gara ari? Ez gara burua makurtzen duen herria, horretan ez zuten arrazoiaren faltarik. Gaur egungo alor guztietako euskal pizkundea txalogarria eta itxaropentsua da; euskara berreskuratzeko ahaleginak, ikastolak Erribera, Errioxa eta Iparraldean, gazteen kontzientzia maila... nahiz eta egia izan oso kinka larrian gaudela eta sistema guztiak darabiltzatela eta askotan darabiltzagula gure aurka.

Hau horrela ez bada, nor izan liteke edo nor izan zen zazpigarren bilerakidea, Agirre akaso?

Nolanahi dela ere, ez dezagun zazpigarren bilera hori ospatzeko biderik jarri.

1989ko uztailaren 26an

Arestian irakurri duzuen hori idatzi nuenetik hiru urte joan direnean, berriz ere gaia heltzeari interesgarri iritzi diot, ez ordea zazpigarren bilera madarikatu horren berririk daukadalako, ez bait dut inongo berririk, baizik eta lehen idatzitako horri darion baikortasuna ala baikorkeria, ez dakit nola deitu, zertxobait baretzeko edo behintzat bere benetako neurrian jartzeko beharra sentitu dudalako.

Beste horretan agertzen diren esperantzak; zazpigarren bilera hori euskaldunek beren atxikimendua medio ekidingo dutena, eta euskal gazteriaren kontzientzia maila eta euskaltegiak eta

ikastolak eta hodeiak eta lainoa... lausoa... errealitatea ez ikustea. Nire oraingo aldarteak Aitorren usteetara gehiago bultzatzen nau, Miren eta Pelloten usteetara baino, euskaldunok uko egin bide diogu gure amari; Xalbadorrek zioen bezala ama abandonatu eta amaizunari abegi izugarri ona egin diogu. Ama zaharraren beharrik ez dugu, ama modernoak ederki aski betetzen du bere papera... baina erne! ez gero amizunaren aberria gure aberria denik esan! ez

horixe! orduan, «euskaldun zintzoek» suharki adieraziko bait dizute beren «vascotasuna». Enbarririk gabeko hostoak, lehen haize-boladak eramango, herri berriarentzat paregabeko ongarri bilakatuko diren orbel tristetak. On Joxemiel Barandiaranekin joan ote da herri honen azken hata zazpigarren bilera hits horretara?

Burutazio edo gogoeta latz hauek aita Barandiaranen heriotzak eraginak dira hein handi batean baina aspaldi honetan banuen euskal kontzientzia lokartuei ez-tenkadatxo bat emateko gogoia, aberztale sutsu omen den geure herri honen %80 mirakulutsu horri barruak iharrausteko gogoia, ez makurkeriaz baina bai ezintasunak sortarazi ohi duen izpiritu-egoera bortitz horrek eraginik.

1.- Saran, Lapurdi, 1991ko abenduaren 20an.

Bilera, aurrekoa ospatu zen etxe berean ospatzen da, areto zabal baten erdian mahai bat ageri da eta mahaiaren inguruan zazpi aulki ikusten ahal dira, hauetarik bat hutsik. Bilerakide bakoitza, markatutako izenak hala agindurik, dago-kion aulkian jartzen da Juan de

Etxeberri etxeko nagusiak berri biltzaile papera betez. Bilerakideak honako hauek dira: Aitor, Mari Urrika, Miren Zozalla, Beñat Utxiat, Pellot Dazpilkueta eta Santakrutz apaiza. Hauetariko bakoitza historiak zendutzat dauka baina, egia, Euskal Herriko mendi itsaso eta basoetan barrena dabilzana da.

Zazpigarren bilera honetako lehen saioaren xedea zazpigarren bilerakidea aukeratzea da, hautu bakoitzak euskaldunontzat galera edo gainbeheraren bat dakarrelarik alorren batean edo bestean.

Zazpigarren kide izan dadin On Joxemiel Barandiaran aukeratzen dute, Euskal Herriak, asaba zaharrekiko loturak apurtuak edo apurtzear ditu, hitz batean izpiritua galdu du edo kasik galdu du.

2.- Abenduak 21. Goizeko lehen orduan On Joxemiel agertzen da etxean, lehen lana hutsik dagoen aulkian bere izena markatzea delarik. Ondoren behar diren aurkezpenak eta azalpenak ematen dizkiote.

3.- Abenduak 22. Bileraren azken saioa izanik zirt edo zart egiteko ordua iritsi zen. Bilerakide guztiek etsipen aurpegi zurbilak zerakuskiten, bilera hark Euskal Herriaren heriotza ekarriko bait zuen.

Luze mintzatu ostean, On Joxemielek hitza eskatu zuen.

«Euskal jaun txit argi eta handi horiek, nire apaltasunean eta unearen erabakigarritasunean proposamen bat egin nahi diot mahai honi; nire bizitza luzearen joanean ikusitakoek esperantza izpiren bat sortu dute ene baitan, bizitzari zirrikituren bat ireki dakiokela uste dut bene-benetan eta ondorioz honako hau

diot; eman diezaiogun Euskal Herriari aurrera egiteko beste aukera bat, ez dezagun herio-agiririk sinatu. Gaur gaueko hamabietatik aitzinera, Nafarroako Irañetan, guraso euskaldunetarik sortuko den lehen haurrak Atarrabi eramango du izentzat mutikoa bada eta Ekhiñe emaztekoa bada, haur hori ehun urtez biziko da eta epe hori izango du gure herriak salba dadin luzapen gisa. Euskal Herriari egokituko zaio epe horretan, zer nahi duenaren hautua egitea, erdal herri bilakatu, Espainia eta Frantziako probintzia multzo gisa ala Euskal Herria izan ondorio guztiak bere gain hartuz. Hauxe da nik zuei, adiskide agurgarrioi, luzatzen dizuedan proposamena».

Hau entzunik, hasieran, marmar-soinua hedatu zen areto hartan eta bistan ziren batzuen zalantzak horrekin ezer ihardetsi zitekeenez, baina luze gabe ahobatez onartua izan zen On Joxemielek egin proposamena.

Luzapen honen ostean berriz bilduko ziren zazpi bilerakideak, eta ordurako, euskaldunek, jarritako baldintzak bete ez balituzte akabo, bete balituzte aldiz, bilera hauek desagertuko lirateke bilera-kideak betiko bakean biziz.

Erabakitako baldintzak hauek izan ziren:

— Euskara indartu, zabaldu eta batez ere erabili.

— Euskal nortasunari ez ukorik egin.

— Sei herrialdeen lurraldetasuna gorde.

Bilerakideek elkar agurtu zuten ondoren haizearekin joanez.

Guri dagokigu orain baldintza horiek betetzea, haur hori jadanik sortua da eta epea agortuz doa. Ez diezaiegun bada bilerakideei huts egin edo okerragoa litzatekeena, ez diezaiogun geure buruari egin.

JOXE LUIX AGIRRETXE

«XARIT ETA LAINO» (2)

12.- «BATZARREAN»

Goiz goiza zen eta hamar-hamabi bat ginen Anibalen guda dendaren azpian bilduta ginenok. Alde batean, Anibalen eskubian sei kartagotar buruzagiak: Dixor zaharra bere bizar zuri luzea zintzilik zuelarik, Hastar buruzagi ospetsua bere begi urduriak alde batetik bestera etengabeki mugituz, hamaika gatazketan garaile irten-dako Itsgir ausarta, Urnelt Kartagoberriko buruzagi jator eta noblea, bere ondoan beti hizketan nesken bihotzak eskuratuz, etsaien ezpatak menperatuz bezain trebea zen Ixtruk gudalburu trebe eta berritsua, eta honen segidan ni Xarit, Anibalen lugarteniente.

Danok zutituz, gure
ezpatak atera eta altxatu
egin genituen, gure
eztarrietatik erantzun
bera sortaraziz: Irabazi
ala hil! Gora Anibal!
Gora askatasuna!

Beste aldean eserita, herri elkartuen guda ordezkariak: Ollot añaamenditarren buruzagi erraldoi eta iletsua bere bildurgarritzko aizkora zorrotza gerrikoan ipinita agerian zuelarik, Mertor balear habailarien burua, Ikxor eta Milok itsasaldeko feniziarren gudalburuak eta beraien aldamenean nere andrea Laino euskaldunen printzesa eta Oiert menditar hauen buruzagi zahar bezain adoretzu eta argia.

Goiza ederra zen, ateri zegoen, ez zuen elurrik botatzen eta eguraldiaren aldetik epeltasun apala sumatzen zen. Herri elkartuen ikurriña eta ikurrez ornaturik zegoen

dendaren barruan ez zen ere gaizki egoten eta ahuntza eta ardi larruz gaineen eserita geuden. Anibalek laster egin zigun hitza!

— Anai-arrebak, lagunak,... ongi etorriak nere dendara! Hots egin badizuet ez da, zuek suposatuko duzuen bezala, elurraz eta izotzaz hitzegiteko, ezta gure gaiso eta hildakoez oroitzeko,... Ipar Italiako lurraldeen hurbiltasunaz aritzeko baizik. Nere espioiek esan didatenez astebete barru, lehenengo italiar harenetatik barrena sartuko gara eta...!

Hauxe aditurik, zurrumurru ozena altzatu zen buruzagien artetik.

— Baina guk uste genuen Italia oraindik urruti samar zegoela!!!

— Ez, buruzagi nerek, Italia oso hurbil daukagu eta berarekin batera gudatea. Eta nahiz eta oraindik inpernu hotz honetan egon borrokarako gertu egon beharko dugu, irabazi nahi baldin badugu behintzat. Eta hortarako bildu zaituztet hemen, nerekin ehunezko sapai honen azpian, gure tropen prestasun zorrotza agindu nahi bait dizuet!

Denok zutituz, gure ezpatak atera eta altxatu egin genituen, gure ezterietatik erantzun bera sortaraziz: Honela izango da, irabazi ala hil!!!. Gora Anibal!!!. Gora askatasuna!!!

13.- «ITALIAR HARAN EPELETARUNTZ»

Anibalek lasaitu gintuen eta berriro esertzeko agindu zigun. Honelaxe eginda eta denon urduritasuna behin baretu ezkeru Anibal berriz mintzo hasi zitzaigun.

— Ene buruzagi jator eta adoretuak, bihotz bihotzez eskertzen dizuet nireganako azaltzen duzuen fideltasuna. Zuekin garaipena xiurra daukagu. Gure bildur egon daitezen erromatar koldarrak! Baina irabazteari bideak ipini behar zaizkio eta hortarako bildu zaituztet hemen nere inguruan. Laister egongo gara Italiako iparraldean eta bertan lehenengo erromatar guarnizioekin egingo dugu topo. Irabazteko edo galtzeko bidea lehenengo haran horietan urratu beharko dugu eta hortik aurrera jarraitzeko gauza ez bagara ibilaldi luze oso hau alfer alferrikakoa izango dugu.

Kontuan hartuz ibilaldi luze honetan gudaroste erdia galdu dugula, aurrez aurre egiten badugu topo ez dugu irabazterik izango, baina erromatarren menpean dauden beste italiar herriak gureganatzen ikasten badugu, Erromako etorkizunak ez du hegazti zauritu batenak baino gehiago balioko. Eta beraiekin hitzegitea da herri horiek gureganatzeko etorri zaidan burutazio onena, nere ustez hitzeginez ulertuko bait diogu elkarri. Baina beraiekin hitzezin ahal izateko, erromatarren aurka dabiltzan italiar buruzagiekin bilera bat antolatu beharko genuke, eta ahalezko bilera hau egia bilakatzeko, beraiengana norbait bidaltzea pentsatu dut, eta horregatik zuek zuen baietza eman ezkeru, Xarit eta beste lagun batzu bidaliko ditut.

Buruzagiak jeiki ziren berriro eta aho batez beren adostasuna adierazi zioten. Anibalek orduan Xariti eskua luzatuz, honela esan zion:

— Har itzazu zure gogoko hamar bat lagun eta jon zaitezte italiar herrietara beren buruzagiekin adiskidetasun eta elkartasunezko hitzarmena betetzera. Gu bitartean hemen egongo gara, zure berrien zain!

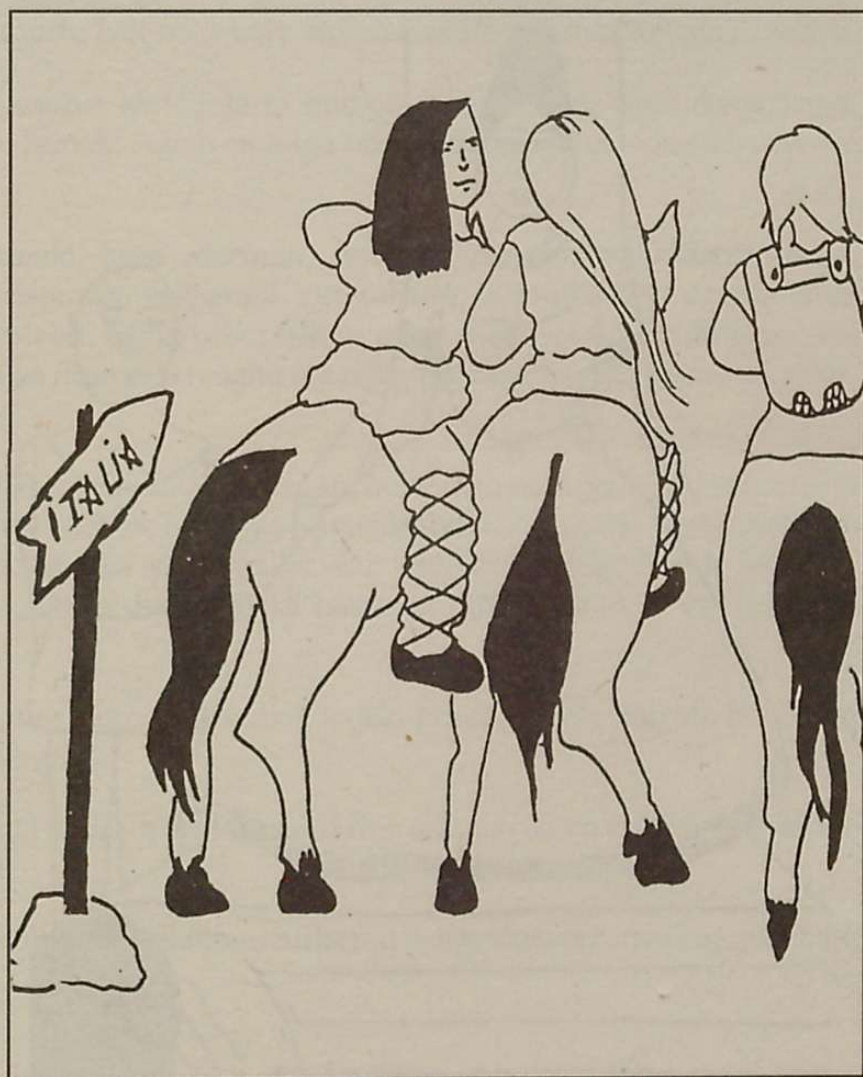
Laino zutitu zen eta Anibal gozo eta sendo begiratzuz, honelaxe esan zion:

— Jauna, laguna, utz nazazu nere senarrarekin joaten! Soberan dakizu euskal emakumeak gizonak bezain gerlari onak garela eta badakizu arront nere besoa ez dela inolaz ere bildurtzen ezpata erabiltzeko orduan!

Anibal hasieran piska bat harriturik gelditu zen, baina segituan jakin izan zuen bere aurrean zeukan andrearen adore eta sasoia neurtzen, eta honela azaldu zuen erantzun labur eta zehatz batez.

— Joan zaitezke zure senarrarekin batera eta lehenbaitlehen etorri danok itxaro dugun albiste ona ekarriz!

Egun bereko arratsaldean hamabi zaldun abiatu ginen Italiako iparraldeko haran epeletarantz. Laino eta biok, eta hamar gerlari gazte. Bost euskaldun Haritz gaztea buru zutelarik eta bost kartagotar nere lagun Anekronen agindupean. Etorkizuna gure zain zegoen, eta kartagotar kanpamendutik itxaropenezko begi grinatsuek ixil ixilik agurtu ziguten.

Egun bereko
arratsaldean
hamabi zaldun
abiatu ginen
Italiako
iparraldeko
haran
epeletarantz.
Etorkizuna gure
zain zegoen.

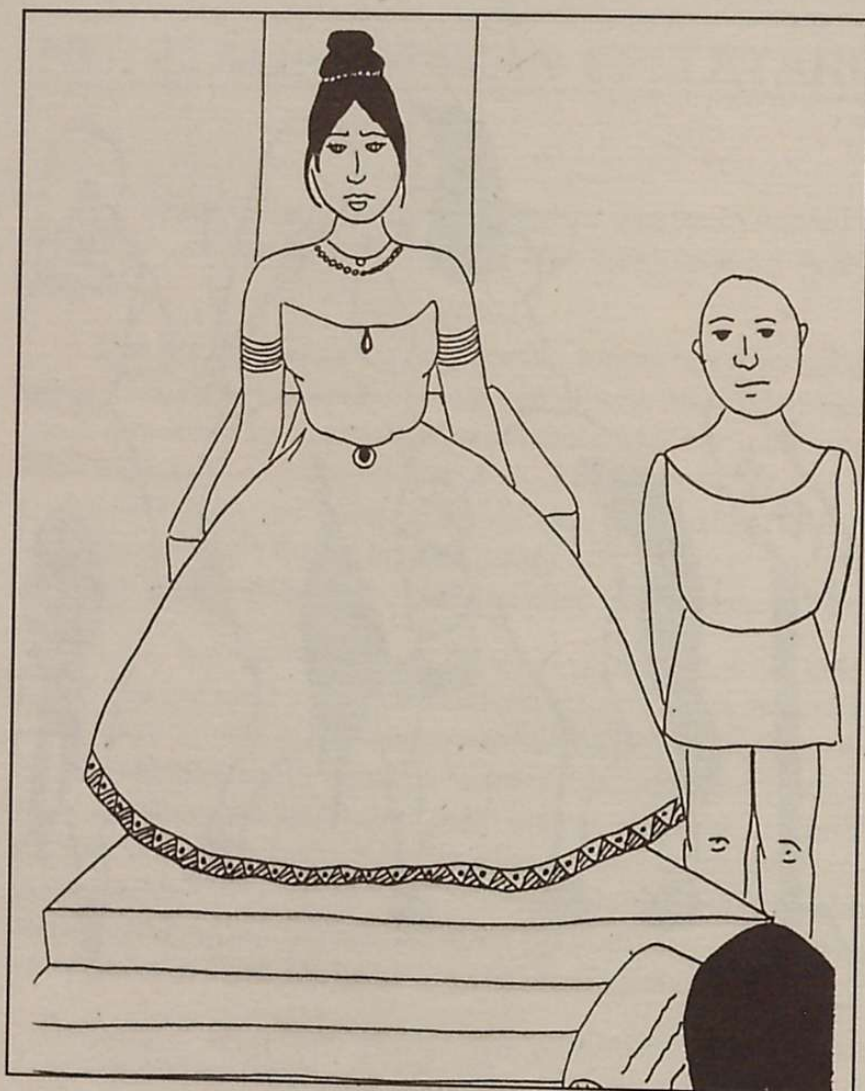
14.- «TIGREMEAREN ZULOAN»

Bi hilabete ziren Anibal utzi genuela eta italiar herrietako buruzagi gehienekin hitzeginik geuden iadanik, hitzeginik eta baita gure erasoaldiaren mementuan erromatarren aurka matxinatzeko hitza emana ere. Italiar herriak asperturik zeuden erromatar sandaliaren menpean, asperturik eta altxatzeko pronto.

Baina oraindik torgomanoen buruekin hitzegiteko beharrean ginen, torgomanoek oso indar haundikoa ziren eta beste herriengan zeukaten eraginarengatik, behar beharrezkoa zen bere laguntza lortzea. Non gogoa han zangoa! Berehala torgomanoen herrixkarantz abiatu bait ginen.

Ziotenez, torgomanoen burua printzesa gazte eta ederra zen, baina bere edertasuna bakar bakarrik parekatu zitekeen bere ankerkeriarekin. Hamaika ixtorio aditzen ziren bere kapritxu eta egindakoez. Ederra eta ankerra, kapritxuz eta diruz josita, haundikeria eta diruzalekeriaz jantzita,... honela omen zen Heresnes, torgomanoen printzesa gaztea.

Torgomanoen herrixkara iritsi bezain laister, Xaritek Anibal Barka («Tximista») haundiaren izenean printzesarekin elkar hizketaren bat eskatu zuen, baita printzesak

Lasai ederrean
Anibalek
pergaminoan
idatzitakoa
irakurri nion,
baina
Heresnesen
mingainetik ez
zen hitzik atera.

korrika asko onartu ere. Bitartean Laino, Anekron, Haritz eta beste gizonak, iturri baten ondoan gelditu ziren atsedenaldia hartuz eta zaldiei edaten emanaz.

Errege Gelan sartzerakoan, liluraturik gelditu nintzen ez bait nuen holako luxorik ikustea espero ezta Erroma beran ere. Gela zabal zabala zen, solua marmolez eginda eta urrez eta zilarrez estalitako hormak. Bi aldeetan zutabe ilarak uztaiak edo arkuak eginez. Arkupeetan torgomanoen buruzagi, aitonseme eta bestelako kortesauak. Aurreko aldean, erdi erdian, jainkosa dizdiratsua balitz bezala, zoragarritzko bitxiez estalirik eta urrezko errege-aulkian eserita, Heresnes, torgomanoen printzesa txit boteretsua, bere bi aldeetan zutik, bere sei aholkulari nagusiak zituelarik.

—Belaunika zaitez printzesaren aurrean arrotza! —esan zion printzesaren eskubian zegoen aholkulari batek—. Belaunika zaitez torgomanoen printzesa haundiaren aurrean! —errepikatu zion—.

—Anibal Barkaren ordezkariak ez dira inoiz arrotz agintarien aurrean belaunikatzen, eta gutxiago oraindik bere gutun garrantzitsuren bat ekartzen dutenean! —erantzun nuen hausardi haundiaz eta printzesaren begirada tigretsua begibistatik galdu gabe—.

Oso une latzak izan ziren haiek, zenbait buruzagik ezpata ateratzeko ahalegina egin zuten kanpotarraren hausardia zigortu nahian, baina zorionez gauza ez zen handik igaro, printzesa berak moztu bait zuen bere diplomazia haundiaren seinalea azalduz.

—Geldi danak!, utz ezazue kartagotarra hitzegiten, ea zeintzu diren dakarzkigun Anibalen albiste famatu horiek! Agian ez zaigu horren buruzagi haundiarekin aserretzea komeni eta!

Irakurri nion aho ozenki, lasai ederrean, Anibalek pergaminoan idatzitakoa,... Erromatarren aurkako laguntza eskaerara iristerakoan, zurrumurruek ugaritu ziren han bilduta zeudenen artean, baina printzesaren mingainatik ez zen hitzik atera, eta bere begi urdin ederrak ez ziren ia ia mugitu ere egin. Bukatzerakoan, Heresnes jeikiz, honelaxe esan zuen:

—Arrotza, ezin dizut erantzun azkar bat eman, hortarako nere guda kontseiluarekin bildu behar bait dut, baina astebete barru gure erabakiaren berri izango duzula agintzen dizut. Bitartean atsegin haundia izango nuke gaur gauean azalduko bazina nere jau-regian zure ohorez antolatuko dudan jaialdi haundiaz disfrutatzeko. —eta bere zerbitzariak begiratzat—.

Zuek presta itzazue gure jauregiko zenbait logela printze arrotz hau eta berarekin etorri diren lagun guztientzat!

—gero niregana burua itzuliz— Nere zerbitzarien eskutan uzten zaituztet, ez zaizue ezer faltako! Gero arte!

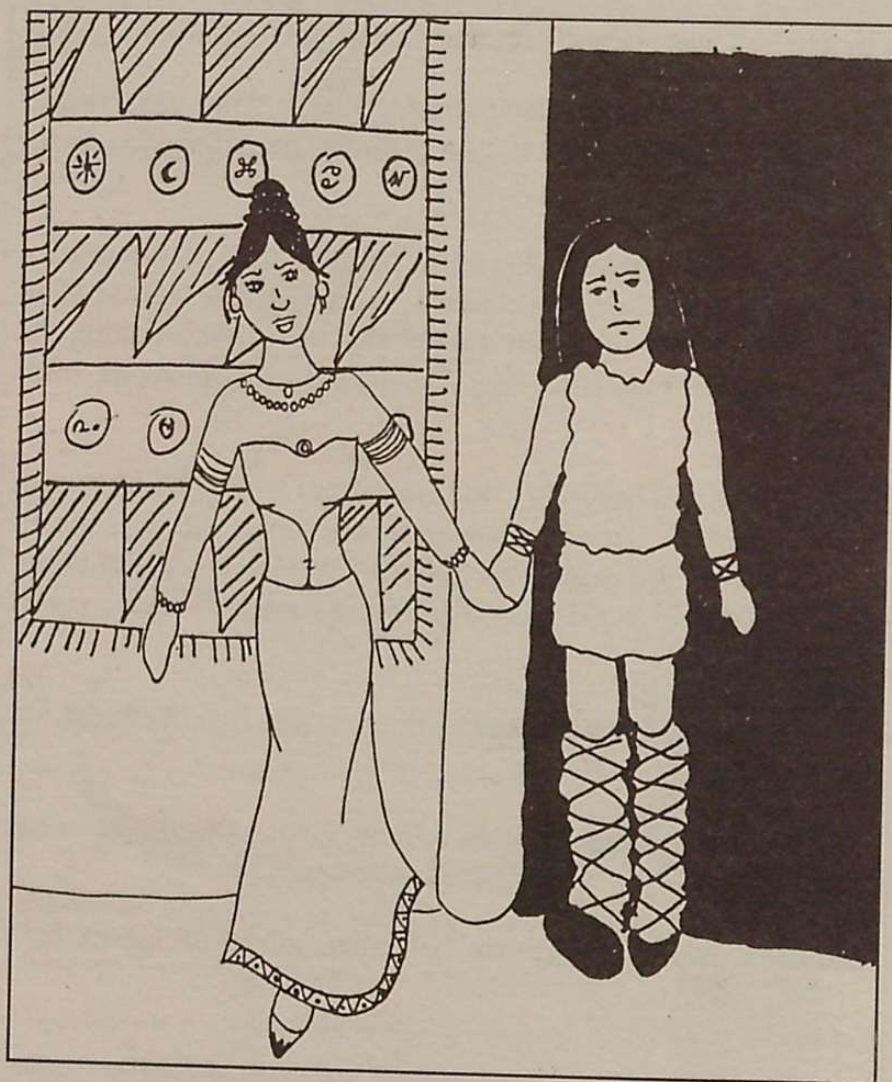
Mugitu zen errege-aulkitik eta abiatu zen zerbitzari belaunikatuen artetik igaroz, bere gela alderantz.

15.- «HERESNES»

Gau itxia zen eta torgomanoen zeruan izarrik ez zegoen. Heresnesen jauregian jai haundia zen Anibalen gutunlariaren ohoretan. Printzesak usadioari jarraituz, agindua zuen zaindarien artean litro erdi bana ardo partitzea, eta alaitasuna nonahi nabari zitekeen. Bitartean gela nagusian jaia aurrera zihoan. Erdi erdian jarrita eskenarioa eta almohada erosoetan eserita edo etzanda gonbidatuak. Izkina garai batean printzesa eta bere buruzagi nagusiak, eta ni bere eskubian eserita.

Ez zen deus falta, jaki guariak, Italiako ardoak, hegali gozoak,... eta gonbidatuek eskenarioan danetatik ikus zezaketen: kelta borrokalariak, beren biziak jokatuz, neska dantzariak beren gorputz ederrak bilutzik agertuz, mutil gazte gazteak beren atributuak harro harro azalduz, basapizti ezezagunak, hegazti exotikoak,...

Gau luzea izan zen, lizunkeriez betetako gau luzea. Gonbidatu asko eta asko ardoak eta plazerrek eraginda lo zerraldo zeuden nonahi eta nolanahi etzanda. Heresnes oso pozik zegoen, ez zen ixiltzen, ardoa eta pattarrak gusto gustokoak zituen eta kopa bat hustu ondoren segituan betetzen zuen hurrengo. Eder ederra zen, gorputz eder eta dotorekoa, guztiz egokia, ile beltzaranekoa, begi urdinak, aurpegi txol polita,... baina bere begiradan haundikeriaren faltsukeria nabarmen zegoen.

Halako batean,
Heresnesek
eskutik hartu eta
gela hura lagaz,
bere logela
batetara eraman
ninduen.

Halako batean, Heresnesek eskutik hartu eta gela hura lagaz, bere logela batetara eraman ninduen. Zuk eta biok hitzegin beharra daukagu!!! —esan zidan eztiki belarrian—. Gelan sartu eta bexarkada bero batez harrapatu, bere ezpain lizunak nere masailetatik bero bero zirritzatzen zituen bitartean. Bere esku urduriek nire gorputza ferekatzen zuten etengabeki. Geldirik nengoen Heresnesek pailakatzen zidan bitartean, guztiz harriturik aurkitzen bait nintzen. Zer egin egoera hartan?, nola ihes egin diplomatikoki nere misioa arriskuan jarri gabe?

Anibaleren ordezkaria nintzen eta banuen aginduren bat printzesa harekin betetzeko, baina dana hori... Bai printzesa polita zen, guztiz desiragarria, baina ez zegoen nere nahiean horrela bukatzea. Bapatean astindu nintzen bortizki Heresnes niregandik aldenduz.

— Ez haxe ez, haxe ez da gu bion artean hitzegin beharra daukagun asuntua, sentitzen dut Heresnes baina...

— Bai kartagotarra, ulertzen dizut soberan. Ez duzu nirekin nahi,... nahikoa bait duzu laguntzen zaituen andre euskaldun horrekin!

— Laino nere emaztea da printzesa!

— Alde berarekin bada, Kartagoko urdea!, utz nazazu pake santuan! Alde gela hontatik!

Haxe esaterakoan, Heresnesek zutabetxo baten gainean zegoen pitxar ederra hartu zuen eta bere indar guztiz bota egin zidan. Apartatu nintzen eta pitxarrak nire atzeko hormaren kontra jo zuen zarata haundia sortaraziz eta hamaika puxka txikitan hautsiz. Errespetuz agurtu nuen eta gorputza itzuliz nere logelarentz abiatu nintzen printzesa bere haserrealdian utziz. Kanpotik aditu ahal izan nituen bere amorruzko eta pattarrez bustitako oihuak:

— Orain arte ez dit inork holako mezipretxurik egin. Mendekatuko naiz urde kartagotarra!, ez pentsa gauzak horrela geldituko direnik!

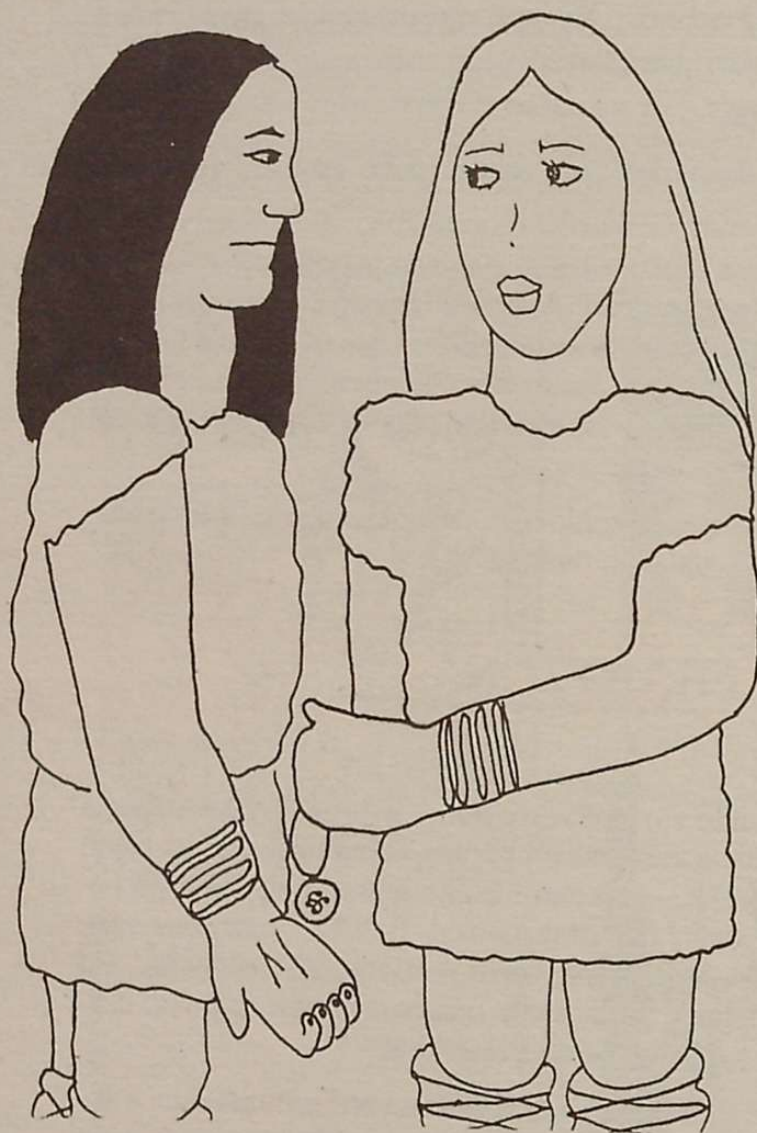
16.- «HERESNESEN ERANTZUNA»

Goiz goizean esnatu ginen Laino eta biok. Lainoren edertasunak Heresnesena eta gau gauean gertatutakoa zekarzkidan burura, baina Lainoren begietan ikus nezaken zeru urdinak, itsas bareak... ez zuten inolako antzarik Heresnesen begietan azaltzen zen mundu okerra, ekaitz tximistatsurekin. Batena inozentziaz, alaitasunaz eta bizitzeko grinaz josirik, bestearena berriz, asperkeria, lizunkeria, eta haundikeriaren asegabeko gosez beterik. Nola maite nezaken Heresnes Laino eza-gutuz?, nola maitatu ozpina ardo probatuz gero? Ezinezkoa!

Egunak pasatzen ziren bata bestearen atzetik, eta torgomanoen printzesaren erantzuna ez zen inoiz iristen. Nik, bitan edo hirutan eskatu nuen berarekin hitzegitea, baina alperrik, bakar bakarrik itxoiteko eta itxoiteko erantzuten bait zidaten. Zortzi ilargi pasata ziren, Heresnesek berriro bere jauregira deitu zidanerako. Berehala errege gelan ipini nintzen printzesaren aurrean. Apal apala zegoen eta orduko haserrealdia ahazturik zeukala zirudien.

— Agur kartagotarra, bihotzez itxaro dut gure arteko egonaldia ez zaizula desatsegina izan! Barkatuko didazu, erantzuteko hainbeste egunetan luzatzea baina ezinezkoa egin zaigu orain arte batzarre orokorrean biltzea. Zure laguntza eskaeraren baietza oso osoa izan da, ez bait da aurkako hitzik egon; ondorioz jakin dezan Anibalek, berak esandako momentuan altxatuko garela. Zuk eramaiozu albistea lehenbaitlehen, gu ere lehenbaitlehen mugi gaitzen. Har ezazu nire zaldi azkarrena eta joan zaitetz Anibalengana berria emanez. Kontu haundia eraman, erromatarrak Anibalen presentziaz oharturik bait daude. Oso bidai arriskutsua izango da, baina behar beharrezkoa Anibal gure laguntzaren gainean ipini nahi baldin badugu. Bitartean eta ez baduzu zure emaztea holako arriskupean jarri nahi, utz dezakezu hemen, nere jauregian, zure zain dagoen bitartean ez bait zaio ezer faltako!

Joan zaitetz Anibalengana eta emaiozu lehenbaitlehen gure baietza!!!

Lainok, saminetik indarra atereaz, bere lepotik zintzilik zeraman zilarrezko lauburua eman zidan nere lepoan jar nezan, zoriona ekarriko zidala aginduz.

Eta haxe esanaz altxatu eta desagertu egin zen.

Poz-pozik nengoen, erdi eroturik. Lasterka irten nintzen eta Laino eta beste lagunengana abiatu nintzen berria ematera.

Laino trixtetu zen pixka bat nirekin ezin zuela joan jakin zue-nean, baina segituan ulertu zuen ez zela nire nahia, egoeraren beharra baizik, eta saminatik indarra atereaz, bere lepotik zintzilik zeraman zilarrezko euskal lauburua eman zidan nere lepoan jar nezan zoriona ekarriko zidala aginduz.

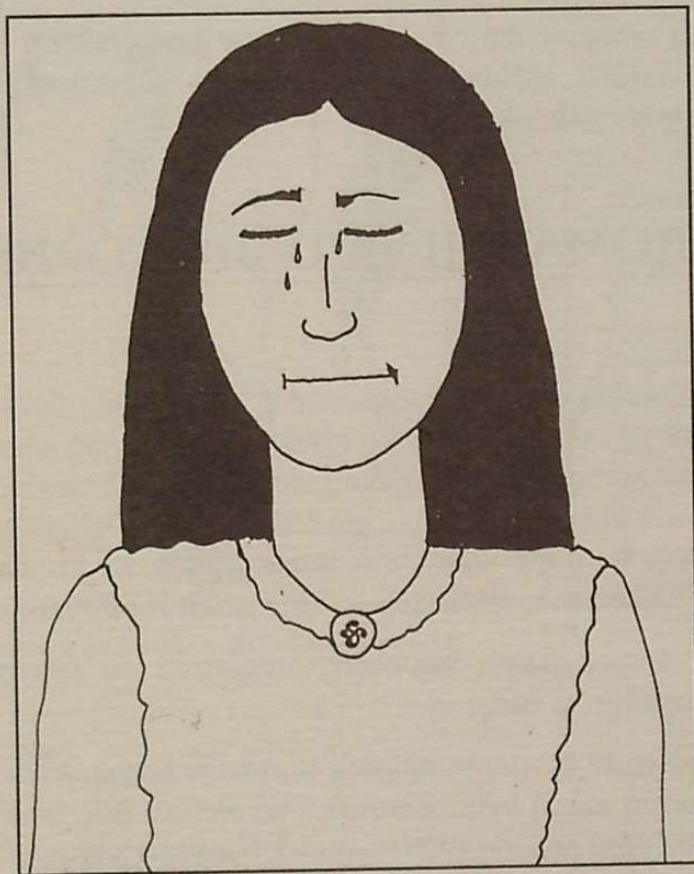
Hurrengo egunean atera ginen goiz goizean Anekron, bost gerlari kartagotar eta ni, Haritz eta bost gerlari euskaldunak Laino zaintzeko arduraz utzi bait nintuen. Torgomanoen ate nagusitik irteterakoan, atzeko alderantz begiratu nuen eta han, harresi gainean agurtuz, Laino ikusi ahal izan nuen, trixte baina sendo, beti bezain ederra, eguzkia baino ederrago. Bere eskuaren bidez muxu bat bidali zidan eta baita nik erantzun ere. Agur Laino, laster arte! Zuk emandako lauburuak bidean lagun nazan!

17.- «ERROMAKO BIDEAN»

Ederki kostata iritsi nintzen Anibalengana, baina eramaten nion albiste onak ondo merezi zuen holako arriskuak igarotzea. Huraxe zen berri ona, danon itxaropenean zegoena! Herri italikoak gure alde zeuden borrokatzeko prest, erromatarrei aurre egiteko gertu. Kartagotar gudarostea oso murrizturik zegoen 50.000 lagunetatik 20.000 lagunetara, eta zalditeriaren aldetik 9.000-etatik 6.000-etara jeitsita bait zen, mendietan zeharkako ibilaldi luze eta izugarri gogorra izan bait zen eta gaitzek eta elur jausiek eraman izan bait zuten heriotzera gudaroste erdia.

Guda elefante gehienak akaturik zeuden. Baina italiar herriek eskeintzen zuten laguntzak indar berriak ematen zizkien. Lehenengo gatazkak Po ibaiaren aldeko haranetan izan ziren, Tesinon eta Trebbian hain zuzen, eta biak oso garaipen haundiak izan ziren kartagotarrentzat. Garaipen hauek ikusirik, italiar iparraldeko kelta herriak guregana pasa ziren. Oso egun haundiek izan ziren, eta zeruetako izarrek gure alde argitzen zuten.

Ezin nion
nigarrari kontu,
malkoak bi
begietatik bait
zerizkidan nere
masailak
etsipenaren
epeltasunez
bustiz.

Penintsularen erdialdean, Cannasen izan zen hurrengo borrokaldia, gogor gogorra suertatu zena. Bertan erromatarrek 70.000 gerlari galdu zituzten hildako, zauritu eta presoan artean. Gure hatzaparretan erromatar estatu nagusiko hogeitabederatzi ofizial erori zirelarik. Gure ikurrinak aidean zebiltzan harro harro berriro garaile. Erromako bidea zabalik zegoen! Gure zaldietatik hiriburuko harresietan erromatarren ikarazko aurpegiak ikus genitzaken. Ikaraturik zeuden, etsipenak jota,... eta Erromako kaleetan «ANIBAL ANTE PORTAS» (Anibal ate aurrean!) izu oihuak errepikatzen ziren behin eta berriro.

Italiako hegoaldeetik berri onak, Kapua aberatsa matxinatua zegoen erromatar agintearen aurka. Danak zeuden gurekin, danak matxinaturik zapaltzailearen aurka, danak..., baina torgomanoen aldetik berririk ez! Beste herrietako buruzagiengandik jakin genuenez, torgomanoek hegoaldean ari ziren erromatarrekin elkartuta, gudaroste indartsua antolatuz.

— Traizioa, maltzurkeria!!! Heresnesek hitza jan du! Azpisuge alena! Baina eta Laino?, zer egin duzue Lainorekin?

Uste nuen erotuko nintzela, ez nekien zer egin.

— Baina nola sinets ahal izan nuen printzesa maltzur haren hitzaz?, orduan bai eroa nengoela! Nola fida ahal izan nintzen narrazti pozoitsu haren esanaz?, nola ???

Ezin nion nigarrari kontu, malkoak bi begietatik bait zerizkidan nere masailak etsipenaren epeltasunez bustiz.

— Laino, nere Laino maitea tigresa anker haren hatzaparretan!!! Bizirik ote? Eta halaxe bazen, nola libra???

Horren bildur nengoen eta nire dendako ohe gaineko larru artean murgildu nuen nire burua, samindurik, etsiturik, itsuturik, eroturik,... pentsatzeko, bizitzeko eta sentitzeko bat are gogo gaberik.

18.- «ERROMATAR GUDAROSTE BERRIA»

Erroma oraindik ez zegoen inguraturik, baina beharrik ere ez zegoen, Erroma ez bait zegoen erresistitzeko prestaturik. Bertako goarnizioa urri urria zen, erromatar tropak aurreko borrokaldietan suntsiturik, bait zeuden, ..., borroka zuzentzeko buruzagi onik ere ez zeukaten,... eta hiri eternaleko kaleetan bildurra zebilen jaun eta jabe. Egunero bere ate ugarietatik jende mordoxka irteten zen ihesari ekinez; Merkataria, aitonsemeak, aberatsak,... hiria uzten zuten bere amaiera iragarritz.

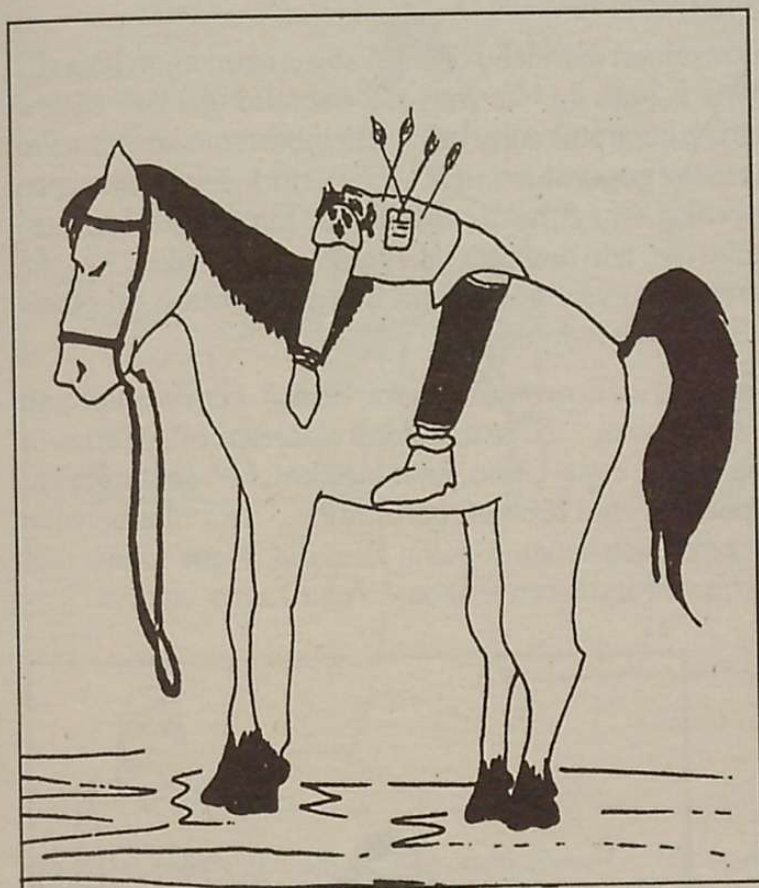
Hegoaldean, torgomanoen laguntzaz, antolatzen ari zen gudaroste berria zen erromatarren itxaropena bakarra!

Anibalek, gudaroste berriaren albistea izan zuen bezain laister, bere tropak bidali zituen erromatarren azken indarra suntsitzeko asmoz. Nik, beraien artean Heresnes eta bere estatu nagusia zeudela jakin nuenean, berehala alistatu nintzen. Bi egun barru bi gudarosteak aurrez aurre zeuden akanpaturik, bion artean errekatxo bat mugatzat genuelarik. Egunak pasatzen ziren eta ez bat eta ez besteak ez zion gudateari hasiera ematen.

Lasaitasun hauskor hartaz baliatuz, bi gutunlari bidali nituen gudaroste etsaiarengana, Heresnes printzesari zuzendutako gutun sekretua eramaten zutelarik. Bertan Lainoren egoeraren berri eskatzen nion Heresnesi. Goizean abiatu ziren bi gutunlariak eta eguerdirako itzulita zeuden zaldiren gainean geziz jositako bururik gabeko gutunlari biren gorpuak, eta bietako baten bizkarrean sastegai zorrotz batez jositako Heresnesek idatzitako erantzun anker bezain laburra:

«XARIT, LAINO BIZI DA, LAISTER IZANGO DUZU BERAREN BERRI»
—HERESNES PRINTZESA—

Torgomanoen printzesaren mugagabeko krudelkeria ikusiz ez nuen itxaropena haundirik gorde, baina eskutitzak zioenez Laino bizi zen oraindik, baina non? eta nola? Auskalo! Eta bizi bazen noiz arte???

Goizean abiatu
ziren bi
gutunlariak eta
eguerdirako
itzulita zeuden
zaldiren gainean
geziz jostiako
bururik gabeko
gutunlari biren
gorpuak;
Bietako baten
gainean idazki
bat ikus
zitekeen.

19.- «AGUR LAINO!»

Gau berean izan nuen Heresnesek manuskritoan prometitzen zidan berria. Gau erdia zen eta iluntasunez jantzita erori zen gure kanpamenduan etsaiek katapultaz bidalitako zorro bitxia. Irikitzerakoan jakin genuen zer zen. Ezin genuen sinistu holakoetaraino iritsi zitekeen andre haren bihozgabekeria. Opari trajikoa, odoldua,... Lainoren burua bait zen, Lainoren buru ederra odolez estalirik eta bera- rekin batera Heresnesen eskutik idatzitako gutuna:

«Xarit, behin egin zenidan parre, behin egin zenidan iseka eskeintzen nizuen laguntasunaz baliatuz. Nahiago izan zenuen andre euskaldun honen maitasuna nik eskeintzen nizuna baino, eta nik, torgomanoen printzesa haundiak, ezin nuen holako mezprezurik barkatu. Ederki urratu zenidan bihotza zure harrokeriaz eta orain opari polit honen bitartez samin bera itxaro egiten dizut.

Tori, hemen daukazu zure maitalearen burua bere edertasuna ez dezazun ahandzi. On dagizula! Bere gorputzari dagokionez, sentitzen dut esatea ezin dizudala ezer bidali, nire zakur beltzak ongi asetu bait dira bere kontura!

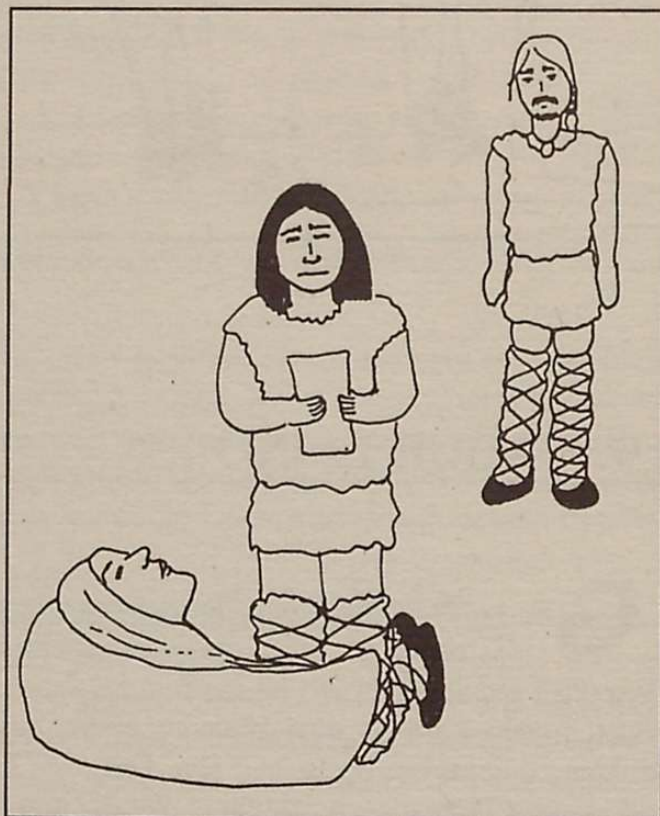
Agur Xarit, betirarte!»

Heresnes, torgomanoen printzesa haundia.-

— Laino gaixoa, honeraino etorri zinen mendeku bila, askatasunaren egun haundia ikusteko grinaz beterik. Gaur dana bukatu da biontzat, zuk betirako utzi bait nauzu! Hori bai, euria egiten duenean zerura begiratzuz zutaz eta zuk hainbestetan kontatutako zure sinismenek dioten berpizkundeaz gogoratuko naiz. Agian, nork daki?, egunaren batean euriaren bidez berriro etorriko zara Amalurren kolkora. Eta loretxo bat ikusterakoan agian zu zarela pentsatuko dut, edo bestela agian itsaso gainean alaiki hegaka dabilen kaio zuria, edo zuhaitzaren kimu berria, edo nire aurrean dantzan mugitzen den margo anitzetako pinpilinpauxa polit kulunkaria.

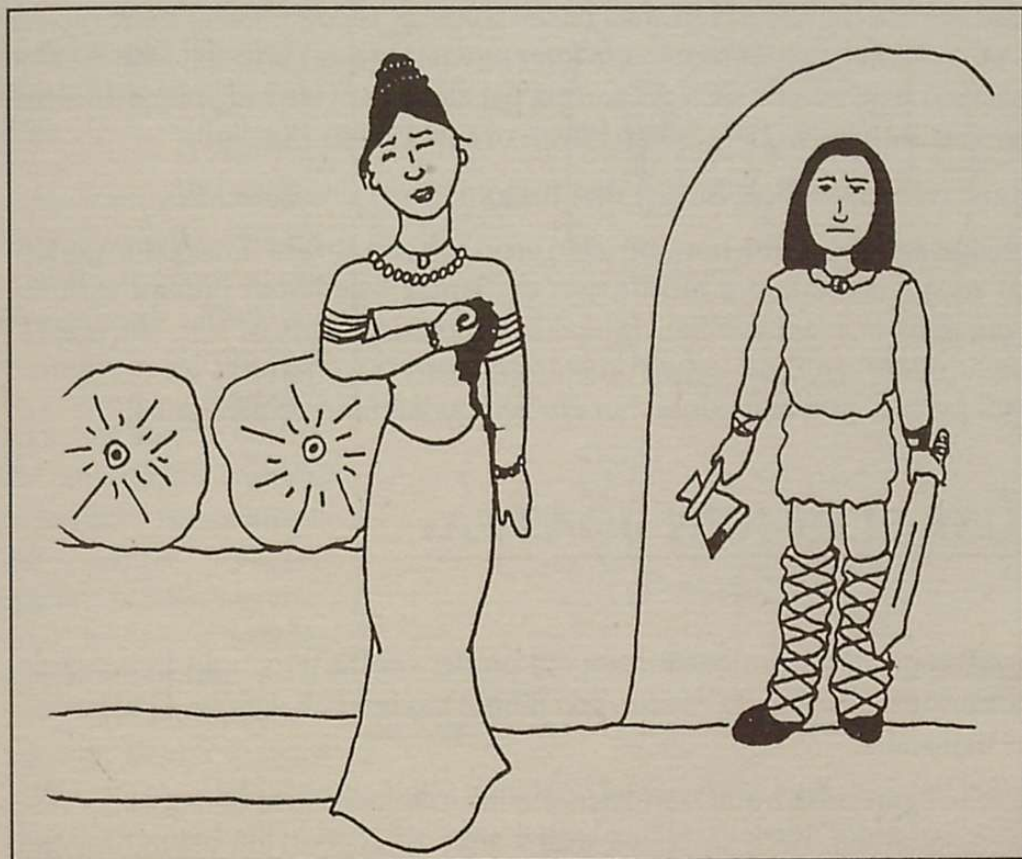
Beti egongo zara nire gogoan, eta beti oroituko zaitut Euskal Herrian ezagutu zintudan bezain gazte, lirain, eder, panpoxa... Zu bazoaz Ilargi alderantz ortzadarraren bideari jarraituz, bazoaz ni hemen utzita. Agur Laino, agur laztana!, beti sentituko dut nire larruan zure musu goxoen pailaka, zure biziaren berotasuna,... eta nire barruan zure begiraden xarma majikoa, zure alaitasunaren soinu kantaria. Agur Laino, bizi zaitetz betirako lainoaren edertasunean, izadiaren kolkoan! Agur Laino, agur!!!

Loretxo bat
ikusterakoan
agian zu zarela
pentsatuko dut,
edo bestela
agian itsaso
gainean alaiki
hegaka dabilen
kaio zuria.

20.- «HERESNESEN BUKAERA»

E gunsentiaren lehenengo ordutan eman nuen erreka igarotzeko agindua, lehendabiziz zalditeria eta atzetik oinezkoak. Etsaia zelatan zegoen eta gazi hodei sendo batez eman ziguten ongi etorria; guretatik asko eta asko erori ziren ur hotz haietan geziek jota. Hala eta guztiz ere, gure gerlariak adoreki borrokatzen zuten eta laister beste ertzean zeuden, aurrez aurre, gorputzez gorputzeko borrokari hasiera emanaz.

Baina Heresnesek, bere setazko jazki tartetik sastagai zorrotz batetara zuen eta mugimendu bortitz batez bihotzeraino sartu zuen.

Erromatar gerlariak adoreki borrokatzen zuten, eta ez zuten pausorik ere atzeratzen. Beren elkartuak, torgomanoak borrokalari trebeak ziren ere baino askoz basatiago eta ankerragoak. Bi ordu geroxeago, gorpu eta zauritu odolduen artean bi gudarostetako gerlariak sendo eta pizkor ekiten zioten borrokari oraindik. Zaldian zalaparta eta hiltzorian zeudenen karraxiak nahastu egiten ziren odolezko putzu haundi hartan, eta hauts hodei haundi batek borrokaldiaren eremu osoa estaltzen zuen.

Euskaldunak, beren aizkorak arinki mugituz, hildako franko sortzen zuten etsaien artean, eta denbora luze egin ezkerro etsai lerro guztiak igarotzea lortu ahal izan zuten. Ni beraiekin abiatu nintzen eta borrokaldiak erreka ertzetan segitzen zuen bitartean, Oiart, ni eta berrehun bat euskaldun etsaien kanpamenduan sartu ginen.

Han ez zegoen defentsa haundirik, kanpamendua erdi hutsa bait zegoen. Kanpa-

menduko izkina batean torgomanoen dendak zeudela konturatuz, haruntz jo genuen. Erdi erdian Heresnesen denda zegoen. Nahiz eta denda gordetzen zeuden larehun bat torgomanoek aurre adoretsua eman, ezin izan zuten gure erasoaldia moztu eta ihesari ekin behar izan zioten. Dendak sutan zeuden, lurra odoldua,... eta su eta garrezko infernu horretako erdian Heresnes zutik, zuri zuria,... bildurrez baina harro, kezkatuik baina adorea gordez,... Bere inguruan zeuden bizirik gelditzen zitzaizkion azken torgomanoak, beren printzesa defendituz. Hantxe ari ginela, Oiert zerraldo eroriz, lepoa gezi batez zeharkatuik, ikusi nuen. Amorruez, amorrazioz beterik, indar berriz ekin nion borrokari.

Laister bidea garbitu genuen; Heresnes bakar bakarrik zegoen. Geldi erazi nituen nire gizonak eta zalditik jeitsiz berarengana joan nintzen preso hartu nahiean. Baina berak, bere setazko jazki tartetik sastagai zorrotz bat atera zuen eta mugimendu bortitz batez bihotzeraino sartu zuen bere azken hitzak ozenki esaten zituelarik:

— Kartagotar zerria ikasi nola hiltzen den torgomanoen printzesa...!!!

Ez zuen gehiago esateko astirik izan, zerraldo erori bait zen lurrera. Euskaldun gerlari batek zartako zehatz batez burua moztu zion eta lantza luze baten puntan sartuik altxatu zuen garaipen irrintzia jaurtikiz. Euskaldunen mendeku ordua zen. Nik atzeko alderantz okertu nuen begirada eta erromatarren porrotaz ohartuik ezpata gorde nuen. Nonnahi herioa, nonnahi odola, huraxe zen gudatearen arrasto latza!

21.- «EUSKALDUNEN JOATEA»

Guda zelaia gorpuz josita gelditu zen eta erreka odolez tintaturik. Lehenengo putreak azaltzen hasita zeuden jaki merke eta ugariak deituta. Gau hartan ez zuten afari makala!!!

Borrokaldiak ia egun osoa iraun izan zuen eta iadanik ilunabarra zen gure kanpamendura itzuli ginenerako. Kanpamendua suzirik argituriz zegoen eta beren itzaletan gure gerlariak beren zauriak sendatu egiten zituzten. Danetatik ikus zitekeen: besogabeak, begibakarrak, hankamotzak,... huraxe izan bait zen gure garaipenaren prezio mingotsa!!!

Hilzorian zeudenen karraxiak izugarriak ziren eta dardaraz jartzen ninduten,... hura ikaragarria zen!

Laister nik bidalitako gutunlariak, infernu hura utziz, Anibalengana abiatu ziren habaila bizian.

Astebete ederki pasata zegoen eta berriro Anibalen kanpamenduan geunden. Erromaren erortzea egun bakar batzuetako gauza zelarik, gure gerlariak pozez beterik zeuden, baita italiar herri elkartuak ere. Anibalek bide guztiak zabaldua zituen, ez zen egun luzerik falta negua bukatzeko eta elurrak eta izotzak amaitu bezain pronto Erroma suntsitzea zen gure asmoa. Garaipena gure esku zegoen! Baina euskaldunak ez zeuden oso pozik, beren buruzagiak galdurik bait zituzten eta horrela jarraitzeari ez bait zioten sentidurik ikusten. Horrexegaitik Haritz buruzagi gazteak baimena eskatu zion Anibali Euskal Herrira itzuli ahal izateko Erroma suntsitu aurretik.

Euskaldunen joateak pena ederra eman zигun, baina beren eskaera guztiz ulerkorra egiten zitzaigunez gero, Anibalek, gure esker beroenek eta erromatarrei kendutako zenbait hondasunen zatiren bat emanaz, beren sorterrirantz abiatzeko eskakizuna onartu egin zien.

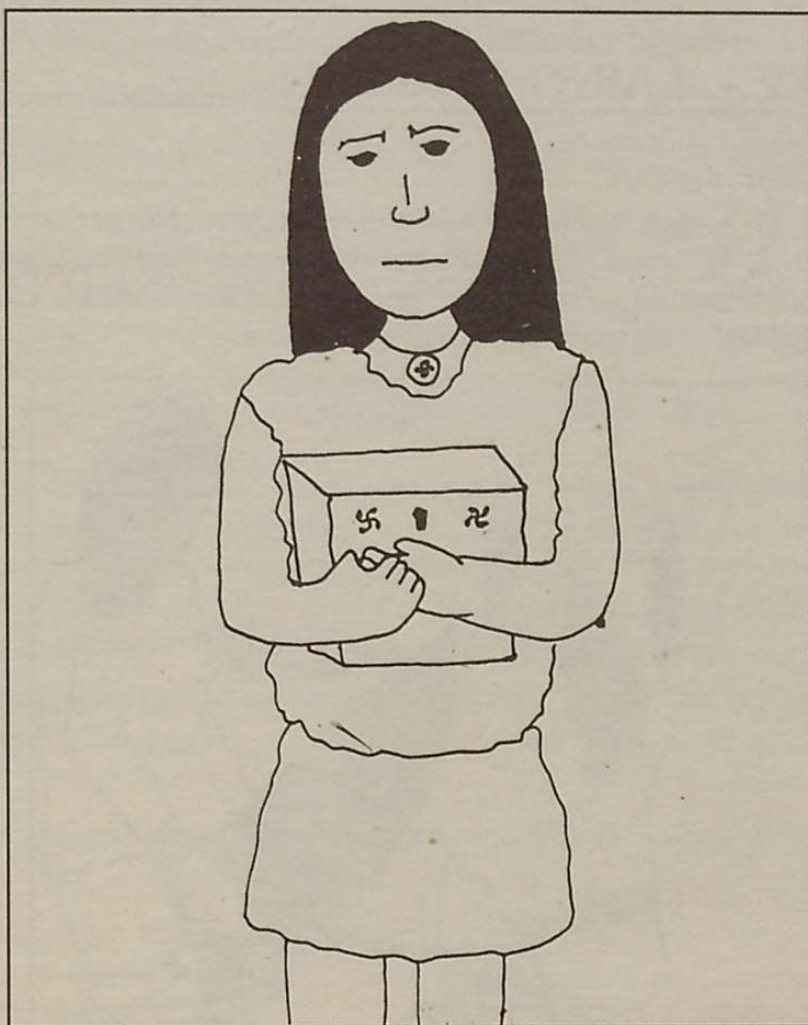
— Joan zaitezte pakean zuen lurraldeetara euskaldun adoretsu eta kementsuak. Asko zor dizuegu eta horren hurbil dagoen garaipen egunean zuetaz oroitu-ko gara. Joan zaitezte zuen herri xarmantera eta eraman ezazue zuekin urrutiko eremu eder horietara askatasunaren irrintzia. Erroma erori bait da betirako, eta gaurtik aurrera

askatasunak beteko bait du legez dagokion lekua. Agur euskaldunak, beti gogoratuko zaituztegu, bai zuek, gerlari bulartsuak eta baita askatasunaren bidean eroritako lagunak: Oiert zahar bezain adoretsua, eta Laino printzesa eder bezain sendoa. Bihoakie gure oroimena!!!

Hurrengo egunsentian euskaldunak martxan ipini ziren beren lurraldeetarantz. Joan aurretik, Haritzek nire Laino maitearen burua gordetzen zuen altzairuzko kaxa hartu eta eraman zuen berarekin, Lainoren gogoa ere Euskal Herriko amalurraren kolkora itzul zedin, geroxeago Ortzadarreko bide margotsua hartuz Ilargira iritsi eta euriaren bitartez berriro beste izaki batez berharagiturik berpiztu zedin. Horixe da behintzat niri Lainok erakutsitako euskal sinismenak diotena.

Haritz kaxa eman aurretik, muxu bat eman nion agurraren gisan. Agur maitea, agur laztana, itzul hadi Euskal Herrira, itzul hadi zure arbasoen aberrira!!! Zorigaitzez ezin izango dun garaipenaren eguna ikusi, baina hegaztiak eramango dinat berria, eta neronek beti gordeko haut nire bihotzean. Agur nire euskaldun polita, agur nire emazte laztana, agur betiko!

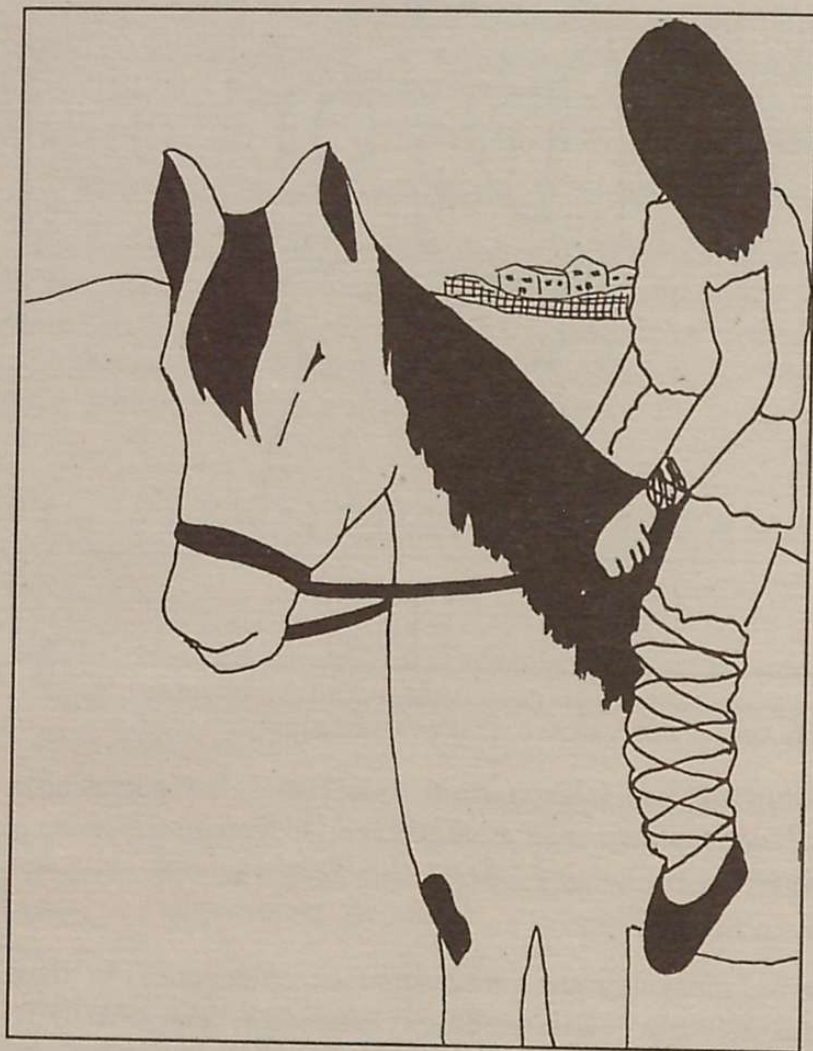
Azken gerlari euskaldunak lurertzean galdu zireneko hodei gorriak zabaltzen hasita zeuden zeruan, etorkizuna iragartzen ziguten odolezko hodei gorri gorriak.

Kaxa eman aurretik, muxu bat eman nion agurraren gisan. Agur maitea, agur laztana! Itzul hadi zure arbasoen aberrira!

22.- «LAINO GOGOAN»

Negua bazihoan, Erroma gertu genuen, gure gerlariak berriro borrokari ekiteko prest zeuden, Anibal borrokaren kanpaina berria zehatz zehazki ari zen prestatzen. Egun batzuetako gauza zen, azken izerdiak, azken saiatzeak, azken aha-
leginak,... eta gero garaipena, askatasuna.

Horren itxarotutako une haietan, nik ezin nuen Lainoren oroimena nere gogotik kendu. Ezin eta ez nahi. Bera beti nere gogoan zegoen, eta berak ematen zizkidan aurrera jarraitzeko hainbeste behar nituen indarrak.

Bildurra eta ikara zen nagusi erromatarren artean, une haietan ez bait zuten txanpon bat ere emango beren lepoengatik. Erroma itxi itxirik zegoen, bukaeraren zain balego bezala. Bere kaleetan ez zen alaitasunik inondik ere sumatzen, Erroma hiltzera kondenaturik zegoen beren ustez, baina beren larruak garesti saltzeko prest zeuden bere biztanleak. Erromatarrek ez zuten beren hiria musutruk eman nahi. Hala ere ez zuten irabazteko inolako esperantzarik.

Horren itxarotutako une haietan, nik ezin nuen Lainoren oroimena nire gogotik kendu. Ezin eta ez nahi. Bera beti nire gogoan zegoen, beti nire ondoan, eta berak

Etorkizuna itxaropentsua zen gure herriarena eta gurea bezain zorionezkoa gurekin batera borrokatzen ari ziren herri italikoenak. Akabo betiko gerra, gorrotoa eta zanpake-ta, akabo erromatar zanpatzaile gorrotagarriak! Akabo morrointza betiko!

Gerlariak pozik zeuden eta beren alaitasunak indarberritzen gintuen beren buruzagiok borrokaldi berriari hasiera emateko zorian geunden une haietan.

Erromatarrek berriz arras goibeldurik zeuden, korrika eta laisterka ari ziren Erromako bidean zeuden azken herrixkak eta hiriak gotortzen,... harresiak eraikiz, gotorlekuak sortuz, gerlari gazte gazteak armetan trebe-

ematen zizkidan aurrera jarraitzeko hainbeste behar izaten nituen indarrak. Nire be-larrietan bere ahots goxoak etengabeki errepikatzen bait zizkidan hitz berberak:

«Aurrera, aurrera Xarit, askatasun eguna
laister argituko bait da!!!»

23.- «ETSIPENA BERRIRO»

Gerra hau ez al da sekula bukatuko? —galde egiten nion askotan neure buruari—.

— Guk irabazterakoan —erantzuten nion korrika eta segidan—, garaipenak aska-tasuna eta pakea ekarriko dizkigu, horrexegaitik behar dugu irabazi. Baina behin irabazi ezkerro, Erroma suntsitu ezkerro, askatasuna eta pakea segurtaturik egongo al dira? Ez ote dira zanpatzaile berriak sortuko? Bai? ez? Eta horrela gertatzen baldin bada, zertarako borrokatu?, zertarako hainbeste odola alper alperrik isuri?

Eta bestaldetik galtzen baldin badugu, erromatarrek beti bezain garaile, beti bezain zanpatzaile jarraituko dute! Eta berriz odola, herioa eta morrointza! Orduan zer egin? Zein da benetako bidea?

— Zertarako irabazi, nik gehien maite ditudan lagunak bidean hilik suertatzen baldin badira?... Laino, Astiron, Oiert...? Zertarako???

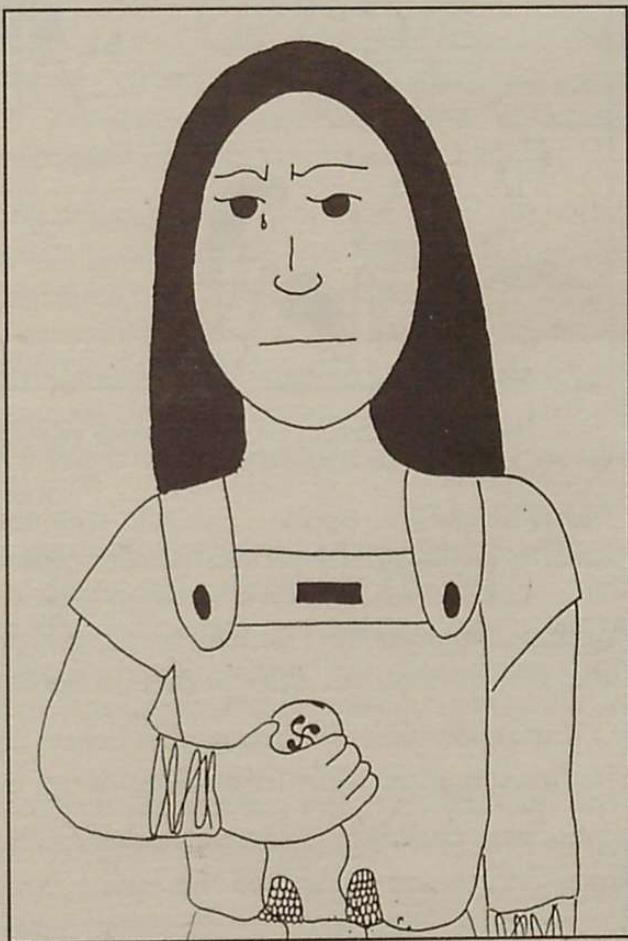
Zertarako irabazi ez bait dago zer irabazterik, edo agian ba al dago??? Zertarako?, zergaitik??? —etengabe-ko galderak nahasten ziren nire bu-ruan—.

— Baina nahiz eta etsiturik egon, nahiz eta lur jota gelditu, azken arnasa galdu arte borrokatu behar da, Laino eta beste lagunak ametsa bete arte, askatasuna lortu arte, etsaia guztiz suntsitu arteraino!!!

Esku tartean neukan Lainok opari-tutako zilarrezko lauburuak aurrera segitzeko gogoa, irabazteko grina,... sortarazten zizkidan.

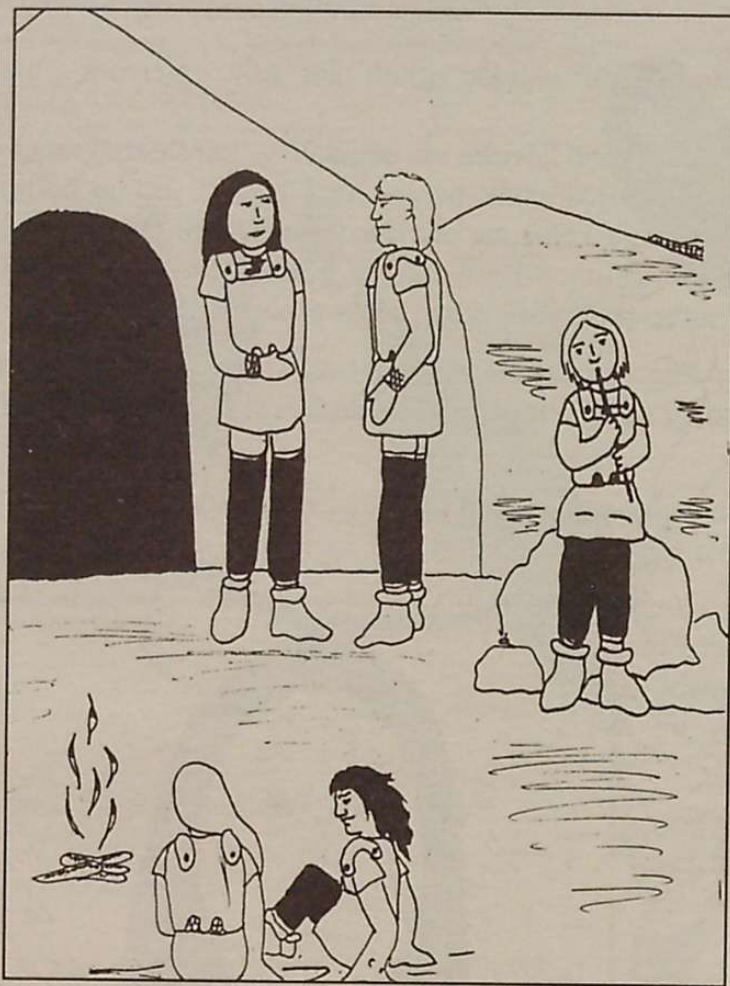
— Bai Laino, askatasuna lortu ar-teraino!!!

Esku tartean neukan Lainok oparitutako zilarrezko lauburuak aurrera segitzeko gogoa, irabazteko grina,... sortarazten zizkion.

24.- «ERROMA AURREAN»

Negua bukatu berria zegoen eta gure gerlariak indarberriturik zeuden, azken zartada emateko prest. Italiako hiri gehienak gure eskupean genituen, Erromak ez zuen zer egite haundirik, dan-dana galduta bait zuen, laister historia berak ahaztuko zuen bere izena betirako, eta bere biztanleek ondo zekiten bere azken orduak ari zirela bizitzen.

Negua bukatu berria zegoen eta gure gerlariak indarberriturik zeuden, azken zartada emateko prest.

Hala ere ez zuten amorerik ematen eta beren buruak makurtu aurretik nahiago zuten beren etxe hondakinen artean hil, erromatar harrokeria beraiekin batera lurperatuz.

Gure gerlariak pizkor eta gogor ari ziren, baina zorigaitzez egunetik egunera gutxiago ginen, eta horrela jarraitzekotan edozein unetan garaile izatetik galtzaile izatera igaro gintezkeen. Anibalek aspaldi zeukan laguntza eskatuta, eta uste genuenez laister irtengo zen Kartagotik gudaroste haundi bat guri laguntzeko. Horri eskerrak emango genuke azken kolpea, horri eskerrak bukatuko genuke betirako Erromako harrokeriarekin. Horixe zen gure ametsa, horixe zen gure itxaropena!

Erroma aurre aurrean genuen, hauskorra, apala,... edozein momentuan erortzeko zain, orein motela otso azkarraren hatzaparretan erortzen den bezalaxe. Gure geziak maiz mozten zuten aidea Tiber ibai ondoko hiriaren lehenengo kaleetan erortzeko. Hura zen gure seinalea, gure presentziaren lekukoa! Beraiek berriz, ez ziguten inoiz erantzuten, azken erasoaldiaren zain zeudenez armak alperrik gastatu nahiko ez balituzkete bezala.

Kartagotik bidalitako tropa iritsi bezain laster hasiko zen benetako erasoaldia, eta huraxe izango zen erromatar zitalkeriaren behin betiko horren itxarotutako amaiera.

Gu zain geunden, eta baita beraiek ere!!!

25.- «XARIT KONTU KONTARI»

Erroma gure aurrean genuen, erromatarrek akabaturik ziruditen, baina gure zoritxarrerako ez zen horrela gertatu. Gure gudarosteak, negua italiar hiritan igaro ezkerro, luxoa eta bizitza onak jota, bere aurreko borrokarako grina eta kemenen galdu zituen. Bestaldetik, Kartagotik itxaro genuen laguntza ez zitzaigun iristen, Anibalen aurkako aitonseme kartagotarrek ukatu egin bait zioten. Azkenez eta denbora luze pasata bakar bakarrik lau mila gerlari eta berrogeiren bat guda elefante bidali zizkiguten.

Bitartean erromatar agintariek Escipion anaien agindupeko gudaroste haundia bidali zuten Hispania aldera, bertako kolonia aberatsa kartagotarrei kendu nahiean. Egoera txarraz jabeturik, Anibalek elkartasunezko hitzarmena sinatu zuen Makedoniarekin, baina ez zitzaion ezertarako balio izan, erromatarrek Makedoniaren aurkako greko hirian elkarte bat sortu bait zuen. Sizilian, Martzelo erromatar buruzagiak, kartagotarren elkartua zen Sirakusa izeneko hiria suntsitu zuen. Hispanian egoera ezin txarragoa zen, Anibalen anaia zen Asdrubal Barkak ezin izan bait zuen erromatarren erasoaldia gelditu, eta bizirik geratu izan zitzaizkion gerlariekin Italiarantz abiatu zen Anibalengana iritsi nahiean, baina Alpe mendietan erromatarrekin egin zuen topo eta bertan galdu zituen gatazka eta bizitza bera.

Publio Kornelio Escipion, erromatarren jeneral berriak, Afrikara eramane zituen bere tropak, Kartagoren hesitzeari hasiera emanaz. Kartagotarrek izuturik, Anibali deitu zioten laguntza eskatuz, eta horrela Italian inolako borrokaldirik galdu gabe, Kartago alderantz abiatu behar izan genuen Erroma gure eskuetan erori gabe betirako utziz. Laisterka eta presaka abiatu ginen, galtzeko denborarik ez zegoen eta. Laister izan genuen lehenengo eta azken gatazka Zama deituriko zabaldian, eta bertan galdu izan genituen gure ilusioi eta itxaropen guztiak, gure porrota izugarria izan bait zen.

Anibal berak aholkatu egin zion kartagotar gobernuari kondiziorik gabeko errendizioa eskatzea, amore ematea. Eta honela gure aberriak oso kondizio edo baldintzapen latz eta gogorrek jasan behar izan zituen bere bizia salba ahal izateko: kolonia guztiak, Hispania barruan zegoelarik, erromatarrentzat uztea, gudazko materiale guztia eta gure gudaflota, hamar ontzi ezik, irabazleen eskuetara pasatzea, berrogeitahamar urtetan ordaintzeko guda indemnizazio izugarri haundia eta gainera Afrikatik kanpo sekula gerrarik ez egiteko konpromezu zehatza, eta Afrikan bertan egitekotan, Erromak aurretik onartutako baimenarekin.

Honela bukatu ziren gure ametsak, gure askatasunaren aldeko borrokaldia eta honela bilakatu ginen erromatarren menpeko morroi eta zerbitzari. Gaur historia trixte hau idazten dudanean, urte franko pasa dira. Berrogeitahamasei urte Zaman porrot eginda gelditu ginenetik, hain zuzen. Nire burua zuri zuria dago, nire bizkarra makurturik, eta nire eskuetan ia ia ez daukat ezpata altxatzeko indarrik, baina hala ere oroimenak bizi bizirik dirau nire gogoan.

Anibal hilik dago, bere burua pozoinaren bidez akabatu bait zuen Bitinian, erromatarren eskuetan ez erortzeko, eta Kartagok ez du ezer egiteko inolako ahalmenik. Atzo erromatarrek bultzaturik, numidiarren errege den Masinisa ankarra gure mugak gaindituz, gure lurraldeetan barrena sartu zen herioa eta ikara sortaraziz. Erromatarrek

inposatutako legeari jarraituz, ezin diegu beren baimenik gabe, aurre egin, eta bestaldez badakigu ederki asko baimen hori ez zaigula inoiz iritsiko, hauxe bait da gu betirako suntsitzeko erromatarrek urte luze hauetan itxaro izan duten aitzaki merkea.

Gure agintariak batzarrean bilduta daude, eta danok dakigu zein izanen da bertan hartuko den erabakia: armak hartzea, gure aberria defenditzea, Masinisa gure mugatik kanpo bidaltzea, baina denok dakigu baita ere zein izango den ordaindu beharko dugun prezio mingotsa: Kartagoren suntsitzea, gure bukaera,... baina hala ere prest gaude borrokatzeko, gizon-emakume eske bezala hiltzeko pronto. Erromatarrek bukatuko dute gure gorputzekin, baina ezin izango dute inoiz amaitu gure askatasun aldeko sentimenduarekin.

Jaio ginen aske eta aske hilko gara. Sortu ginen kartagotar eta kartagotar akabatuko gaituzte! Lainok emandako zilarrezko euskal lauburuak ondo azaltzen dit bidea: amaiera bait da hasiera, euskaldun sinismenak esaten duten bezala, eta gure amaiera, Kartagoren amaiera,... askatasunaren aldeko etengabeko borrokaren hazia bilakatuko da; gure izate askearen amaiera, izaki aske ugarien hasiera bihurtuko bait da. Gure amaiera besteen hasiera izango da, eta egun zoriontsu batetan, erromatarren amaierak askatasunezko denboraldi luze baten hasiera ekarriko digu!

Anibalen lugartenientea eta askatasunaren aldeko gerlari zaharra naizen ni
XARIT kartagotarra

EGILEA: KARLOX BARRENTSORO
MARRAZKIAK: ANE

NERE BIZITZA

Nere bizitzako lehen argi izpiak begiztatu nituenetik, nere bizitza erabat zorigaiztokoa izan zen, denek mespretxatzen ninduten, ez ninduten pertsona bat bezala hartzen, jostailu bat nintzen nere inguruko pertsonentzat. Nere haurtzaroa inoren maitasunik gabe iragan nuen, lur jota, etsita, bakarti, baina nere gurasoak ez ziren ni ulertzera iristen. Ama jokuan nuen beti, bere zorte txarrak onartu gabe, aita berriz mozkorra nuen, erotuta zegoen, jo egiten ninduen.

Nik ez nuen arrazoia ezagutzen, zer egiten ote nuen banik horrelakorik merezitzeko?

Goizean-goiz esnatzen nintzen egunkariak banatzen ibiltzeko, gero diru pixka bat lortzearren eguneroko ogia lortzeko.

Eskolan gelakideek jo egiten ninduten, iseka egin eta egin ez nuenagatik erredun jotzen ninduten.

Hau da, laburki; nere bizitza oztopo bat izan zen nere ingurukoentzat.

Nere urteak pasa arte ez nuen nere bizitza behar bezala antolatzen jakin nere ahizpak bezala. Nere ahizpa zaharrena erabat miresten nuen. Larrosa baten antzekoa zen, behin hosto bat erortzen zitzaionean, beste bat ateratzen zitzaion, baina azken hau ederragoa, miresgarriagoa, ideiak beterik.

Hemeretzi urterekin hiriburua joan nintzen, han, medikuntzan sartua zerbait baliagarria egiteko asmoz. Medikuntza oso ondo zihoakidan, mutil gazte bat ezagutu nuen arte.

Eskutitz anonimoak bidaltzen nizkion, ni ez nintzela bere ainekoa pentsatzen bait nuen. Zoriontsu ginen Andoni eta biok izkutuko eskutitz haiekin, baina berak behin eta berriro azaltzen zidan bere gutunetan ezagutu nahi ninduela, nahiz liraina edo itsusia izan, nahiz trebea ala traketsa, nahiz zintzoa ala gaiztoa. Ez zuela axola nere itxurak, nere bihotzaren sakonean zegoenak baizik eta berak, ia aurkitu zuela nere itsusitasunak estaltzen zuen edertasuna. Azkenik konbentzitu ninduen eta zita batetara iritsi ginen.

Iritsi zen egun desiratua. Iadanik berandu zen atzera egiteko, gure lotsak eta ahultasunak gorde behar genituen. Han nengoen ni, herriko enparantzako banko batetan eserita (geratu bezala). Eta han agertu zen erabat apaindurik. Ezin nuen sinetsi gizon hura niregana zetorrenik. Urduritasunak, momentu haietan bolara txar bat pasa arazi zidan, zorabiatzera nindoan, baina nere buruari tinko eutsi nion. Haietan, Andoni beste banko batetan eseri zen eta bost minuturen buruan joana zen. Banekien atzera egingo zuela. Banekien, egi hori politegia zela erabat egi izateko. Ezin izan nituen eutsi nire malko potolo eta gardenak.

Berriro, eguneroko rutinak menpekotzat hartu ninduen, esperantzarik gabe. Nere burua gorrotatzera ere iritsi nintzen. Behin ordea, ezustekoaren-ezustekoa gertatu zen. Hospitaleko pasiloetan elkartu ginen Andoni eta biok. Gure begiradak gurutzatu genituen eta nik ez nuen indarrik sentitu atzera egiteko. Belarrondoko bat emateko gogo ematen zidan baina bestalde muxu bat emango niokeen baina lehenengo aukera aukeratu nuen, nere gogortasuna adierazi behar nion. Hurbildu eta:

— Hemen nauzu, zuk nahi bezala—. Ezin izan nituen malkoak eutsi eta balarrondoko bat eman nion korrika aldeginez. Berak ordea besotik heldu eta bigarren aukera hautatu zuen.

Momentu hura ez nuen inoiz ahaztuko, segundu hura, jende guztia begira nuen une hura.

LEIRE OYAGA

ZERGATIK OTE GAURKO GAZTE ASKOREN KONPONDU EZIÑA?

Gaur egun gertatzen diran gauzak ikusita nere moduan urtez aurreratuak gaudenak nahiko harriturik gelditzen gera sarritan. Nere ustez benetan harrigarria baita gaurko gazte askoren artean gertatzen ari dana.

Bihotzez eta animaz alkar maite duten itxurak eginaz ezkondu edo harrimatzen diran neska mutil asko zori txarrez handik hilabete batzuetara edo urte gutxira alkarrekin ezin konpondu dirala eta apartatzen edo dibortziazten ikusten ari bait gara. Eta hori noren erruz eta zergatik gertatzen den ez dugu sekulan ere jakiten.

Hau dala eta ni artean oso gaztea nintzala neska-mutilen artean gertatu ohi ziran gauza batzuek etortzen zaizkit burura.

Garai hartan neska-mutilak alkarri ezkontzeko hitza eman ondoren, beti, edo, gehienetan behintzat, ezkondu gabe egon ohi ziren denboraldi batean, eta bitartean, alkar hobeto ezagutu, ezkontza eta beren bizilekua prestatu, eta abar egin ohi zituzten, presarik gabe, patxara ederrean.

Baña baziren oraindik sinatu gabeko kontratu hori hautsi edo baztertu eta ezkondu gabe gelditu ohi zirenak ere. Eta honelako kasuetan noren erruz edo zer arazoengatik uztartu edo ezkondu gabe gelditu ohi ziran bertsotan adierazten zuten beti edo gehienetan.

Hor dijoazkizue Joxe Agustin eta Maria Martak elkarri jarritakoak:

1.-

J.A.: Parra eragin behar du asko
gure ezkontza galduak
nere andregai Martarengatik
diralako kontuak
haserretuta gabiltza orain
adiskide izanduak
publikatzen hastera nua
jakin ditzala munduak.

2.-

M.M.: Joxe Agustin ez neri esan
gezurra ahoa betean
lotsa neronek emango dizut
hasialdiren batean
konformatuta jarriak ginan
ezkondutzeko ustean
engañatuta eduki nauzu
joan daneko bi urtean.

3.-

J.A.: Engañosik ez dizut egin
saiatu bai alegiña
plazetan ere dantza franko zu
zaude nerekin egina
ustez kunplitzen saiatu arren
aurkitzen naiz hutsegina
gehiago ere egingo nizun
manifestatu bazina.

4.-

M.M.: Egia esan dantza franko zuk
eragin izan zizazun
bainan merienda beste neskai
eman izandu ziozun
lotsaz ta penaz ni bazterrian
hantxen utzitzen ninduzun
ez bihotzetik esan bezela
maite izan baninduzun.

5.-

J.A.: Meriendatzen ikusi eta
hartzen dituzu zeluak
orain penetan gertatzen dira
lehengoko konsueluak
zerorriri ere egin dizkizut
hobiak erregaluak
behatzetako eraztun eta
sedazko pañueluak.

6.-

M.M.: Neri agindu ezkontzeko eta
besteren bila ibili
maiz bisitatu izan dituzu
Benita eta Xixili.
Bainan txapela batekin ezin
biren buruak estali
zintzurra moztu behar zaiote
zenbait holako mutili.

7.-

J.A.: Zu ikustera joan ninduzun
Aszentzio arratzian
egiko Joxe eta Manuel
hantxe zeuzkatzun etxian
lotsatu eta aldegin nuen
modu hura ikustian
hola izaten ditut nik ere
nere penak bihotzian.

8.-

M.M.: Gure etxean asto bat eta
lau txerri zeuden saltzeko
egiko Joxe eta Manuel
joan ziran haiek hartzeko
asko eskatu gutxi eskeini
modurik ez konpontzeko
bisita hura etzan izandu
Martarekin ezkontzeko.

9.-

J.A.: Maria Marta behar duenak
ibili behar du justu
haserretzeko gaian dagonak
askoren beharrik eztu
ezkondutzeko prestatu arren
gutxiirengatik zapuztu
hori neskazahar gelditu baietz
egingo nuke apostu.

10.-

M.M.: Joxe Agustin galai haundia
behar didazu aditu
neri agindu ezkontzeko eta
besterekin ibilitu
haserretzeko gaian dagonak
badu nahi aiña delitu
nik ez bañan zuk mutilzahartuta
behar zenduke gelditu

11.-

J.A.: Maria Marta aditu zazu
nik zer esan nahi nukian
biok zahartuta gelditu gabe
alkarganatu gaitian
ikaratzen naiz modu horretan
zer gertatu litekian
ahal bada biok ezkondu eta
biziko gera pakian.

12.-

M.M.: Joxe Agustin galai haundia
mila esker dizut zuri
ezkondu eta zure mendean
eztut nahi inolaz jarri
lanik txarrena emango diot
hola nere buruari
hortik ibili Jainkoa lagun
ez neregana etorri.

MARTZELINO LEGORBURU
«ARGIÑANE»

ABIADORIAK

JUAN JOSE SARASOLAK JARRIYAK

1

Bertsuak paratzeko
Jarri naiz gayian,
Urte sasoyian
Milla ta beatzireun da
Ogeita seyian,
Igande arrats batez
Pensatzen oyian
Sartu ote niteken
Nere arrazoyian,
Airoplanuen lanak
Berritu nayian.

2

Milla ta zortzireun da
Berrogei ta bostian
Egin zan ajustian
Jakinduriz etzeuden
Orain ainbestian,
Batzuek zardadian,
Bestiak gaztian,
Zentzu berdiñekoak
Zergatik ez dian,
Gizona juzgatzen da
Lanak ekustian.

3

Irurogei ta zazpi
Urte tenoreak
kunplitu gabiak
Esaten zigutenez
Lengo aguriak
Estados Unidos'ko
Abiadoriak
Munduan lenbiziko
Prueba ateriak.
Geroztik sortu dira
Sistema obiak.

4

Españiyan bezela
Reino bakoitzian,
Istillu latzian,
Lenengo asiera
Zuten arkaitzian,
Zabalera baño len
Eroritzen zian,
Nun nai ametitzeko
Moduan etzian,
¡Ai! ura naigabia
Ayen biyotzian.

5

Diotenez bizi da
Norteko partian,
Bere suertian
Asko sayatu zana
Koraje fuertian,
Guardasolaren forma
Lenengo urtian,
Gasolinarik etzan
Gaŕtatzen artian,
Andik aurrerakua
Modu apartian.

6

Famak urrutikuak
Ziran oraindikan
Askoren gandikan
Esperantza aundiya
Zetozen andikan,
Inglaterra eta
Norteamerikan,
Rusiyan ta Turkian,
Gañera Afrikan,
¿Españiyan ez alda
Aman semerikan?

7

Damututa zeudenak
Berriz ere asi,
Ta eziñ galerazi,
Mekanikuen prueba
Guriak lenbizi,
Jeniyo berakuak,
Nerbiyuak bizi,
Egin biar zutela
Eten edo auzi,
Alemanira gabe
Etzuten ikasi.

8

Nunbait begira zegon
Infernuko Patxi
Oyen zerbait tatxi
Portatu gabe ezin
Famarik eratxi
Ogei metro altura
Ziranak iritxi,
Betik gora juan baño
Azkarrago jatxi
Gero sendatu arte
Fundamentu gutxi.

9

Orduko aitona zarrak
 Goguan zer zuten
 Zaudete entzuten
 Ez dala zimendorik
 Gabe erantzuten
 Ayen bistan norbaitek
 Miñ artzen bazuten
 Parte gaistua zala
 Ai ziran esaten
 Gobernadore danak
 Debekatu zuten.

10

Ogei ta amar urtian
 Pakia zan ortik
 Etzeguan bueltik
 Berriz logratu zuten
 Estranjeriyatik
 Beljikatikan eta
 Alemaniyatik
 Pranzas ta españolak
 Ara juanagatik
 Danak argitu ziran
 Jakinduriyatik.

11

Beste adelantuak
 gero ikasiyak
 Naziyo guziyak
 Batzuek egin arren
 Buelta itsusiyak
 Oroyan alturatik
 Beraño jausiyak
 Gizonak illak eta
 Makinak ausiyak
 Zeiñ eskarmentu du
 Ori ekusiyak?

12

Palos'tik Afrikara
 Lau gizon aidian
 Leorran parian
 Kortxosko lantxarekiñ
 Juateko urian
 Urdintasuna goyen
 Itsasua bian
 Millaka kilometro
 Pasiar birian
 Nunbait deskantsatuko
 Altziran gabian.

13

Aitatik beratatik
 Egundako lanak
 Ez dira baldanak
 Buenos Aires eraño
 Leon dikan joanak
 Orain Españiyatik
 Daude kanpeonak
 Bizi diranentzat
 Portariyo onak
 Larrutik pagatzendu
 Deskuidatzen danak.

14

Negoziyo danetan
 Itz birea sortzen
 Zalla dago sartzen
 Zergatik erozeñek
 Ez du ondo artzen
 Bañon jakinduriyak
 diranean neurtzen
 Konduta duenari
 Ez diyogu galtzen
 Zepellinak aidira
 Karga asko jartzen.

15

Txoritik fundatuta
 Egindako moduak
 Ustez seguruak
 Beti nekatzen daude
 Zenbaiten buruak.
 Motor doblia eta
 Belazko eguak
 Arranuak iltzera
 Dijuaz globuak
 Gero ta aparejo
 Airosuaguak.

16

Aize utsezko pruebak
 Omendira aurki
 Len beziñ ederki
 Esaten digutena
 Goguan eduki
 Espiriturik gabe
 Alturaño jaiki
 Sorginkeriya deitzen
 Ez bazayo oiki
 Zer ekusteko gauden
 Jaungoikuak daki.

17

Paristik etorriyak
 Beida ze eginduan
 Gure inguruan
 Ederki jostatu zan
 Enaran moduan
 Zaspi kanpana buelta
 Eman eta onduan
 Urpian sartu zala
 Ekusi genduan
 Geyago astarrenik
 Ez dute munduan.

18

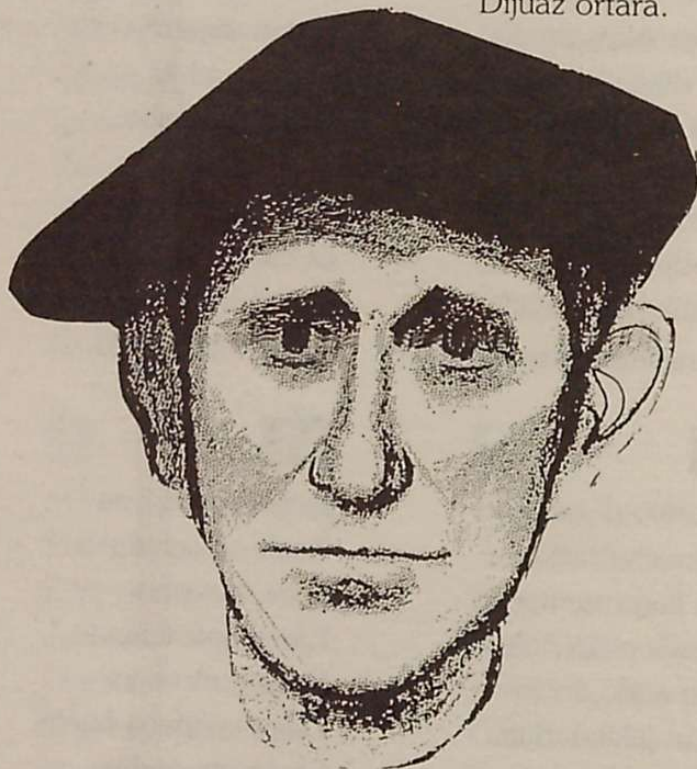
Donostiyako Kontxan
Bi gizon famoso
Asieran gozo
Azkenian aietaz
Egin biet kaso.
Lenbizi ito zana
Billatu eta jaso
Bigarren aldiena
Galdua da oso:
Orainguak ez daude
Aren peligroso.

19

Usuaren antzera
Linietan para
Asko aldetara
Goitik gurutzen dira
Leku danetara
Kolon-ek artutako
Ameriketara
Batzuek urrutira
Bestiak bertara
Iya aberetsenak
Dijuaz ortara.

20

Or dabillenak ez du
Talenturik urri
Dabill gustagarri
Batzuetan lasai ta
Bestietan larri.
Titulo danak ondo
Elitezke neurri
Bañon prezisuenak
Nai nituen jarri.
Orra Juan Jose Lezok
Ogei bertso berri.

*Bertso hauek 1932an argitaratu
ziran BERTSOLARIYA aldizkarian*

ERITZI ARTIKULOAK

- * Oporraldia dela eta badirudi Lezon ez dagoela arazorik. «Hala bedi» Bego horrela urte luzez.
- * *Al parecer, como estamos en época de vacaciones, no hay problemas en Lezo. «Que sigamos así mucho tiempo».*

OHARRA

Eritzi artikuloetan argitaratu behar duen idazlan orok idazlearen izen-abizenak eta N.A.N. zenbakia igorri beharko dizkigu.

Todo aquel que quiera ver publicado su artículo de opinión deberá facilitarnos nombre y apellidos junto con el número de D.N.I.

